HNUTÍ HARE KRŠNA Z RŮZNÝCH ÚHLŮ POHLEDU

Martin Fárek

Se svými zpívajícími průvody v ulicích velkých měst, nepřehlédnutelnou misijní činností v podobě prodeje knih, ale také velkými festivaly, je hnutí Hare Kršna (anglickou zkratkou také ISKCON) jednou z nejviditelnějších alternativních náboženských skupin u nás. Než se pustím do krátkého představení struktury a obsahu tématu tohoto čísla, chci vyslovit poděkování redakci Dingiru za pozvání, abych se podílel se na jeho koncepci. Inspirací mi byla publikace *The Hare Krishna Movement: The Postcharismatic Fate of a Religious Transplant* (Hnutí Hare Kršna: Post-charismatické osudy přesazeného náboženství), kterou editovali Edwin F. Bryant a Maria L. Ekstrand. V této nedávné knize totiž zaznívají různé hlasy: akademičtí badatelé prezentují své analýzy, současní i bývalí členové hnutí se vyjadřují k osobě zakladatele i k různým, někdy velmi kontroverzním událostem z dnes již více než čtyřicetileté historie organizace. Ačkoliv ani jedna z uvedených stran nemusí souhlasit s názory těch druhých, považuji za důležitou skutečnost, že zde zazněly všechny tyto různé hlasy. Při studiu současných náboženských skupin se badatel chtě nechtě dostává do složité sítě vzájemně propletených vztahů a zájmů. On sám je přitom součástí celkového obrazu a alespoň na začátku by tedy měl naslouchat všem účastníkům svého příběhu. Autoři a mluvčí následujících článků byli osloveni právě s tímto záměrem: aby si čtenáři mohli vyslechnout hlasy z různých perspektiv.

Článek z mého pera je věnován zakladateli hnutí Hare Kršna - A. Č. Bhaktivédántovi Svámínovi. Snažím se alespoň ve stručnosti nastínit, z jaké tradice vycházel, jak představoval dávnou indickou tradici oddanosti ke Kršnovi v prostředí Spojených států 60. a 70. let, a také poukazuji na několik jeho specifických důrazů při výkladu višnuistického učení a praxe.

Mgr. **Jaroslav Klepal** se zabývá pojetím božstva Kršny z pohledu kulturní antropologie. Příspěvek vychází z autorova dlouhodobého terénního výzkumu, základu jeho diplomové práce. Jaroslav Klepal je v současné době doktorandem na Ústavu etnologie filozofické fakulty UK v Praze.

Na počátky hnutí Hare Kršna u nás zavzpomínal Tomáš Kobes (**Tattva-darší dás**), jeden z prvních vážných oddaných Kršny v komunistickém Československu a později překladatel řady knih a přednášek do češtiny. Jeho vzpomínky jsou doprovázeny několika málo známými fotografiemi. Tattva-darší dása už několik let provozuje internetové stránky www.vaisnava.cz, kde se snaží dát prostor různým liniím tradice hnutí Hare Kršna.

K historii hnutí v České republice se vyjadřuje i jeho místní statutární vedoucí Antonín Valer (**Trilókátma dás**). Dozvídáme se v něm o působení skupinky oddaných v pohnutých dnech revoluce 1989, a dále o převážně misijních činnostech organizace v dalších letech až do současnosti. Článek doplňují krátké rozhovory se současnými vedoucími pražského Centra pro védská studia a farmy Kršnův dvůr.

Pokud hovoříme o hnutí Hare Kršna, je na místě zmínit také jeho bývalé členy, kteří se nakonec rozhodli pro učitele z jiných kršnovských skupin. Rozhovory s těmito žáky mají přiblížit jejich pohled na věc.

K tématu se vztahuje rovněž čerstvá reportáž z oslav Čaitanjova narození tak, jak probíhaly 3. března letošního roku na Kršnově dvoře v Městečku u Benešova. O své zážitky se podělili Martin Kořínek a fotograf Vojtěch Tutr.

Zajímavým fenoménem je Hnutí za obrodu ISKCONu (IRM), které vystupuje především proti současnému oficiálnímu pojetí duchovního učitele v organizaci. Po krátkém uvedení následuje příběh **Václava Dvořáka**, který žil několik let na farmě Kršnův dvůr, a pak si našel cestu až ke zmíněnému reformnímu hnutí. Tento příběh téma „hnutí Hare Kršna" v Dingiru završuje. ■

OBSAH

Tichá revoluce *(Michal Malý)* 2

Zahraničí

Nevěřící a registrace *(Zdeněk Vojtíšek)* 5

Z domova

Střípky proměn v českém satanismu 6
(Luboš Majzlík)

Téma

Misionář a teolog oddanosti ke Kršnovi 8
(Martin Fárek)
Kršnovy každodenní intervence *(Jaroslav Klepal)* .. 11
Počátky hnutí Hare Kršna u nás 14
(Tattva-darší dás)
Oddaní u nás po roce 1989 *(Trilokátma dás)*..... 16

Reportáž

Den na rozezpívané ekofarmě *(Martin Kořínek)* 19

Rozhovor

O důležitosti gurua *(Martin Fárek)* 21

Téma

Kdo následuje Prabhupádu? 24
(Martin Fárek / Václav Dvořák)

Info-servis 26

Události 28

Rejstřík 31

Recenze

A. Kvasničková: Náboženství 32
jako kolektivní paměť *(Miloš Mrázek)*

Práce studentů

Čo sa stalo v hnutí Nazaret 34
(Iveta Husenicová)

Dopisy 36

Posun v nauce o zákazu transfúzí u svědků Jehovových

TICHÁ REVOLUCE

Michal Malý

Asi nejdiskutovanější a nejvíce kontroverzní rys náboženství svědků Jehovových - nauka o zákazu transfúzí krve, se pozvolna mění. Od zcela radikálního postoje odmítajícího téměř vše, co mělo něco společného s lékařským použitím krve, který byl direktivně nastolen v roce 1945, dochází ke změnám umožňujícím svědkům používat části krve (frakce) a též mnohé dříve zapovězené lékařské postupy.

Jak bylo ukázáno v článku *Svědkové Jehovovi a otázka krve. Čí volba a čí svědomí*,[1] prošla nauka svědků Jehovových o zákazu transfúzí krve během let mnoha změnami. Některé z nich znamenaly zcela protichůdné obraty v postojích. Například jen během let 1954-1964 se čtyřikrát změnil pohled na přípustnost či nepřípustnost přijímání krevního séra. V roce 1967 byly v časopise Strážná věž[2] přirovnány transplantace orgánů ke kanibalismu, a zákaz transplantací byl oficiálně odvolán až v roce 1980. Tyto a mnohé další významné převraty v učení vedly mnoho svědků ke zkoumání vlastního svědomí. Protože je tato nauka spjata s otázkou života a smrti, vzniklo v roce 1997 v řadách svědků Jehovových disidentské hnutí *Spojenectví svědků Jehovových za reformu v otázce krve.*[3]

Nejvýznamnější změna

V roce 2000, kromě jiného také jako důsledek vzrůstajícího celosvětového tlaku tohoto disidentského hnutí, došlo ke dvěma zásadním změnám v oficiálním postoji Společnosti Strážná věž v nauce o zákazu transfúzí krve.

Průlomové prohlášení se objevilo v nenápadné zmínce v článku ve Strážné věži z 15. června 2000.[4] Bylo zde uvedeno, že *„Někteří křesťané ... odmítají transfúze plné krve, červených krvinek, bílých krvinek, destiček či plazmy. Souhlasí však, aby jim lékař podal frakce získané z těchto základních složek. ...Pokud však jde o frakce těchto základních složek, musí se každý křesťan po důkladném rozjímání spojeném s modlitbou rozhodnout sám na základě svého svědomí.“*

Co zmínka o krevních frakcích znamenala? Především další zmatek. Jednak v myslích svědků Jehovových, protože pochopení současného postoje vyžaduje již značné znalosti o složení a způsobu použití krve, jednak i mezi lékaři, kteří sice tyto znalosti mají, ale jsou zmateni postojem, který znamená, že svědkové sice deklarují svoje odmítání krve, ale zároveň mohou přijmout části krve ve formě frakcí. Kromě plné krve mají svědkové odmítat transfúze čtyř základních složek (neboli frakcí) krve - červených krvinek, bílých krvinek, destiček a plazmy. To může znamenat v některých případech neřešitelný medicínský problém, neboť například za destičky, které je nutné často podávat u dětí léčených cytostatiky, zatím neexistuje žádná náhrada. Může to vést k přerušení léčby a smrti malého pacienta, který by se jinak s vysokou pravděpodobností mohl zcela uzdravit.

Frakce z frakcí

Z článku však vyplynulo, že je možné přijímat frakce z frakcí (ze základních složek) krve. Je to podobné, jakoby někdo řekl: „Nesmíš si koupit dům (plná krev). Nesmíš si koupit ani byty v tomto domě (základní frakce). Ale smíš si koupit jakoukoliv místnost v kterémkoliv bytě tohoto domu (frakce z frakcí).“

Odmítání transfúze krve má dle svědků v první řadě náboženský důvod, nikoliv zdravotní. Nauka je založena na třech základních textech z Bible: zákaz jedení krve byl dán Noemovi (1. Mojžíšova 9,3-4), kodifikován v mojžíšském zákoně (3. Mojžíšova 17,13-14) a přenesen na křesťany (Skutky 15,28-29). Se svědky Jehovovými bylo již o těchto textech svedeno verbálně mnoho bitev často s patovým výsledkem. Logické vysvětlení, proč je možné přijímat frakce z frakcí a zároveň nepřijímat frakce základní, v těchto textech ale nemá oporu.

Jediné zdůvodnění, které svědkové Jehovovi ve své literatuře nabízejí pro podporu tohoto postoje, nemá náboženský, ale medicínský původ. Strážná věž[5] uvádí příklad odděleného krevního oběhu matky a plodu v jejím lůně. Bariéru mezi nimi tvoří placenta, přes niž mohou některé frakce krve vzájemně přecházet. V článku je řečeno: *„To, že některé bílkovinné složky plasmy přirozeně přecházejí do krve jiného jedince (plodu), může být další věcí k úvaze, když se křesťan rozhoduje, zda přijme... injekce malých složek plasmy.“*

Revoluce, či lépe evoluce spočívá právě v možnosti přijímání frakcí, které byly v roce 1961 výslovně ve Strážné věži[6] zakázány: *„Jestliže máme důvod věřit, že některý produkt obsahuje krev nebo frakci z krve ... jestliže nálepka říká, že tablety obsahují hemoglobin ... je to z krve ... a křesťané vědí, aniž by se museli ptát, že se musí vyvarovat takových přípravků.“* To je velmi významný posun, dávající především lékařům mnohem širší možnosti v léčbě pacientů, odmítajících transfúze krve.

Exkomunikace

Druhá zásadní změna, k níž došlo v roce 2000, se týká vykonávání církevního soudu. Od roku 1961[6] do roku 2000 platilo, že svědek Jehovův, který přijal transfúzi krve a účinně nelitoval svého činu, mohl být na základě posouzení svého případu „právním výborem“ ze sboru „vyloučen“ - exkomunikován. Od dubna roku 2000 již nejsou za přijetí transfúze krve „vyloučeni“ ani „nekající se hříšníci“, ale je na ně pohlíženo jako na ty, kteří svým jednáním a přetrvávajícím postojem dávají najevo, že si nadále nepřejí být svědky Jehovovými, a sami se „oddělili“ od sboru Jehovova lidu.[7] Ve svém důsledku se na toho, kdo se „oddělil“, pohlíží stejně jako na „vyloučeného“. Na člověka, který se sám „oddělí“ z jakéhokoliv důvodu od svědků Jehovových, jsou uplatňovány stejné sankce jako na toho, kdo byl „vyloučen“. Svědkové Jehovovi se nestýkají a ani ne-

Odpadlíci

jsou osoby, které úmyslně rozšiřují nauky, které jsou v rozporu s biblickou pravdou, jak ji vyučují svědkové Jehovovi (tvrdošíjně na nich trvají a mluví o nich).

Z knihy Dávejte pozor sami na sebe a na celé stádo. *New York: Watchtower Bible and Tract Society; 1991:74-75.*

komunikují žádným způsobem (včetně společenského pozdravu) s žádným bývalým členem. Jedinou výjimku mají příbuzní, pokud žijí s bývalým svědkem („vyloučeným“ či „odděleným“) v jedné domácnosti. Pokud někdo porušuje toto opatření a nelituje toho, může být za kontakt s bývalým svědkem též exkomunikován.[8]

Důvodem změny v trestu bylo pravděpodobně zlepšit image svědků Jehovových vůči veřejnosti. Díky této procedurální změně (změně slova) již mohou svědkové veřejně prohlásit, že za přijetí transfúze krve nevylučují.[9]

Nepřijatelné a přijatelné složky (frakce) krve pro svědky Jehovovy (listopad 2006)

	NEPŘIJATELNÉ	NEPŘIJATELNÉ	PŘIJATELNÉ (osobní rozhodnutí)	
	Celá krev	Krev frakcionovaná na hlavní složky	Frakce z hlavních složek (frakcí) krve	
Krev 100%		Plazma 55,50%	Voda	50,51%
			Albumin	2,22%
			Imunoglobuliny	1,67%
			Srážlivé faktory	0,28%
			Ostatní (vitaminy, živiny, hormony, odpadní látky, ionty)	0,83%
		Červené krvinky 41%	Voda	24,60%
			Hemoglobin	14,35%
			Hemin	0,82%
			Ostatní	1,23%
		Bílé krvinky 3%	Voda	2,46%
			Interferony	0,00%
			Ostatní	0,54%
		Destičky 0,50%	Voda	0,30%
			Ostatní	0,20%
CELKEM	NE 100%	NE 100%	ANO	100%

Tabulka z bulletinu *"Naše služba Království 11, 2006" (zjednodušeno a doplněno)*
Pozn.: Procentuální zastoupení jednotlivých frakcí je velmi variabilní - jsou uvedeny průměrné hodnoty

Krevní frakce a nové lékařské postupy při léčbě s krví

V literatuře svědků nadále vycházely zmínky poukazující na tu kterou složku krve jako na přípustnou. Ústředí svědků publikovalo v interním bulletinu *Naše služba Království* v listopadu 2006 článek shrnující současné stanovisko: *Jaký je můj názor na krevní frakce a na lékařské postupy, které se týkají mé vlastní krve?*[10] Článek obsahuje přehled v současné době oficiálně nepřijatelných a většiny přijatelných způsobů použití krve. Sice se zde nezdůrazňují žádné změny v postoji ke krvi, ale čtenářům jsou zde pokládány zkoumavé otázky ve zcela jiném duchu než kdy dříve. Mají jednoznačně za cíl přesvědčit svědky, aby striktně neodmítali frakce krevních složek, a to v rozsahu, který je pro mnohé z nich překvapující. Ohledně zdržování se frakcí (vyjma plazmy, červených a bílých krvinek a destiček) je v článku řečeno: *„Bible neposkytuje konkrétní pokyny, které by se frakcí týkaly.“* A dále jsou položeny otázky: *„Jsem si vědom toho, že odmítnutím veškerých krevních frakcí vlastně odmítnu některé léky, jež se používají například proti virovým či jiným onemocněním nebo ke zvýšení srážlivosti krve, aby se zastavilo krvácení? Dokázal bych lékaři vysvětlit, proč určité krevní frakce odmítám, nebo naopak jsem ochoten je přijmout?“* To je jistě ze strany ústředí svědků Jehovových velmi revoluční vyjádření, zvláště ve světle již výše zmíněné citace z roku 1961, která říkala, že když *„ ...produkt obsahuje krev nebo frakci z krve ... křesťané ... se musí vyvarovat takových přípravků.“*

K článku jsou připojeny dva dotazníky. První vyjmenovává různé frakce z krve a jejich lékařské využití. U každé z nich je zvlášť připojena otázka: *„Tvé osobní rozhodnutí, které musíš udělat ... přijímám (albumin, imunoglobuliny, srážlivé faktory, hemoglobin, hemin, interferony) nebo (je) nepřijímám?“* Poprvé tak svědkové Jehovovi díky této tabulce vidí vedle sebe dva póly zákazu - nepřijímají žádnou krev a zároveň mohou přijímat krev „po částech“.

Druhý dotazník pak vyjmenovává některé lékařské postupy, při nichž je využívána vlastní krev. Tyto postupy jsou diskutovány z toho důvodu, že svědkové odmítají autotransfúzi, tedy odběr vlastní krve, která je později v případě potřeby vrácena zpět.

V článku se také nově nenápadně objevuje zrušení dalšího tabu v postupech při využití vlastní krve: totiž, že krev, která jednou opustila tělo, má být „*vylita*“ (5. Mojžíšova 12,23-24), a již se nemá do žil vrátit. Doposud svědkové trvali na tom, že krev, která opustila tělo (doslova *„přerušil se její trvalý oběh“*), se již nemůže do těla vrátit.[11] Aby mohli již dříve využívat mimotělního krevního oběhu, dialýzy nebo sběru krve z rány, hovořili o tom, že pokud nebyl přerušen krevní oběh v systému mimotělních hadiček, vaků, filtrů a dalších, může křesťan na metodu pohlížet tak, že přístroj je jakoby „*prodloužením jeho krevního oběhu*“,[12] a na tuto krev neplatí zákon o vylití do země.

Způsob kladení otázek nyní spíše působí jako tichý tlak na řadové svědky, aby rozšířili škálu postupů, které přijímají: *„Dovolí mi moje svědomí považovat krev, která je odvedena z mého těla a jejíž proudění se možná i na určitou dobu zastavilo, stále za součást mého těla, a nemusí být tudíž ‚vylita na zem‘? ... Trápilo by moje biblicky školené svědomí, kdyby mi při lékařském postupu byla odebrána krev a potom byla nějak upravena a vrácena zpět do mého těla? Uvědomuji si, že pokud odmítám* ***veškeré*** (zdůrazněno ústředím i ve zdrojovém textu) *lékařské postupy, při nichž se využívá pacientova vlastní krev, odmítám tím i takové postupy, jako je dialýza nebo mimotělní krevní oběh?“*

Například pro určení diagnózy nebo při léčbě se může používat metoda „značení“ krve. *„Pacientovi je odebráno určité množství krve, do které je pak přidán lék či diagnostická látka, a krev je následně vrácena pacientovi do těla. Doba, po kterou je krev mimo tělo, může být různá ...přijímám* (takový postup)*, za určitých okolností přijímám,* (a nebo jej) *odmítám?“*

Svědkové tedy nyní oficiálně mohou připustit, že krev, která opustila jejich tělo a ani s ním není spojena nepřerušeným oběhem, se může vrátit zpět. Dokonce se hovoří o tom, že „*doba, po kterou je krev mimo tělo, může být různá*“. Svědek může nyní připustit, aby krev byla mimo jeho tělo minuty i hodiny (například při ozařování vlastní krve uskladněné ve vacích mimo tělo). Nesmí však připustit, aby byl přerušen oběh dny či 2-3 týdny, což je obvyklá doba odběrů pro autotransfúzi. Výše uvedený biblický text z 5. Mojžíšovy neposkytuje opodstatnění pro takový časový rozdíl. V tomto případě se jedná o čistě organizační pravidlo, které nelze obhájit náboženským postojem založeným na Bibli.

Tiché ovečky

Svědkové Jehovovi deklarují, že jejich uctívání je naukově celosvětově sjednocené. V případě ohrožení vlastního života nebo života svých dětí a nejbližších se však část svědků tiše oddělila od nauky zákazu transfúzí. Uplatňují v podstatě politiku pasivní rezistence. Tiše udělají, co jim svědomí v takové situaci dovolí udělat, tedy včetně přijetí oficiálně nepovolených složek krve, a nehovoří o tom. Pochopitelně, někteří pak

žijí s vnitřním pocitem hříchu, protože jejich skutek je dále čas od času konfrontován s kategorickými prohlášeními v literatuře Společnosti Strážná věž. V literatuře, která má v očích svědků zcela zásadní slovo prakticky ve všem, co dělají.

Kolik svědků je takovými tichými ovečkami, které prošly svoji vlastní tichou evolucí svědomí? Na tuto otázku se nedá snadno odpovědět. Zkušenosti lékařů, kteří léčí svědky, a některé seriozní lékařské výzkumy dokazují, že až 50% pacientů z řad svědků v kritické situaci při rozhodování o dalším postupu opouští svůj odmítavý postoj a přijímá transfúze nepovolených složek krve.[13] To je velmi důležitá informace pro všechny zdravotnické pracovníky, neboť je zřejmé, že trpělivým vysvětlováním a vstřícným neodsuzujícím postojem je možné proniknout přes bariéru naučených frází a pouček, jimiž jsou svědkové vybaveni, a dosáhnout změny v jejich postoji. Jistě v mnoha případech přispěje k úspěchu i v tichosti uzavřená dohoda mezi lékařem a pacientem - svědkem o zachování záležitosti v tajnosti. To platí především vůči spolukřesťanům, kteří v dobré víře před tím „bojovali" spolu s pacientem za léčbu bez použití krve.

Legalizace skupiny nelegalizuje její veškerou činnost

Parlamentní shromáždění Rady Evropy v rezoluci o sektách v Evropě přijaté v roce 1996 uvádí, že mnohé náboženské skupiny s rysy sekt jsou v členských státech legalizované. Tato legalizace však není potvrzením, že veškerá činnost těchto skupin je legální. Jmenovitě se to týká porušování lidských práv, zneužívání a sexuálního obtěžování dětí a omezování osobní svobody v rámci skupiny. Výbor ministrů Rady Evropy na svém 765. zasedání 19. 9. 2001 deklaroval, že je nutné na jednu stranu respektovat principy náboženské svobody a vyvarovat se diskriminace, ale na druhé straně je nutné chránit lidskou důstojnost nejzranitelnějších lidí, zejména dětí osob patřících do takových skupin. Klíčový význam přikládá informování veřejnosti a uplatňování zákonných norem na ochranu vůči takovým praktikám.

Rozšíření hranic zachrání další životy

Není možné si nalhávat, že by současná oficiální verze nauky svědků o zákazu transfúzí krve, zjednodušeně charakterizovaná slovy „nepřijímáme krev, ale přijímáme krev po částech", byla jednoduše pochopitelná. V myslích mnohých svědků některé staré informace strnule přetrvávají. Dodnes si mnoho svědků myslí, že se krví přenášejí rysy osobnosti, a též jsou přesvědčeni, že při dialýze, mimotělním oběhu či sběru krve z rány se nikdy nezastaví a nepřeruší oběh části krve, která je mimo jejich tělo.

Pozitivní zprávou pro všechny je, že každým, byť nepatrným rozšířením hranic v této oblasti budou zachráněny další životy. ■

DOTAZNÍK 2

TVÉ OSOBNÍ ROZHODNUTÍ

LÉKAŘSKÉ POSTUPY, PŘI NICHŽ JE VYUŽÍVÁNA TVÁ VLASTNÍ KREV

***Poznámka:** Každý lékař může tyto postupy provádět trochu jinak. Měl bys proto svého lékaře požádat, aby ti přesně vysvětlil, jak bude postupovat. Tak se budeš moci ujistit, zda je navrhovaný postup v souladu s biblickými zásadami a s tvým svědomím.

NÁZEV POSTUPU	JEHO ÚČEL	Rozhodnutí, která musíš udělat. (Než se rozhodneš přijmout, nebo odmítnout kterýkoli z těchto postupů, bude prospěšné promluvit si s lékařem.)
SBĚR KRVE Z RÁNY	**Snižuje krevní ztráty.** Při chirurgickém zákroku je krev odsávána z rány nebo z tělní dutiny. Pak je čištěna, filtrována a vrácena do pacientova těla, což může proběhnout nepřerušeným okruhem.	__ přijímám __ za určitých okolností přijímám* __ odmítám
HEMODILUCE	**Snižuje krevní ztráty.** Při chirurgickém zákroku je krev odváděna z těla a je nahrazována tekutinou pro zvětšení objemu. Tím se zbylá krev v pacientově těle zředí, takže obsahuje méně červených krvinek. Během operace nebo po ní se odvedená krev vrací zpět do pacientova těla.	__ přijímám __ za určitých okolností přijímám* __ odmítám
MIMOTĚLNÍ KREVNÍ OBĚH	**Zajišťuje cirkulaci.** Krev je odváděna do zařízení, kde je okysličována, a pak je vrácena do pacientova těla.	__ přijímám __ za určitých okolností přijímám* __ odmítám
DIALÝZA	**Zastupuje funkci orgánu.** Při hemodialýze krev cirkuluje zařízením, kde je filtrována a čištěna. Pak se vrací do pacientova těla.	__ přijímám __ za určitých okolností přijímám* __ odmítám
EPIDURÁLNÍ KREVNÍ ZÁPLATA	**Zastavuje únik mozkomíšního moku.** Malé množství pacientovy krve je vstříknuto do membrány obklopující míchu. Používá se k uzavření místa vpichu, kudy uniká mozkomíšní mok.	__ přijímám __ za určitých okolností přijímám* __ odmítám
PLAZMAFERÉZA	**Léčba nemocí.** Krev je odebrána z těla a je z ní odfiltrována plazma. Po přidání umělé náhražky krevní plazmy je krev vrácena do pacientova těla. K náhradě pacientovy plazmy však ně-	__ přijímám __ za určitých okolností přijímám*

Část dotazníku z článku „Jaký je můj názor na krevní frakce a na lékařské postupy, které se týkají mé vlastní krve?" Naše služba Království. Listopad 2006;49(11):3-6.

Literatura

Život je svatý. Svědkové Jehovovi a otázka krve. Brno: L. Marek; 2006.

Poznámky

1 MALÝ, M., Svědkové Jehovovi a otázka krve. Čí volba a čí svědomí? *Dingir* 8 (3), 2005, str. 76-78.

2 Questions From Readers: Is there any Scriptural objection to donating one´s body for use in medical research or to accepting organs for transplant from such a source. *Watchtower.* November 15, 1967; 88(22):702.

3 Cílem *Spojenectví svědků Jehovových za reformu v otázce krve* je pomocí poskytování necenzurovaných informací jak svědkům Jehovovým, tak jejich příbuzným, zdravotníkům a všem dalším zainteresovaným osobám dosáhnout změny v této nauce. A to do té míry, aby každý svědek Jehovův mohl zastávat vlastní názor na otázku krve nezávisle na pokynech z ústředí a bez hrozby případných sankcí. Hnutí vyvíjí svoji činnost především pomocí internetových stránek *Nové světlo v otázce krve* - http://www.krev.info (v originále http://www.ajwrb.org).

4 Otázky čtenářů: Přijímají svědkové Jehovovi nějaké léčebné přípravky pocházející z krve? *Strážná věž.* 15. června 2000; 121(12):29-31.

5 Otázky čtenářů: Přijímají svědkové Jehovovi injekce krevních složek jako imunoglobulin nebo albumin? *Strážná věž.* 1. června 1990, (11/17):30-31.

6 Questions from Readers: How can one tell if meat purchased from a butcher or in some other market has been properly bled? Also, how can one tell if cold-meat loaves, pastry or preparations sold by druggists contain any blood or blood fractions? *Watchtower.* November 1 1961;82 (20):669.

7 Statement to media. *Jehovah´s Witnesses Public Affairs Office.* June 14 2000.

8 Odpadlictví. *Dávejte pozor sami na sebe a na celé stádo.* New York: Watchtower Bible and Tract Society; 1991: 74-75.

9 Aby dosáhli zákonné registrace v Bulharsku, prohlásili v roce 1998 před Evropským soudním dvorem zástupci Společnosti Strážná věž, že *„...co se týká transfúzí...členové mají svobodnou volbu v rozhodnutí za sebe i své děti, bez jakékoliv kontroly či sankcí ze strany organizace...".* Communiqué issued by the Secretary to the European Commission of Human Rights, INFORMATION NOTE No. 148, on the 276th Session of the European Commission of Human Rights, Strasbourg, Monday 2 March - Friday 13 March 1998.

10 Jaký je můj názor na krevní frakce a na lékařské postupy, které se týkají mé vlastní krve? *Naše služba Království.* Listopad 2006; 49 (11):3-6.

11 *Jak může krev zachránit náš život*. New York: Watchtower Bible and Tract Society; 1990.

12 Život a krev - zacházíš s nimi jako s posvátnými? *Sjednocení v uctívání jediného pravého Boha*. New York: Watchtower Bible and Tract Society; 1991:157-159.

13 GYAMFI, C., BERKOWITZ, R. L., Responses by Pregnant Jehovah's Witnesses on Health Care Proxies. *Obstet Gynecol.* September 1, 2004 2004;104(3):541-544.

Autor se angažuje ve Spojenectví svědků Jehovových za reformu v otázce krve (http://www.krev.info). Je svědek Jehovův a nepřeje si být vyloučen ze společenství svědků - proto používá pseudonym **Michal Malý**. Redakce Dingiru jeho přání zůstat v anonymitě respektuje.

Malá, ale zajímavá část příběhu registrace církví na Slovensku

NEVĚŘÍCÍ A REGISTRACE

Zdeněk Vojtíšek

V minulém čísle referoval časopis Dingir o okolnostech registrace Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů (CJKSPD) ve Slovenské republice a vyjádřil přesvědčení, že slovenský zákon, který registraci upravuje, je špatný a mohl být i špatně aplikován. (Reakce na tento článek je uvedena v rubrice „dopisy".) Za pouhé tři měsíce od publikace článku se v otázce zákona 308/1991 Zb. na Slovensku událo mnoho nového.

Podle zákona 308/1991 Zb. „o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností" je v současnosti registrováno 17 subjektů. Čtrnáct z nich získalo registraci ještě před přijetím tohoto zákona (některé - stejně jako v Česku - již za Rakouska-Uherska) a jejich registrace byla pouze recipována. Na základě archivního dokumentu byla tato recepce roku 2001 dodatečně přiznána i Novoapoštolské církvi. Za dobu platnosti zákona tak byly zaregistrovány pouze dvě náboženské společnosti na základě splnění jeho podmínek. Jako nejtěžší z těchto podmínek se přitom jeví počet 20 tis. lidí, kteří by se k registrující se náboženské společnosti hlásili. Splnit tuto podmínku se podařilo zatím jen svědkům Jehovovým (roku 1993), u nichž není pochybnost o tom, že jejich počet danou hranici skutečně převyšuje, a v loňském roce mormonům (CJKSPD). Ti získali registraci ovšem pouze díky tomu, že mezi ty, kdo „se hlásí" k této církvi, byli zahrnuti i její náhodně oslovení sympatizanti.

Ateistická cirkev neveriacich

Široký výklad pojmu „hlásit se" by se ale nadále nemusel osvědčovat. Poslanci Ľudmila Mušková a Ján Podmanický si to patrně uvědomili v souvislosti se žádostí o registraci, již podala Ateistická církev nevěřících, a navrhli novelu zákona. Této církvi se totiž podařilo sebrat na své podpisové archy tolik podpisů, že hranici 20 tisíc snadno překročila. Spolu s podpisovými archy pak Ministerstvu kultury SR církev předala 14. září 2006 i návrh na registraci.[1]

Návrh kromě jiného obsahoval tuto základní charakteristiku církve: *„Všeobecná cirkev združujúca ľudí, ktorí súhlasia s hodnotami a vierou, ktoré Ateistická cirkev neveriacich presadzuje v súlade s platným právom v teritóriu jej pôsobenia."* Učení církve a její poslání bylo formulováno téměř identicky s touto charakteristikou. Učením je *„presadzovanie dobra a pravdy v súlade s platným právom v teritóriu jej pôsobenia"* a posláním církve pak *„šírenie dobra a pravdy o poznaní o bohu a veciach svetských v súlade s platným právom v teritóriu jej pôsobenia"*.

Dobro a pravda jsou v odstavci Základné články viery definovány jednoznačně: *„Čo je dobro a čo je pravda, určuje 'Najvyšší'"*. Nejvyšší také ustanovuje všechny útvary církve (např. kulturní útvar, obranný útvar apod.), ustanovuje a odvolává všechny kněze církve, určuje interní předpisy, způsob výkonu bohoslužeb nebo vedení církevní administrativy. Zkrátka, *„všetky oprávnenia vo všetkých veciach má 'Najvyšší'"*.

Nejvyšším byl na celou dobu svého života ustanoven JUDr. Roman Bušo, jeden ze tří členů přípravného výboru a jeho zplnomocněnec. V základním dokumentu se dále uvádí: *„Pre prípad smrti 'Najvyššieho' nového 'Najvyššieho' ustanovuje najstarší dedič 'Najvyššieho' a ak takého niet, ten, ktorého predchádzajúci 'Najvyšší' určil v závete a takáto osoba s ustanovením súhlasí, a ak takého niet, ten, kto vložil ako dar na účet cirkvi najneskôr 30 dní pred smrťou 'Najvyššieho' najväčšiu sumu peňazí prepočítanú na menu platnú v sídle Ateistickej cirkvi neveriacich."*

Návrh na registraci Ateistické církve nevěřících působí velmi nepromyšleně, až ledabyle a není možné si představit, že by organizace s takovým základním dokumentem mohla reálně fungovat. O jakémkoli působení tohoto společenství před podáním návrhu na registraci ostatně není nic známo.

Ministerské odmítnutí

Zásadních nedostatků návrhu si kupodivu registrující orgán, Ministerstvo kultury Slovenské republiky, nijak zvlášť nevšímá. Svoje rozhodnutí o odmítnutí registrace[2] opírá v podstatě pouze o slova § 4 zákona 308/1991 Zb. V tomto paragrafu je jako církev a náboženská společnost definována jako *„združenie osôb rovnakej náboženskej viery"*. Odmítavé rozhodnutí ředitele církevního odboru Jána Jurana argumentuje tím, že Ateistická církev nevěřících *„je cirkvou 'neveriacich', v dôsledku čoho ju nemožno považovať za cirkev alebo náboženskú spoločnosť v zmysle zákona č. 308/1991 Zb. ..."*

Bylo by možné diskutovat o tom, zda ateismus není možné považovat za osobitý náboženský projev. I deklarativně nevěřící lidé mohou utvořit organizaci, která nese rozhodující atributy náboženské společnosti. Takovou organizací je např. Pozitivistická církev, založená na základě ateistického „náboženství humanity", jež formuloval Auguste Comte (1798-1857). Tato církev, dodnes existující v Brazílii, má své chrámy, obřady i např. Pozitivistický katechismus. - Návrh Ateistické církve nevěřících na jednom místě výslovně hovoří o *„poznaní o bohu"*, čímž je náboženským společnostem přibližuje jistě alespoň na dohled. Ale důležitější než tato otázka je podle našeho názoru to, že argumentace Ministerstva kultury vyvolává dojem, že i velmi špatně připravený návrh na registraci spolu s 20 tisíci podpisů by měl naději na úspěch, pokud by se nejednalo o „nevěřící".

Poslanecká iniciativa

Nemůžeme samozřejmě posoudit, zda se v případě Ateistické církve nevěřících jedná o vážně míněný pokus, o recesi, anebo dokonce o snahu využít státní příspěvek, který je registrovaným náboženským společnostem přiznáván. Pro poslední možnost by svědčilo to, že největší pozornost je v jinak velmi stručném návrhu věnována kněžím, tedy osobám, vykonávajícím duchovenskou činnost, na niž slovenský stát finančně přispívá. Na veřejnosti se zase spíše mluví o recesi, při níž údajně bohatý podnikatel Bušo využil své zaměstnance jako ty, kdo „se hlásí" k jeho církvi.

K tomuto vysvětlení se patrně kloní i poslanec Ján Podmanický, který pro Slovenský rozhlas řekl, že „sa začínajú obja-

⇨ *Dokončení na další straně dole v rámečku.*

Říkají, že chtějí proměnit život v jeden velký a krásný rituál…

STŘÍPKY PROMĚN V ČESKÉM SATANISMU

Luboš Majzlík

Když se česká Církev Satanova po La Veyově smrti rozešla s americkou First Church of Satan, informoval o tomto faktu na jejích webových stránkách ještě Jiří Valter. Brzy poté však i tento zakladatel české Církve Satanovy oznámil svůj odchod do ústraní. A sami satanisté očekávali s napětím, kdo ho v jeho funkci nahradí. Změny, jimiž však měla Církev Satanova projít na cestě k založení Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy, se ukázaly jako komplexnější. Pokusím se je v tomto článku stručně přiblížit.

Základ ucelené satanistické filosofie položil už Anton Szandor LaVey (1930-1997) ve svých spisech. *Satanský klíč k poznávání podvodníků,*[1] popřípadě *Satanské devatero,*[2] nebo dokonce *Devět satanských hříchů*[3] jsou zřetelnou snahou zformovat nejen ony negativní aspekty satanismu (spojené už s užívaným symbolem „Satan"), ale pokusit se dát základ i těm pozitivním - vytvořit novou filosofii. Pomiňme teď fakt, zda (nebo jakým způsobem) se to povedlo. Tento psaný základ zde prostě je (alespoň pro členy Církve Satanovy).

Decentralizace Církve Satanovy po smrti A. S. LaVeye

Ze samotných základních kamenů, položených LaVeyem, se i ve Spojených státech vyvinuly různé postoje jednotlivých satanistů (nemluvě o oddělení nové skupiny - Setova Chrámu). A dokonce sám LaVey dle svých vlastních slov znechuceně ponechal americkou *First Church of Satan* (FCS) svému osudu, protože podle něj se do ní dostali lidé, kteří „mají daleko k jím prosazovanému ideálu hrdého, samostatného, svobodného a všestranně se rozvíjejícího člověka."[4] Tím ovšem položil nově i základ jakési decentralizaci, která sice měla být FCS vlastní, ale ve své době byla poněkud omezena LaVeyovým výrazným vlivem.

Česká Církev Satanova se rozešla s americkou FCS krátce po LaVeyově smrti 29. října 1997. Podle J. Valtera to bylo proto, že členové FCS požádali českou pobočku o peníze (LaVey jim po své smrti nic neodkázal), což je podle Valtera „zcela v rozporu s naší filosofií".[5]

I česká Církev Satanova má ovšem své literární zázemí, na které mohli její členové v době svých očekávaných změn navazovat. Tvoří ho Jiří Valter svou knihou *Rozhovory se Satanem,*[6] v níž se pokouší shrnout svůj pohled na satanistickou filosofii.[7] V tomtéž duchu, byť někdy odlišnými metodami, pracuje s tímto tématem také Petr „Egoista" Balák v knize *Satanovo ego.*[8] Klade však menší důraz na magii - hlavně na tu vyšší - a více se zaměřuje na materialismus a pozici nově přírodního člověka.

Jak už jsem uváděl, prvním krokem ve vývoji české Církve Satanovy byl rozchod s americkou FCS. Následoval však také odchod Jiřího Valtera. Na svých stránkách (v Prvním Oficiálním Vyhlášení Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy) o něm píší sami satanisté, že Valter při svém odchodu požádal pražskou pobočku, aby řízení Církve Satanovy převzala. Jak známo, Valter řídil svou pobočku v Brně. Pražští satanisté očekávali, že se vedoucí pozice ujme jejich SECOND MASTER Pavel Brndiar. Ten však, jak se dále uvádí na internetové stránce, navrhnul, aby byla místo toho založena jakási Rada Třinácti. Ta se následně také stala řídícím orgánem

⇨ *Dokončení z předchozí strany.*

vovať skupiny s recesistickým nádychom, ktoré zistili, že je tu nejednoznačnosť zo zákona a začali tento zákon zneužívať..."[3] Ján Podmanický a Ľudmila Mušková proto podali návrh na novelizaci zákona 308/1991 Zb. Chtějí ho zpřesnit tak, aby v počtu 20 tisíc „hlásících se" nemohli být zahrnuti sympatizanti, ale pouze plnoletí členové. „Cirkev alebo náboženská spoločnosť, ktorá bude žiadať o registráciu, tak bude musieť predložiť čestné vyhlásenie svojich veriacich o ich členstve a príslušnosti k cirkvi."[4]

Podle téhož zdroje se zpřesněním podmínek souhlasí i vláda Slovenské republiky. Deník Sme uvádí, že souhlasí i Ministerstvo kultury. Jeho tiskový mluvčí Jozef Bednár uvedl, že ministerstvo novelu „považuje za možnosť ochrany pred rôznymi neštandardnými náboženskými skupinami a recesistickými skupinami."[5] Na začátku března novelu podpořil i školský výbor Parlamentu. Problém, o němž jsme referovali v minulém čísle, by tedy napříště nemusel nastat.

Registrace církví a náboženských společností ve Slovenské republice zůstává velmi těžká. Počet 20 tisíc příslušníků by bylo - podle našeho názoru - třeba výrazně snížit a toto snížení vyvážit jednak úpravou podmínek přístupu registrovaných subjektů k výhodám, které jim stát chce poskytovat, jednak důslednějším přístupem registrujícího orgánu ke kvalitě návrhů na registraci. Zpřesnění zákona proces registrace sice zprůhlední, ale základní problém velmi těžké dostupnosti registrace neřeší a skutečné řešení může ještě oddálit.

■

Poznámky

1 Návrh na registráciu Ateistickej cirkvi neveriacich, evidován MK SR 14. 9. 2006 po číslem 16271/06.
2 Rozhodnutie o odmietnutí registrácie, 18. 12. 2006, číslo MK 4457/2006-320/22106.
3 Poslance Podmanického citoval Maroš Stano ve zprávě „Sprísnenie registrácie cirkví" Radiožurnálu Slovenského rozhlasu 17. 1. 2007. Zpráva je dostupná na http://www.slovakradio.sk/inetportal/index.php?page=showSprava&id=36363&lang=1.
4 Marián Klenko, predseda Republikovej rady ĽS - HZDS, v článku „Registrácia cirkví", dostupném na http://www.hzds.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=1873&Itemid=49.
5 Jozefa Bednára citoval článek „Registrácia cirkví bude asi ťažšia" v deníku Sme, dostupném na http://www.sme.sk/c/3124223/registracia-cirkvi-bude-asi-tazsia.html.

PhDr. **Zdeněk Vojtíšek**, Th. D., (*1963) je odborným asistentem na Husitské teologické fakultě UK a šéfredaktorem časopisu Dingir.

Církve Satanovy a její členové se rekrutovali nejen z dlouholetých aktérů Církve, ale zřejmě i z adeptů, kteří byli členy teprve krátce. Rada tak má tvořit dokonalý průřez členskou základnou. Byl také změněn název na První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy (PCHCS).

Obřad v chrámu satanistů v Praze - Kyjích.
Foto: Luboš Wišniewski - MF Plus.

Další změny

Oficiálně deklarované změny jsou tyto (je u nich uvedeno i srovnání s předchozím stavem):

- Přijetí každého nového člena bude předcházet osobní pohovor. Dříve přijímal Valter jen na základě dotazníků a životopisu. Při pohovoru bude žadatel o členství podroben blíže nespecifikovaným IQ testům.
- Bude-li zjištěno, že se jedná o osobu, jejíž členství by pro První Česko-Slovenský Chrám mohlo být přínosem, obdrží uchazeč nový dotazník a na místě jej vyplní. Jeho odpovědi pak budou pečlivě vyhodnoceny a teprve poté bude rozhodnuto, zda bude žadatel přijat. (Nové dotazníky mají vyplnit i stávající členové Prvního Česko-Slovenského Chrámu.)
- Jednorázový přijímací poplatek byl zvýšen z 300,- na 1.000,- Kč.
- Pokud jde o budoucí činnost Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy, bylo rozhodnuto:

- lépe koordinovat činnost Chrámu v ČR s cílem systematicky a účinně působit na názory veřejnosti, a přispívat tak k objasňování a rozšiřování satanské filosofie;
- dvakrát do roka vydávat tzv. Poselství plamene, které bude zasíláno jednotlivým pobočkám; v případě schválení obsahu Poselství většinou členů pobočky budou instrukce, resp. plán činnosti v něm obsažený, pro členy pobočky závazný;
- jednou do roka uskutečnit společné setkání předních členů jednotlivých poboček Chrámu v brněnském centru PCHCS za účelem výměny zkušeností a podání zpráv o činnosti.[9]

K těmto deklarovaným změnám je třeba dodat, že Pavel Brndiar mě v rozhovoru, který jsem s ním vedl, upozorňoval i na záměr přenést větší pozornost současných členů na pravidelnou a častější magickou praxi. Při přechodu z novice na učně by se pak měl nový člen magicky napojit na myšlenkový a energetický proud Chrámu, tzv. egregor. A toto napojení, jak říká Brndiar, má být hlavně přínosné právě pro jeho magickou praxi. A pokud se zdá, že nový adept by s tímto pojetím nebyl v souladu, přiznává Pavel Brndiar, že je schopen mu snahu o členství i rozmlouvat, byť by se třeba jinak jevila jeho osoba pro satanismus vhodná.

Právě magické praxe se týkají i některé další změny, jako například Brndiarova připravovaná kniha *Ceremonie a rituály k uctění mýtu Cthulhu*, která má zpřístupnit členům Prvního Česko-Slovenského Chrámu rituály, připravené podle Lovercraftova Necronomiconu.[10]

Další změnou, kterou je možno v činnosti Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy pozorovat, je zvýšená snaha o kontakt s veřejností. Nedávno představili dva členové Rady Třinácti, Libor Hejtmánek a Pavel Brndiar, své postoje i na půdě Evangelické teologické fakulty v Praze[11] a vystoupili také v diskusním pořadu na slovenské televizi.

Tato aktivita je ovšem obrácena nejen mimo Chrám k široké veřejnosti, ale i do vlastních řad. Na pořad dne se tak dostávají vedle témat obrany Chrámu před některými mediálními (a většinou vskutku neopodstatněnými) útoky i některé vnitřní problémy.[12] Dlouhodobým diskusním prostředím jsou webové stránky.[13] Zde se také nastoluje otázka, jestli přes přetrvávající důraz na absolutně individuální přístup svých členů nejsou přece jen určité meze této maximalizace individuality. Například opakované téma zásadního odmítnutí jakékoliv kriminální činnosti, která bývá někdy se satanismem spojována, ale i zmiňovaný zvýšený důraz na magickou praxi tak ukazuje, že i ve skupině, jejíž alfou a omegou je osobní rozvoj individuality, existují určité meze, jejichž překročení staví dotyčného jedince mimo hranice této skupiny. Jinak řečeno - existuje typ chování, který případného žadatele o členství předem diskvalifikuje, stejně jako by diskvalifikoval i stávajícího člena, pokud by takový typ chování přijal za svůj.

Na druhou stranu Pavel Brndiar v rozhovoru[14] několikrát upozorňoval na to, že si neosobují právo hlásat nějaký „správný satanismus“. Lidé, kteří tvoří První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy, jsou podle něj skuteční individualisté, pro které je činnost v Chrámu hlavně přínosem v jejich magické praxi. Míra omezení členů tak nejspíš nepřekračuje omezení, jež nalezneme v každé skupině, která má svůj společný ideový rámec. Satanistická filosofická pozice však také zdaleka není jen apriorním odsudkem jiných přístupů, i když pochopitelně s křesťansky nebo i jinak nábožensky smýšlejícími lidmi by svůj postoj ke světu slučovali těžko. Jisté antiteze vůči křesťanství jsou jedním z pilířů této filosofie. O zdánlivé nadřazenosti satanismu potom Pavel Brndiar říká, že své označení „podzemní elita“ vnímají s určitou nadsázkou. Jedním z cílů, který si satanisté svou mediální aktivitou přejí dosáhnout, je podle něj hlavně očištění satanismu od mediálních nánosů a přijetí jeho pozice společností jako přijatelné varianty duchovního a magického konání. ■

Poznámky

1 VESELÝ, Josef, *Satanismus*, Vodnář, Praha, 2003, s. 174-176.
2 LAVEY, Anton Szandor, *Satanská bible*, Reflex, Praha, 1991, s. 21.
3 VESELÝ, Josef, *Satanismus*... s. 86-88.
4 Ibid., s. 68.
5 Ibid., s. 184.
6 VALTER, Jiří, *Rozhovory se Satanem*, vlastní náklad, Brno, 1991-1995.
7 Stejně jako v knize VALTER, Jiří, *Nové satanské rituály*, vlastní náklad, Brno, nedatováno.
8 BALÁK, „Egoista“ Petr, *Satanovo ego*, Prostějov, 1998.
9 VESELÝ, Josef, *Satanismus*... s. 186.
10 Howard Phillips Lovercraft (1890-1937) zmiňuje ve svých povídkách fiktivní dílo Necronomicon, čímž se pokouší vytvořit určitý systém bohů, démonů, mimozemských bytostí a dalších tvorů, kteří usilují o nadvládu nad zemí - tzv. mýtus Cthulhu. Po Lovercraftově smrti vznikl teprve skutečný text Necronomiconu a to hned v několika variantách.
11 Seminář se konal 9. 11. 2006.
12 Viz např.: BRNDIAR, P., Jací chceme být a jací vlastně jsme? in: VESELÝ, *Satanismus*... s. 178-179.
13 http://www.cirkevsatanova. com.
14 Rozhovor autora s Pavlem Brndiarem dne 4. 2. 2007.

Luboš Majzlík (*1980), básník a publicista, v současné době dokončuje magisterské studium na katedře filosofie a religionistiky v Pardubicích.

A. Č. Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda -

MISIONÁŘ A TEOLOG ODDANOSTI KE KRŠNOVI

Martin Fárek

Zakladatel hnutí Hare Kršna - A. Č. Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda - se narodil 1. září 1896 v Kalkatě. Rodiče dali chlapci jméno Abhaj Čaran. Otec Gaura Móhan Dé obchodoval s látkami, matka Radžáni pečovala o domácnost, jak tehdy bylo zvykem. Rodina byla příbuzná s bohatým rodem Mulliků. Oba rodiče byli zbožní višnuisté, a Abhaj s nimi už od malička chodíval do Kršnova chrámu. Vzpomínal, jak se účastnili višnuistických svátků, a také, jak vídal otce večer provádět tradiční rituál (púdžu) před domácím oltářem. Už od dětství byl veden ke zpívání devocionálních písní a sám cítil potřebu věnovat se višnuistickým rituálům.

Díky podpoře rodičů se Abhajovi dostalo kvalitního vzdělání a v období první světové války začal studovat na Scottish Church College, jedné z nejlepších vysokých škol v britské Indii. Na studiích poněkud polevila ještě z dětství pocházející oddanost a mladý muž tehdy přestal provádět rituální uctívání Kršny. Svými zanícenými proslovy jej zaujal spolužák Subháš Čandra Bose, budoucí významný vůdce boje proti Britům.

Mezi politikou a náboženstvím

Konec první světové války přinesl indickým politickým ambicím velké zklamání: Britové nesplnili své neurčité sliby ohledně udělení samosprávy (výměnou za indickou podporu v první světové válce), naopak v některých oblastech tvrdě zasáhli proti všem projevům nespokojenosti.[1]

Jednou z vůdčích postav politické scény byl už tehdy M. K. Gándhí, který prosazoval ideje rozhodného, ale nenásilného odporu. Gándhího politické myšlení bylo ukotveno v jeho duchovním náhledu na svět, představovalo vlastně aplikaci ideálů pravdivého a soucitného života v této oblasti. Gándhí sám žil tehdy velmi skromným a rozjímáním naplněným životem, často se postil a snažil se být příkladem svého učení. Na Abhaje Čarana tím velmi zapůsobil, neboť mu Gándhího život připadal poctivější než život řady asketů, s nimiž se dosud setkal. Mladý muž se stal Gándhího stoupencem a v rámci bojkotu všeho britského odmítl v roce 1921 převzít diplom, čímž se de facto vzdal plodu několikaletého studia, předpokladu velké kariéry.

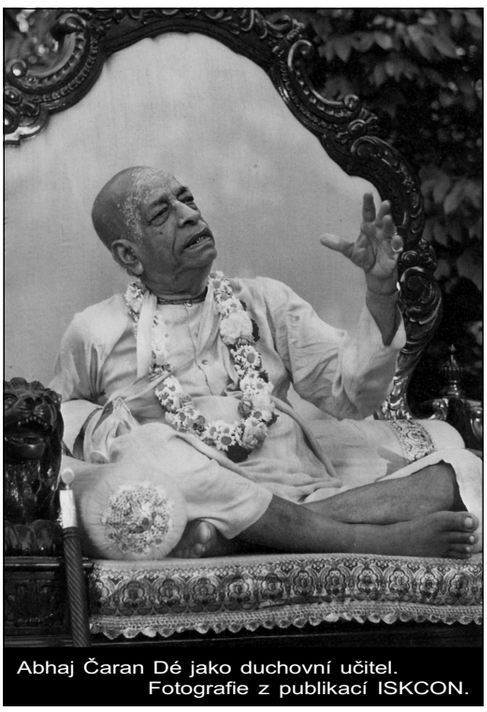

Abhaj Čaran Dé jako duchovní učitel. Fotografie z publikací ISKCON.

Abhajův otec pro tehdy již ženatého syna sehnal práci v chemických laboratořích významného podnikatele Bose. Abhaj Čaran Dé se v následujících letech věnoval především zajištění rodiny; s manželkou Rádharání měli pět dětí. V roce 1923 se poprvé setkal s Bhaktisiddhántou Sarasvatím, asketickým učitelem Čaitanjova směru.[2] Bhaktisiddhánta mladého muže přesvědčil o tom, že duchovní život je v podstatě nezávislý na konkrétních politických podmínkách, a že je také důležitější než snahy o osvobození Indie od britské nadvlády. Tak začal dlouholetý vztah s učitelem, který pro Abhaje znamenal určitý návrat k višnuistické tradici jeho dětství a zároveň její prohloubení. A byl to právě Bhaktisiddhánta Sarasvatí, kdo nabádal svého vzdělaného žáka, aby překládal devocionální kršnovské texty do angličtiny a rozšířil Čaitanjovo poselství zpívání Kršnových jmen i do západního světa. Zde je třeba uvést alespoň základní přehled o Čaitanjově tradici a zejména o reformách, které v jejím rámci provedli Bhaktisiddhánta Sarasvatí, ale předtím už jeho otec Bhaktivinód Thákur.

Čaitanjova tradice a její reformátoři moderní doby

V širokém a pestrém spektru višnuistických směrů se tradice **Šrí Čaitanji** (1486-1533) vyznačuje silně emotivní oddaností (*bhakti*) ke svému bohu - Kršnovi. Kršnu považoval Čaitanja a jeho žáci za původní podobu božství, transcendentní absolutní osobnost. Hlavním způsobem rozvoje oddanosti bylo Čaitanjovi zpívání mnohých Kršnových jmen. Bengálský reformátor zde navázal na velmi starou tradici teologického chápání zvuku. Už dávné védské rituály byly doprovázeny zpěvem hymnů a recitací manter, a jejich znění bylo považováno za naprosto zásadní pro úspěch oběti. V Upanišadách najdeme řadu úvah o mocném, prvotním zvuku, někdy přepisovaném jako *óm*.

V teistických tradicích Indie byla zvuková teologie dále rozvíjena a především praktikována. Zjednodušeně lze říci, že podle višnuistického pojetí se Bůh a jeho jméno od sebe neliší (říká se, že je to brahma v podobě zvuku - *šabda-brahman*). Recitací a zpěvem božích jmen je tedy možné vstoupit do přímého kontaktu s milovaným Božstvem a nakonec dosáhnout stavu čisté oddanosti. Čaitanja sám a poté jeho významní žáci věnovali značnou pozornost správnému zpívání, které musí nezbytně doprovázet nejen čistá inence, ale také ctnostný život.[3] Nutno rovněž poukázat na egalitářský cha-

rakter Čaitanjova učení: podle něj je láska ke Kršnovi přirozeně vlastní všem živým bytostem, a tak nehleděl na původ, společenské postavení, ba ani na vzdělání svých žáků.

Pro vývoj této tradice v moderní době bylo významné působení **Kédarnátha Datty Bhaktivinóda** (1834-1914). Znal dobře nejen staré višnuistické spisy, ale také řadu moderních západních autorů. Pokusil se o syntézu západního kritického myšlení s tradicí a rozvinul zajímavý hermeneutický přístup, v jehož jádru je rozlišování mezi záležitostmi mystického či transcendentního charakteru a záležitosmi tohoto světa. Zatímco transcendentní záležitosti jsou logickým úvahám nedostupné, témata našeho světa bychom naopak měli analyzovat, a napomoci tak pokroku v jejich pochopení. Tak mohl Bhaktivinóda v rozporu s tradicí například datovat Bhágavata-puránu někdy do desátého století po Kr., a přitom to nijak neotřáslo jeho vírou v platnost transcendentního poselství textu. Bhaktivinóda byl také přesvědčen o nezbytných reformách sociálního života čaitanjovské tradice a indické společnosti obecně.

Bhaktivinódovy vize se pak do jisté míry pokoušel naplnit jeden z jeho synů, Bimal Prasád Datta (1874-1937), jehož už ovšem známe pod jeho asketickým jménem **Bhaktisiddhánta Sarasvatí**. V praktické rovině pokračoval v tištění časopisů a knih višnuistické provenience a navíc založil v roce 1920 organizaci Gaudíja Math. Bhaktisiddhántovi žáci pracující v této organizaci se zaměřili na misijní činnost, budovali nová centra a chrámy po celé Indii a ve třicátých letech několik asketů vyrazilo i do Evropy a získalo tam několik příznivců pro svou cestu.

Přípravy na misii a první roky v USA

Bhaktisiddhántovo nabádání k misijní činnosti v angličtině vzal Abhaj Čaran Dé vážně. V době druhé světové války začal vydávat na své náklady časopis Návrat k Bohu (*Back to Godhead*) a připravoval anglický překlad Bhagavad-gíty s komentářem. Jeho devocionální aktivity se však nesetkávaly s velkým pochopením u manželky ani u příbuzných. Ačkoliv v té době vedl už delší dobu vlastní podnikání v oblasti farmacie, práce jako taková ho zřejmě neuspokojovala. V pohnutých letech po druhé světové válce psal dopisy vůdčím osobnostem indického osvobozeneckého hnutí (včetně Gándhího), v nichž je vyzýval k přijetí oddanosti a duchovní vize obrody Indie.

Na výzvu přítele založil v roce 1952 višnuistickou Ligu oddaných ve městě Džhansi a i když zprvu slibný projekt nakonec neuspěl, v následujících letech se stále více věnoval psaní, shánění peněz na tisk a šíření svého časopisu. S manželkou a dospělými dětmi se stýkal stále méně, až se v roce 1959 rozhodl v duchu indických tradic stát asketou (*sannjásinem*). Přijal jméno **Bhaktivédánta Svámí** a začal pracovat na svém velkém díle - překladu a komentáři Bhágavata-purány, rozsáhlého višnuistického textu. Několik let žil v chrámu Rádhá-Damódara ve Vrndávanu, jednom z nejvýznamnějších poutních míst višnuistů. Nakonec se mu podařilo přeložit do angličtiny a vydat ve třech svazcích první zpěv Bhágavata-purány.

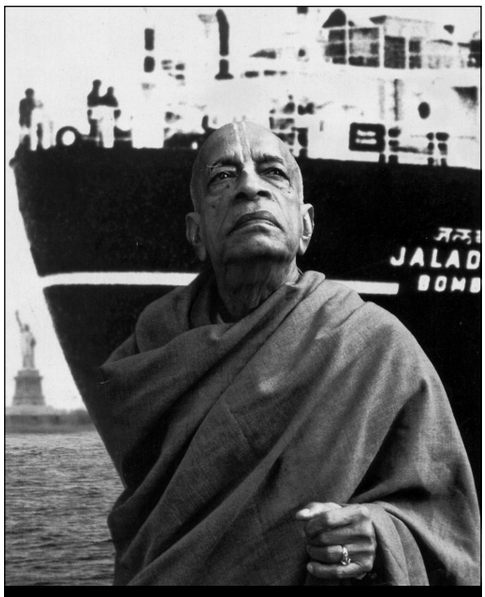

Socha svobody, Prabhupáda a Džaluduta. Montáž z prezentační brožury ISKCON.

S kufrem svých překladů a s několika dolary vyrazil na nákladní lodi Džaladuta do Spojených států. Psal se rok 1965 a ve Spojených státech rostla nespokojenost mladých s rozbíhající se válkou ve Vietnamu, přetrvávající diskriminací černochů a také s konzumní orientací společnosti. Bhaktivédánta Svámí považoval protest mladých za projev opravdového duchovního hledání a po roce úsilí si získal skupinku stoupenců právě mezi hippies v New Yorku. V roce 1966 s nimi založil Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny (angl. zkratkou ISKCON). Záhy otevřel také středisko v Los Angeles a v několika dalších městech USA. Jak se skupina žáků rozrůstala, začal je Svámí Bhaktivédánta učit nejen zpívání tradičních bengálských a sanskrtských písní, ale také čaitanjovské teologii a v neposlední řadě rituálu.

V případě rituálního uctívání obrazů či soch Kršny se mu v západním světě postupně podařilo zavést celý složitý rituál s gesty, úklonami, modlitbami, mantrami, atd. V centru dění však stále zůstávalo silně emocionální zpívání Hare Kršna mantry, které Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda po Čaitanjově vzoru pořádal i na veřejnosti. Jak zpívání mezi hippies vypadalo, ukazuje i závěr slavného filmu Vlasy. I v prostředí hippies však Prabhupáda trval na tom, aby jeho vážně aspirující žáci dodržovali etické a dietetické zásady tradice. Zdůraznil především stravu bez masa a vajec, vzdání se alkoholu, tabáku a jiných omamných látek, sexualitu omezenou do manželského svazku a také vyhýbání se hazardním hrám.

Ze zakládací listiny Mezinárodní společnosti pro vědomí Kršny (ISKCON)

a. Systematicky propagovat duchovní poznání v široké společnosti a vzdělávat všechny lidi v technikách duchovního života, aby tak byla napravena nerovnováha životních hodnot, a aby bylo dosaženo skutečnéu jednoty a míru na světě.

b. Propagovat uvědomování si (vědomí) Kršny tak, jak je zjeveno v Bhagavad Gítě a Šrímad Bhágavatamu.

c. Vést členy Společnosti blíž k sobě navzájem a blíž ke Kršnovi, prvotní bytosti, a tak v členech a vůbec v široké společnosti rozvíjetitiv ideu, že každá duše je součástí a částečkou Božské (Kršnovy) povahy.

d. Učit a povzbuzovat samkírtanové hnutí, sborové zpívání svatých Božích jmen tak, jak to bylo zjeveno v učení Šrí Čaitanji Maháprabhua.

e. Budovat pro členy a širokou společnost svatá místa transcendentních zábav, zasvěcená Kršnově osobnosti.

f. Přivádět členy blíže k sobě, aby se společně učili jednoduššímu a přirozenějšímu životnímu stylu.

g. S ohledem na dosažení výše uvedených záměrů publikovat a rozšiřovat periodika, časopisy, knihy a jiné písemnosti.

(11. července 1966)

I přes přísné požadavky řady žáků indického gurua rostly, centra vznikla rovněž v Kanadě a ve Velké Británii a na jaře 1970 měla organizace dvacet šest středisek a několik set členů. K popularitě hnutí Hare Kršna přispěl také zájem a podpora skupiny Beatles. Zejména George Harrison se velmi zajímal o zpívání, což se projevilo kromě jiného i vydáním desky *My Sweet Lord.* George Harrison také věnoval novému hnutí venkovské sídlo nedaleko Londýna.

Bhaktivedanta Manor, velká usedlost s chrámem hnutí Hare Krišna u Londýna. Foto: Zdeněk Vojtíšek.

Zpívejte a prodávejte knihy

Indický učitel se stále držel své vize mohutné misijní činnosti prostřednictvím šíření časopisů a knih. Velmi disciplinovaně každý den vstával (téměř vždy mezi jednou a druhou hodinou ranní) a věnoval se překladům a komentářům višnuistických textů. Bhagavad-gítu vydal nejprve v nakladatelství McMillan, ale zároveň jeho žáci začali vydávat časopis Návrat k Bohu a v roce 1971 založili vlastní nakladatelství (Bhaktivedanta Book Trust) v Los Angeles. Spolu s masovou publikací Prabhupádových knih a překladů začíná také jejich pouliční a podomní prodej.

V této době došlo k zásadnímu kroku: misijní prodej literatury se stal hlavním zdrojem financování středisek organizace. A tak se původně čistě misijní zápal pro šíření Čaitanjova odkazu stával, i když zprvu nenápadně, také honbou za ziskem.[4] Bhaktivédánta Svámí své žáky v prodejním zápalu podporoval, neboť v každé prodané knize viděl naplnění přání svého duchovního učitele. A také rostoucí příjem z prodeje vítal, neboť především z něj byly financovány stavby tří velkých chrámů organizace v Indii. Až v posledních dvou letech svého života se starý učitel dozvídal o podvodných taktikách, se kterými přišli někteří jeho vynalézaví žáci.[5] Proti podvodnému lákání peněz při misijním prodeji rozhodně vystupoval, nicméně tyto techniky byly vlastně výsledkem důrazu na zisk z prodeje a také soutěživosti, která se v tomto ohledu mezi středisky organizace rozvinula. Těžko říci, nakolik byl starý učitel informován o různých krocích svých žáků. Nezapomeňme, že se v roce 1976 dožil osmdesáti let, a počet jeho žáků v té době vzrostl na několik tisíc. Intenzivní cestování, snaha dokončit překlad a komentář Bhágavata-purány a dohled nad indickými projekty vyžadoval mnoho jeho času a sil. Řízení rychle se rozrůstající organizace svěřil fakticky do rukou skupiny starších žáků (od roku 1970 byla formálně ustavena Governing Body Comission - GBC - jako ústřední řídící orgán hnutí Hare Kršna).

Prabhupádův odkaz

Zakladatel hnutí Hare Kršna zemřel 14. listopadu 1977 v chrámu své organizace v indickém Vrndávanu. Zanechal po sobě úctyhodný korpus literatury: jeho překlady a komentáře zásadních višnuistických textů tvoří malou knihovnu. Nedokončená Bhágavata-purána je v osmnácti svazcích, Čaitanjův středověký životopis Čaitanja-čaritámrta v devíti svazcích, přičemž většina jednotlivých svazků má kolem tisíce stránek, a k tomu je třeba přičíst dalších asi čtyřicet méně objemných knih. Řada Bhaktivédántových přednášek a konverzací byla rovněž zaznamenána a vydána v knižní podobě, stejně jako několik svazků jeho korespondence s žáky.

Z mnoha višnuistických témat, která rozpracoval, zde pochopitelně mohu vybrat jen několik. Bhaktivédánta Svámí kladl ve svém učení velký důraz na pochopení rozdílu mezi vlastním já (duší) a tělem. Podle Bhagavad-gíty je vlastní já (*átman*) člověka obklopeno jemným tělem (inteligence, myšlení, cítění, apod.) a jemné tělo pak prostupuje fyzickým tělem. Bhaktivédánta při objasňování rozdílu mezi trvalým vědomým já a tělem rád používal přirovnání k řidiči a jeho automobilu. V duchu čaitanjovské tradice vysvětloval, že skutečnou povahou duše je její láskyplný a zároveň služebnický vztah k Bohu - Kršnovi. Tento vztah prý dřímá v srdci všech živých bytostí, ale je zakryt nevědomostí a z ní plynoucími touhami po pomíjivých věcech. Skutečná nejvnitřnější povaha já tak zůstává chycena v osidlech falešných představ o sobě a svém vlastnictví. Dokonce i touha po osvobození je z pohledu oddanosti stále ještě sobecká, a může být na překážku cíli - čisté oddanosti Bohu.[6]

Jako exegeta starých indických textů se Bhaktivédánta Svámí držel čaitanjovské tradice, přesto můžeme v této oblasti určit některé jeho specifické důrazy. Nejednoho čtenáře jeho knih překvapí značný fundamentalismus ve výkladu. Prabhupáda evidentně považoval celý korpus višnuistických textů za bezchybný, zjevený, a tudíž nekritizovatelný celek. Najdeme sice v jeho výkladech rozlišení mezi filosofickou a neplodnou spekulací, ale prakticky své žáky příliš k hermeneutickým úvahám nepovzbuzoval. Zatímco významný myslitel čaitanjovské tradice Bhaktivinóda doporučoval kritickou analýzu (včetně historické i jiné kritiky) těch částí višnuistických textů, které se týkají materiálního světa, Prabhupáda přijímal všechny jejich výroky jako nejvyšší autoritu. Odtud vznikla i známá kontroverze ohledně (ne)možnosti přistání lidí na Měsíci, neboť na základě popisu vesmíru z Bhágavata-purány Prabhupáda přinejmenším po nějakou dobu odmítal samotnou možnost takové kosmické cesty.[7]

V rámci svých někdy velmi kritických poznámek často vystupoval proti neosobnímu pojetí nejvyšší transcendentní skutečnosti, čímž ovšem pokračoval ve stylu svého učitele Bhaktisiddhánty. Prabhupádovým

⇨ *Dokončení vpravo dole v rámečku.*

Z dopisu papeži Pavlovi VI.

„Základem učení *Šrímad Bhágavatamu* je, že jakákoli náboženská víra, která pomáhá člověku rozvinout lásku k Bohu, bez jakýchkoli motivací a bez vlivu jakýchkoli hmotných podmínek, je transcendentním náboženstvím. … Lidská podoba života je zvláště určena k tomuto cíli, konkrétně k probuzení dřímající lásky k Bohu …. V současnosti se naneštěstí lidé zajímají především o smyslový požitek, neboli zvířecí část lidského žití, a jejich uvědomování si Boha postupně upadá. To je velmi nebezpečná tendence, a jelikož Vaše Svatost je hlavou největší náboženské skupiny, myslím, že bychom se měli setkat a sestavit program vzájemné spolupráce."

(3. srpna 1968)

Teologický diskurz, smyslová zkušenost a legitimizující vysvětlení v českém ISKCONu

KRŠNOVY KAŽDODENNÍ INTERVENCE

Jaroslav Klepal

V průběhu výzkumu prováděného v rámci českého ISKCONu (International Society for Krishna Consciousness - ISKCON),[1] jsem často čelil pochybnostem ze strany oddaných Kršny ohledně jeho koncepce i závěrů, které může přinést. Své pochybnosti s výzkumem oddaní Kršny často vyjadřovali pomocí metafory. Podle ní je Kršna jako med a praktikovat vědomí Kršny je, jako by člověk pojídal med ze všech nejsladší. Když se člověk rozhodne odevzdat Kršnovi a budovat tak k němu láskyplný vztah, je to, jako by otevřel sklenici s medem a začal jej ochutnávat. Jenomže tuto báječnou chuť nikdy nebudu moci zakusit, neboť má role výzkumníka mi brání sklenici s medem otevřít. Jak pak mohu dělat závěry o kvalitě či povaze medu?

Jelikož jsem cítil určité nedorozumění a má častá osvětlování výzkumu se zdála buď příliš technická, anebo příliš konkrétní, začal jsem proto oddaným Kršny odpovídat na jejich pochyby rozvedením zmiňované metafory. Především, a v tom jsem jim dal za pravdu, mým cílem nebylo zakusit chuť medu. Mým cílem bylo popsat a porozumět tomu, co to je, jak vzniká a jaké má podoby chuť, kterou oddaní Kršny připisují medu a kterou při jeho pojídání zakouší, nikoliv dělat závěry o samotné kvalitě a povaze medu (či se zabývat tím, zda se „opravdu" jedná o med ze všech nejsladší). V tomto omezeném pohledu se tak Kršna stal předmětem mého zájmu v procesech utváření identity ISKCONu a jeho členů

(a) jako konstitutivní prostor teologického diskurzu,

(b) jako objektivizovaná vtělená zkušenost (v četbě, v poslechu, ve zpěvu, v tanci, v pohledu na božstva atd.) a

(c) jako prostředek každodenních legitimizujících vysvětlení.

Teologický diskurz ISKCONu pojímá Kršnu jako původního a jediného strůjce a vlastníka veškerého bytí. Definuje jeho božskou podstatu, formy, energie, ale i jeho skutky, nálady a zábavy. Tento diskurz je rozsáhlý a komplexní a jeho plná znalost je omezena pouze na okruh specialistů (duchovních učitelů ISKCONu - guruů), a proto se zaměřuji především na ilustraci „Kršnových intervencí", tedy na roli, kterou z hlediska jeho oddaných v českém ISKCONu sehrává v toku každodenních interakcí a událostí.

⇨ *Dokončení článku z předchozích stran.*

osobitým důrazem bylo naopak časté kritizování žen jakožto skupiny, a prosazování názoru, že v manželství by ženy měly být podřízeny mužům.

Pokud se vrátíme k debatě o Prabhupádově teologii oddanosti, jistě některé čtenáře napadne otázka, jaký byl postoj indického učitele k jiným náboženstvím, například ke křesťanství? Univerzalistický a exkluzivistický zároveň, řečeno stručně slovy Grahama Schweiga.[8] Na jedné straně Svámí Bhaktivédánta považoval všechna velká náboženství za cesty rozvoje oddanosti k Bohu a výslovně uváděl, že cílem jeho hnutí není obracet křesťany na hinduisty. Považoval Ježíše Krista a Muhammada za Bohu zcela oddané osobnosti, které podle dobového kontextu učí lidi o cestě odevzdání se. Na druhé straně však zůstával věrný odkazu čaitanjovské tradice, podle níž Čaitanja zjevil lidem nejdůvěrnější podoby vztahu mezi duší a Bohem - vztah mystické milenecké lásky. To však nepovažoval indický učitel za překážku spolupráce, o niž s různými křesťanskými církvemi tu a tam usiloval.

■

Poznámky

1 Uzákoněním tzv. Rowlettových opatření a represí proti následným protestům. Nejznámější je krutý zásah armády proti neozbrojenému shromáždění v Amritsaru v dubnu 1919, kde bylo postříleno asi jeden tisíc lidí a ještě více zraněno. Následovalo vyhlášení stanného práva v Paňdžábu a v některých případech byla proti bezbranným vesnicím použita letadla a kulomety.

2 Šrí Kršna Čaitanja (1486-1533) byl významným bengálským reformátorem višnuistické tradice. Ještě v mládí se stal *sannjásinem* (potulným asketou) a navštívil řadu oblastí Indie. Čaitanja kladl důraz na emotivní zpěv Kršnových jmen a devocionálních písní. Založil tradici zpívajících průvodů, která v Indii pokračuje dodnes. Ačkoliv se většinou zdůrazňuje jeho emotivní a mystické chování, několik životopisů zaznamenalo také Čaitanjovy dlouhé rozpravy s významnými učenci tehdejší Indie. Mezi jeho žáky patří tzv. šest gósváminů z Vrndávanu, kteří svými spisy a básněmi položili základ rozsáhlého korpusu textů čaitanjovské tradice. Zájemcům o další informace bych si dovolil doporučit svou práci FÁREK, Martin, *Hare Kršna v Západním světě. Setkání dvou myšlenkových tradic*, Univerzita Pardubice, Pardubice 2004, kde je Čaitanjovi věnována druhá kapitola. A dále důkladnou studii EIDLITZ, Walther, *Krsna-Caitanya. Sein Leben und Seine Lehre*, Almqvist&Wiksell, Stockholm, 1968.

3 O indické a zvláště čaitanjovské zvukové teologii viz např. HEIN, Norvin J.: „Caitanya´s Ecstasies and the Theology of the Name", *Journal of Vaisnava Studies* II.2 (Spring 1994), pp. 7-26.

4 Tuto proměnu popsal americký sociolog ROCHFORD, Burke, „Airports, Conflict, and Change in the Hare Krishna Movement", in: BRYANT, Edwin F., EKSTRAND, Maria L. (eds.), *The Hare Krishna Movement. The Postcharismatic Fate of a Religious Transplant*, Columbia University Press, New York, 2004, pp. 273-290.

5 Příkladem je tzv. rozměňování: oslovený kolemjdoucí souhlasil s malým příspěvkem na náboženské či charitativní účely a když platil větší bankovkou, někteří členové hnutí Hare Kršna předstírali, že nemají dostatek drobných nazpět. Požádali dárce, zda by mu mohli vrátit menší obnos, a on tak obvykle dal větší sumu peněz, než původně chtěl.

6 Bhaktivédánta Svámí považoval orientaci duše na potěšení Boha za intuici, která se projevuje i v běžném životě pomíjivého světa například v podobě dobročinnosti, socialistických a komunistických idejí, a podobně: „Snaha lidí na hmotné úrovni o dobro druhých prostřednictvím práce pro společnost, rodinu, zemi nebo lidstvo je částečným projevením původní intuice, kdy čistá živá bytost cítí štěstí, když je šťastný Nejvyšší Pán" (komentář k Bhágavata-puráně, sloka II.3.10)

7 V médiích a antikultovními autory často zmiňovaná záležitost byla ovšem poněkud složitější, jak jsem se snažil ukázat v příspěvku FÁREK, Martin, „Postoje Prabhupádovy teologie k moderní vědě", in:BUBÍK, T., PRÁZNÝ, A., HOFFMANN, H. (eds.), *Pantheon. Religionistické studie: Náboženství a věda*, Univerzita Pardubice, Pardubice, 2006, s. 62-71.

8 SCHWEIG, Graham M., „Universal and Confidential Love of God: Two Essential Themes in Prabhupada´s Theology of Bhakti", *Journal Vaisnava Studies* VI.2 (Spring 1998), pp. 93-123.

Mgr. **Martin Fárek**, Ph.D. (*1974) působí jako odborný asistent na katedře religionistiky a filosofie FF Univerzity Pardubice a na katedře religionistiky HTF Univerzity Karlovy v Praze.

Kršna jako zkušenost lidských smyslů

Kršnova existence a přítomnost je pro jeho oddané uchopitelná především prostřednictvím zraku,[2] když každodenně předstupují před božstva na oltáři. Jsou přesvědčeni, že je Kršna obývá. Zrak je zde navíc umocněn dalšími činnostmi. Pro potěšení božstev oddaní Kršny před nimi tančí a zpívají devocionální písně. Z úcty k božstvům se jim klaní a vykonávají obřady (púdža), při nichž jsou božstva ovívána vějířem z pavích per a jsou jim nabízeny očistné substance (vonné tyčinky, olejové lampičky, voda a ubrousek). Z vděčnosti k božstvům o ně oddaní Kršny každodenně pečují - obětují jim vegetariánské pokrmy, oblékají je do zdobených šatů, navlékají jim na krk a ruce malé květinové garlandy a omývají je směsí mléka, jogurtu, medu a květin.

Kromě zpodobení v božstvech je Kršna jako božská osoba vizuálně uchopitelný prostřednictvím obrazů, plakátů, obálek knih či potisků triček. A například v podobě Džagannátha[3] shlíží na své oddané na nálepkách a přívěsících umisťovaných do dopravních prostředků, čímž zároveň plní úlohu ochranného amuletu.

Kršna je dále uchopitelný prostřednictvím sluchu a hlasu, když jeho oddaní už od brzkého rána zpívají a poslouchají Hare Kršna mantru, anebo vyslovují vlastní či cizí služebnické jméno.[4] Lze jej nacházet v chuti prasádamu.[5] Své místo má i v imaginaci oddaných, když si o jeho činech čtou v knihách, když o něm slyší vyprávět na společných lekcích (či z audionahrávek) z Bhagavadgíty a Šrímad Bhágavatamu, případně když se účastní divadelních performancí (nejčastěji v průběhu kalendářních svátků a festivalů), které zpřítomňují Kršnovy skutky. A ti šťastnější a pokročilejší dokonce mohou lépe uchopit Kršnovu přítomnost prostřednictvím vlastních snů.

Kršna jako interakce a vyjednávání

Mnoho oddaných Kršny zná zpaměti verš z Prabhupádovy Bhagavadgíty: *„Ať činíš cokoliv, ať pojídáš cokoliv, ať obětuješ nebo daruješ cokoliv a ať provádíš jakákoliv pokání, ó synu Kuntí, vždy to čiň jako oběť Mně“*. Podle výkladu Prabhupády, zakladatele ISKCONu, zde Kršna říká Ardžunovi, prototypickému oddanému, že cílem veškerých lidských aktivit by měl být on sám. Veškeré lidské aktivity tudíž mohou získat podobu oběti. Každodenní žití by mělo být službou Kršnovi. Dojení krav, práce na poli, distribuce iskconské literatury v ulicích měst, vytírání a úklid chrámové místnosti, vaření a mnohé další činnosti mají mít jediný cíl - Kršnu.

Ve svém každodenním životě tedy oddaní Kršny usilují o to, aby jejich jednání a myšlení bylo obhájitelné jako oběť pro Kršnu. Zde ale Kršna již není tak zřetelný jako v teologickém diskurzu ISKCONu nebo existenciálně uchopitelný jako ve smyslových zkušenostech založených na ritualizovaných činnostech. Zde se přesouvá Kršna do oblasti legitimizujících vysvětlení, která jej často staví do role svrchovaného aktéra ovlivňujícího individuální jednání i intence. Podívejme se následující příklad z terénního deníku.

„Během poledního prasádamu se rozhořela mezi oddanými Kršny na farmě vášnivá debata ohledně praktické služby. Debata je rozdělila na dva tábory a zaměstnávala všechny zúčastněné po zbytek dne. Vše začalo, když se Tapas dása obrátil na Jacka, Boba a Vaišju dásu, aby se dozvěděl něco o farmě ISKCONu v Maďarsku, kde tito tři spolu s vedoucím farmy pobývali před několika dny. Všichni tři začali Tapasu dásovi nadšeně popisovat své zážitky a *inspirace*, jichž se jim na maďarské farmě dostalo. Debata se pak stočila ke srovnávání maďarské farmy s českou a k probírání plánů, které farma má do budoucna. Jack, mladý oddaný Kršny, hlasitě mluvil o plánech, jak je znal z vyprávění vedoucího farmy. Jack například zmínil, že se plánuje nový oltář pro božstva, který by měl být hotov do oslav narození Čaitanji. Bob s Vaišjou dásou však nad Jackovými slovy jen mávli rukou:

Vaišja dása: *Takových plánů už tu bylo. Co se však z toho podařilo udělat? Skoro nic!*

Jack: *Já oltář zvládnu udělat! Za pár měsíců dodělám koupelny a pak se do něj pustím.*

Bob: *Tak o tom si popovídáme až někdy v zimě. Uvidíme, jak daleko budeš s koupelnami. Spíš by se mělo myslet na práci, která je teď. Mělo by se myslet na to, jak se sklidí těch osm hektarů, kam se úroda uloží, jak se stihne do zimy postavit štít na stodole.*

Jack: *To je tvoje starost. Navíc Garuda dása* [vedoucí farmy] *říkal, že se to stihne. Nevím, tobě asi chybí touha udělat něco pro Kršnu.*

Poslední Jackovou větou se Bob cítil značně dotčen. Později se debata opět rozhořela. Na Jackovu stranu se přidal Jerry.

Jack: *Vy uvažujete materialisticky. Vy uvažujete jako materialisti a ne jako oddaní. Vám prostě chybí touha a nedokážete se spolehnout na Kršnovu milost. Garuda dása říkal…*

Bob: *Garuda dása už toho nasliboval. Ale bez peněz a dalších prostředků to prostě nejde!*

Jerry: *Pro mě je důležitější se spolehnout na Kršnovu milost a na to, co říká Garuda dása. A za to, jak to tady vypadá, si můžeme sami. Proč nejsi na poli a nesekáš místo toho, aby sis tu stěžoval?*

Bob: *Kršna, proč asi? Protože není nafta!*

Vaišja dása: [obrací se na Jacka] *My se ti s Bobem jen snažíme říct, že podmínky jsou takové, že každý z nás musí dělat pro Kršnu to, co je nutné. Ty dobře víš, že jsem umělecký řezbář. Chtěl jsem, aby tady byla řezbárna.* […] *A myslíš si, že nechci vyřezat ozdoby na velký oltář pro Božstva? Ale teď tu dělám pro Kršnu jinou službu. Až tu budeš déle, tak to pochopíš. My máme stejnou touhu jako ty. Ale také víme, jak to tady chodí. Ty prostě můžeš mít sebevětší touhu sloužit Kršnovi, ale bez dlaždiček koupelnu nikdy nedoděláš.*

Bob: *A Kršna nám navíc žádné peníze nedá, protože vidí, že na to nejsme připraveni.“*

Z této konfrontace je patrné, že Jacka popudilo Vaišji dásovo a Bobovo vyjádření ohledně plánů farmy. Z Jackova pohledu (i z pohledu některých dalších oddaných Kršny z farmy) Vaišji dásovo a Bobovo zpochybnění plánů farmy nebylo ospravedlnitelné, neboť zaprvé zpochybňovalo autoritu vedoucího farmy. Zadruhé, což některým přišlo ještě závažnější, byly jejich argumenty *„materialistické“*, což znamená, že tyto argumenty zdůrazňovaly pouze nereálnost plánů namísto jejich účelu - služby Kršnovi. A služba Kršnovi byla z Jackova pohledu na těchto plánech rozhodující.

Pokud totiž je určitá činnost vykonávaná pro Kršnu, a je vykonávána s touhou po Kršnovi, pak je možné očekávat *„Kršnovu milost“*, jejímž prostřednictvím lze překonat všechny obtíže. Jackovo a Jerryho odvolávání se na Kršnu a jeho svrchovanou intervenci do každodenního života - jeho milost, jim dokonce v této konfrontaci umožnilo zaujmout legitimnější pozici ve vědomí Kršny (symbolicky) i na farmě (institucionálně) než Vaišju dásovi a Bobovi, kteří za běžných okolností pro ně představovali pokročilejší oddané Kršny, jimž je třeba projevovat úctu, *„následovat“* jejich rad a pokynů a od nichž je třeba brát si příklad pro vlastní oddanou službu Kršnovi.

Kršna jako legitimizující vysvětlení sehrál svou roli také například během povodní v roce 2002. Povodně oddané Kršny z farmy zpočátku příliš neznepokojovaly. Pro ně byly jejich jediným důsledkem trvalé deště a rozvodněná říčka tekoucí pod farmou. Nicméně během několika dní informace o povodních stále více pronikaly na farmu, především díky rádiu, internetu a telefonickému spojení. Povodně se brzy staly námětem mnoha debat. Pro někoho byly důsledkem sílící kali-jugy[6] či důkazem jednoho z druhů utrpení v hmotném světě - *„utrpení zapříčiněné přírodními katastrofami“*; pro jiného zas byly důsledkem jakési kolektivní národní karmy, pro dalšího byly výchovnou lekcí pro karmíny,[7] kteří jsou *„připoutáni ke svým hmotným majetkům“*. Jeden oddaný Kršny dokonce prohlásil, že *„Kršna seslal záplavy do měst, která jsou ovládána kvalitou vášně a nevědomosti“*, aby je *„očistil“*. Nicméně přehlížívý postoj oddaných Kršny se s neustále stoupající hladinou vody začal měnit. Ke změně významně přispěl i nenadálý příjezd oddaných Kršny z pražské iskconské restaurace, kteří v pohnuté atmosféře obyvatelům farmy vyprávěli, jak voda nezadržitelně postupuje k restauraci, a proto s sebou přivezli vše, co ve spěchu mohli naložit do nákladního auta. O několik hodin později jsme se dozvěděli, že restaurace je již pod vodou a že stejný osud potkal i druhou pražskou restauraci, patřící ISKCONu.

Jestliže na počátku vysvětlovali oddaní Kršny povodně jako demonstraci Kršnovy svrchované moci nad světem neoddaných, pak poté, co byly zničeny obě restaurace (jedny z hlavních zdrojů finančních příjmů českého ISKCONu), měl Kršna zkoušet samotnou oddanost členů českého ISKCONu.

V následujících týdnech, v nichž oddaní Kršny prokazovali svou odhodlanost a oddanost tím, že horečnatě vyklízeli bahno a naplaveniny především z větší, novější a více poškozené restaurace, národní rada[8] rozhoda, že restauraci nebude možné obnovit do původního stavu. Měla být zrušena, a namísto ní vybudováno kazatelské centrum pod správou pražského chrámu. Jelikož však pražský magistrát nepovolil oddaným Kršny využívat pronajatý prostor za jiným účelem než k provozování restaurace, bylo rozhodnuto, že restaurace bude obnovena, ale část bude upravena tak, aby v ní mohl být vybudován obchůdek (s literaturou, oblečením, kosmetikou atd.) a aby v ní byl vybudován prostor pro pravidelné misijní programy a přednášky.

Pro některé z dvaceti oddaných Kršny z restaurace to byly zdrcující zprávy. Jak mi řekl Paul, práce v restauraci pro něj byla naplněním smyslu oddané služby Kršnovi. Teď však byla zničena, vidina na její obnovu byla v nedohledu a jeho šance, že se po rekonstrukci bude moci do ní vrátit a *„sloužit Kršnovi“*, byly v jeho případě minimální. Zůstal bez zaměstnání a musel si hledat práci mimo ISKCON. Nicméně své stesky uzavřel následující myšlenkou, která měla vysvětlit všechny ty nešťastné události z poslední doby:

„Ve skutečnosti to všechno je Kršnova milost. On má s námi nějaký plán. On zná všechno - minulost, přítomnost i budoucnost. Budu zpívat Svaté jméno a Kršna se o mě postará. Lepší je být nešťastný s vědomím toho, že tu je Kršna, než si myslet, že jsem šťastný, ale bez Kršny.“

•

Ať v oficiálním teologickém diskurzu, v objektivizovaných smyslových zkušenostech, anebo v legitimizujících vysvětleních je Kršna svými oddanými pojímán jako zdroj veškeré existence. Je to Kršna, kdo vytváří obecné podmínky i konkrétní projevy života, což jej v tomto pojetí činí regulativní mocí. Nicméně, jestliže je Kršna v oficiálním diskurzu regulativní mocí z toho důvodu, že se vyžaduje autoritativní vědění, a jestliže je Kršna regulativní mocí ve zkušenosti z toho důvodu, že nabývá existenciální objektivity, pak jeho regulativní moc umožňující přijmout nebo vyloučit určité jednání či tvrzení závisí na schopnostech aktéra jej uplatnit, a také na okolnostech, za nichž jej lze uplatnit. Toho jsme byli svědky ve dvou zde uvedených příkladech. Nezbývá než dodat, že Jackovi se opravdu podařilo stihnout všechny práce na novém oltáři a Paul se nakonec přesunul do jedné soukromé vegetariánské restaurace, kterou provozují oddaní Kršny.

■

Oltář s božstvy v chrámu na Kršnově dvoře.
Foto: Vojtěch Tutr.

Poznámky

1 Výzkum, který staví především na etnografických procedurách (zúčastněné pozorování a rozhovory), byl prováděn v rozmezí let 2001 až 2004. (Klepal, 2005)

2 Zrak, pohled, či zření (daršan) představují obecně v „hinduismu“ hlavní prostředek náboženské komunikace - lidští aktéři touto tělesnou technikou komunikují svou zbožnost, nadpřirozené bytosti zase své požehnání. (Eck, 1998)

3 Kršna se projevuje jako Džagannáth, aby dohlížel na fungování vesmíru. Za nevýznačnější zpodobnění Džagannátha považují oddaní Kršny božstvo z indického města Purí.

4 Každý člen ISKCONu, který přijímá duchovního učitele, získává při iniciačním obřadu tzv. duchovní jméno. To je tvořeno dvěma slovy. První slovo je některým z Kršnových jmen, jimiž je označován v posvátných textech. Druhé slovo, znamená služebník (dása). Zasvěcením se tak člen ISKCONu stává nejen služebníkem určitého duchovního učitele, ale symbolicky i učitele všech učitelů - Kršny. Ženská duchovní jména jsou založena na stejném principu s tím rozdílem, že první slovo je některým ze jmen Rádhy (Kršnovy nejmilejší společnice), slova následující, děví dásí, pak označují služebnici.

5 Vegetariánský pokrm, který je po přípravě nejdříve rituálně nabídnut božstvům na oltáři za obětinu Kršnovi. Kršna, který podle svých oddaných pokrm konzumuje, jej konzumací zároveň zbavuje karmanových reakcí. Tímto „aktem milosti“ je pokrm posvěcen a zduchovněn, a vlastně transformován ve zbytky.

6 Věk démona Kaliho, závěrečná a nejubožejší etapa periodicky se opakujících věků, kterou charakterizuje hříšný a bezbožný život plný zášti, pokrytectví a vykořisťování prostředí.

7 Pro členy ISKCONu sanskrtské slovo karmí označuje člověka, který se namísto Kršny upíná na výsledky svých činností, především pak na nikdy nekončící snahu zajistit si hmotné statky či bohatství.

8 Národní rada je výkonný orgán českého ISKCONu, který sdružuje vedoucí jednotlivých středisek a projektů českého ISKCONu. Na rozhodování národní rady se podílí i duchovní učitel, který má ve správě kromě České republiky další země bývalého komunistického bloku.

Literatura

BHAKTIVEDANTA SWAMI PRABHUPADA, *Bhagavadgita: As It Is*. Courtesy of the Bhaktivedanta Book Trust International, 1972, http://www.Krishna.com.

ECK, D., *Darsan: Seeing the Divine Image in India*. New York: Columbia University Press, 3rd Edition, 1998.

KLEPAL, J., „Nejsem toto tělo”: Tělo a posvátné já u členů hnutí Hare Kršna v České republice. *Diplomová práce*, Praha: FF UK, 2005.

Jaroslav Klepal (*1979) vystudoval etnologii na FF UK v Praze, kde v současnosti působí jako interní doktorand. Věnuje se společným tématům antropologie náboženství a antropologie medicíny. Ve své diplomové práci se zabýval otázkami tělesnosti a osobovosti u členů hnutí Hare Kršna v České republice. Tématem jeho disertační práce jsou způsoby reprezentace a ztělesňování válečných traumat v dnešní Bosně a Hercegovině.
Kontakt: jarouchk@volny.cz

Na atmosféru doby vzpomíná jeden z prvních oddaných v Čechách

POČÁTKY HNUTÍ HARE KRIŠNA U NÁS

Tattva-darší dás

Prvními lidmi, kteří se v našich zeměpisných šířkách setkali s gaudíja-vaišnavskou tradicí, ze které Hare Krišna hnutí vychází, byli patrně za první republiky návštěvníci přednášky Bon Mahárádže, kterého tehdejší indologové pozvali do Pražské „Uranie".[1]

I když se tito kazatelé, které poslal Bhaktisiddhánta Sarasvatí[2] kázat v západních zemích, pohybovali spíše v akademickém prostředí, a neměli tudíž příliš velký úspěch při získávání následovníků, přispěli do koloritu doby, která byla nakloněna všemu exotickému. Možná právě proto, že tehdejší Československo nemělo vlastní kolonie a nemohlo se příliš setkávat s lidmi pocházejících z asijských zemí, byl zájem o vše exotické spojen s větší úctou než v zemích, kde přistěhovalci z kolonií tvořili již určité menšiny.

Další vlna však přišla až na konci 60. let minulého století. Na Západě díky A. Č. Bhaktivédantovi Svámímu mezitím vzniká ISKCON (Mezinárodní hnutí pro vědomí Krišny, zkráceně „Hare Krišna hnutí") a jeho první nadšení kazatelé se setkávají s Beatles, Georgem Harissonem, Allenem Ginsbergem a dalšími. Hare Krišna se stává součástí kultury hippies a beatniků. Možná si vzpomenete na píseň „Give Peace a Chance", kde se v textu vyjmenovávají všichni přítomní, kteří v ní zpívají - „Boby Dylan, John and Yoko..." a na konci zazní „...Hare Krišna, Hare Krišna." Byli tam totiž i dva žáci Bhaktivédanty Svámího. Šjámasundar se svým přítelem dali přednost tomu, aby v písničce místo jejich jmen zazněla první slova mahá-mantry.

Melodie s Hare Krišna mantrou se dostává i do Formanova muzikálu „Vlasy", který někteří z nás mohli vidět i v té době, Allan Ginsberg zpíval mantru na setkáních v Praze, a dokonce i Marta Kubišová zařadila Hare Krišna na svoji desku.[3] Je však zřejmé, že vše se dělo spíše v obrozeneckém nadšení a Hare Krišna bylo chápáno spíš jako součást kultury hippies, než že by se někdo hlásil k Hare Krišna hnutí jako takovému a věděl, co vlastně znamená. Podhoubí zájmu a úcty k indické exotičnosti však setrvalo a možná se i prohloubilo.

Po letech sedmdesátých, uzavření hranic a utažení režimu přišla další vlna už čistě udergroundově. Hare Krišna hnutí se na Západě více či méně etablovalo a ti odvážnější se tu a tam vydávali za železnou oponu na kazatelské cesty občas připomínající výpravy Jamese Bonda. Vyholení oddaní [4] s parukami, falešnými pasy, prvními českými pašovanými knihami si prožili své a dodnes na takové akce vzpomínají s jiskrou v očích a někdy i jistou dávkou nostalgie. Najdou se však i traumatické zážitky. Vzpomínám si, jak se na jedné přednášce Harikéš Svámí zmínil o Československu - „Československo je jen o trochu lepší než peklo, ...jen o trochu lepší než Rumunsko." Bylo to ale patrně tím, že stejní lidé, kteří ho vcelku odvážně pozvali k sobě, na něj zároveň pozvali (možná pod nátlakem) policii a on byl vyhoštěn. Československo za železnou oponou navštívili Harikéš Svámí, Krišnakšétra Prabhu, Avinaščandra (Bhakti-vaibhava Svámí), Ajódhja-pati (Góvinda Mahárádž), ale především švédský emigrant Turija dás, který se svojí manželkou Alarkou dévi dási byli hlavními strůjci kázání v Československu v té době.

Turija a jeho tehdejší přítel Paragati totiž na začátku osmdesátých let přeložili Prabhupádovu Bhagavad-gítu do češtiny a od mezinárodního nakladatelství BBT dostali pár tisíc výtisků. Převoz těchto knih do Československa a jejich rozdávání bylo v té době jen pro nebojácné povahy, ale právě díky nim se vytvořily hloučky prvních zájemců a nebo jen šťastných příjemců malé Bhagavad-gíty a ostatních knížek. A právě od jednoho takového člověka z pražského undergroundu jsem dostal adresu do Švédského Körsnas Gårdu, kam si prý o Bhagavad-gítu mohu napsat. A světe div se, balíček z knihami mi skutečně došel a dostal se i přes síto cenzorů, kteří ve většině případů takové balíčky zabavovali a příjemce evidovali.

Jen na základě knih jsem začal praktikovat džapu a snažil jsem se přijít na to, co všechny ty výrazy, obřady a praktiky znamenají. Moje fascinace duchovní filozofií narážela na neznalost jakéhokoliv živého představitele této víry, a tak dnes již s úsměvem na rtech vzpomínám, jak jsem přemýšlel

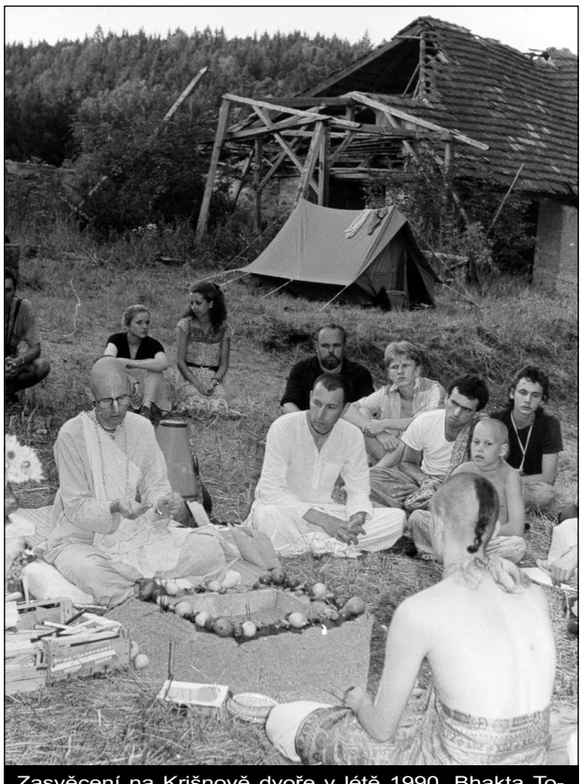

Zasvěcení na Krišnově dvoře v létě 1990. Bhakta Tomáš právě dostává jméno Tattva-darší.

o tom, že budu jíst jen prasádam, „zbytky po oběti“. Moje představa oběti byla totiž spojená s ohněm a zbytky po oběti - to byl přeci jen popel! Až díky seznámení s Karlem, prvním vážně praktikujícím oddaným v Československu, jsem se dověděl, že malá porce jídla se Krišnovi obětuje pomocí manter a oddanosti na oltáři. On jídlo Svým pohledem ochutná, a vše, co zbude, je „prasádam“, neboli „zbytky po oběti.“ Psal se rok 1985 a v té době Turija dokončil překlad knížky „Život čistého oddaného“, díky níž jsem se definitivně stal Krišnovým oddaným.

Seznámil jsem se i s ostatními, kteří praktikovali, co jim jejich situace dovolovala. Například Boris byl vedoucím kulturního střediska na kraji Bratislavy a ve svém nadšení uspořádal program „Tajomná putá Indie“. Půjčili jsme si z indického velvyslanectví film „The Blue God“ a společně jsme se ocitli i na jevišti při improvizovaném zpívání bhadžanů. Na každý takový program samozřejmě chodil „stranický dohled“ v podobě jednoho estébáka, ale do posudku kupodivu napsal „velmi netradiční a pestrý kulturní program“. Postupem času se přidávali další hlavně z Chrudimi a Mladé Boleslavi. Promítání diapozitivů na několika polosoukromých programech, zpívání manter a skromné pohoštění - tak vypadaly naše aktivity směřované k ostatním lidem. Vynikal v nich hlavně Radek (Radha-raman dás).

Atmosféra to byla nadšená, tajemná a pionýrská v pozitivním slova smyslu a navíc byl nad námi oblak blíže nespecifikovaného strachu, protože nikdo z nás přesně nevěděl, jak moc režimu vadíme nebo nevadíme. Nakonec došlo i na nás a jeden po druhém jsme absolvovali výslechy na StB. „Nedostudujete, mladý pane,“ a „víte, že sem vlastně nepatříte,“ jsem si vyslechl od dvou knírkatých estébáků i já a po návštěvě Maďarska v roce 1986 a setkání s Turijou jsem se rozhodl, že odejdu. To se mi povedlo až o rok později. Setkali jsme se v jugoslávském Záhřebu, zkroutil jsem se před zadní sedačkou Turijova pronajatého Escorta, on na mě hodil deku a vyrazili jsme na Rakouskou hranici. Scéna jako z akčního filmu!

Mým hlavním zájmem ve Švédsku bylo pomoci Turijovi překládat knížky do češtiny a snažit se je šířit. Oddaní v Čechách se mezitím přestěhovali do Lanšperka a vytvořili první „středisko“, ve kterém začali pořádat programy obdobné těm, jimiž jsou známi i dnes. Knížky byly v té době ve speciálním malém („smuggle in“) vydání, aby se dobře převážely přes hranice a staré červené auto, které k tomuto účelu sloužilo, si vysloužilo přezdívku PAMHO. V angličtině jsou to první písmena z „Please, accept my humble obeisances“ neboli „Přijmi mé uctivé poklony“, fráze, kterou začínají oddaní své dopisy. V tomto případě šlo však o doslovné poklony těm odvážným oddaným ze Západu, kteří do něho sedli a v dutých stěnách prováželi přes hranice několik tisícovek Prabhupádových knížek, a těm oddaným, kteří je v Čechách vyzvedávali. Turijův přítel a mozek celého projektu Ravi tak za finanční pomoci Harikéše Svámího převážel knížky i do Bulharska, Maďarska a NDR.

Zpívání Hare Krišna mantry na ulicích v Brně (90. léta).
Všechny fotografie na dvoustraně: archiv Tattva-darší dáse.

Skutečným zlomem byl však až rok 1989 a Sametová revoluce. Z Lanšperka se oddaní přestěhovali do centra dění - do Prahy a začalo asi nejextatičtější období pro Hare Krišna hnutí v Evropě od dob Prabhupádobých prvních kazatelů. Nadšené programy Gauranga-bhadžan-bandu v Praze i Brněnském Semilase, zpívání mahá-mantry na ulicích a legální prodej knih. „Při Hare Krišna mahá-mantře všichni tancují jen v Indii a v Československu,“ říkali nadšení účinkující, když se vraceli zpátky na Západ. Jen málokdo si umí představit to nadšení a naivní jednoduchost, s jakou jsme to všichni prožívali i přesto, že materiální zázemí bylo tristní a dnes by si už asi nikdo nedokázal představit, že by v takových podmínkách mohl existovat. Ze Švédska se nastálo vrátil Turija a z Pražského bytu v ulici Na Hrázi se stalo první oficiální sídlo Hare Krišna hnutí. Díky Turijovi také začal projekt Krišnův Dvůr a obě vegetariánské restaurace Góvinda, které fungují dodnes. Ať už ho život později zavál kamkoli, nikdo mu nemůže upřít hlavní podíl na kázání v Československu v osmdesátých a první polovině devadesátých let.

Od té doby se Hare Krišna hnutí postupně přiblížilo podobě, v jaké ho všichni znají ze západních zemí, a při Hare Krišna kírtanech všichni tancují už zase jenom v Indii.

■

Poznámky

1 Bon Maharádž byl uvítán předním indologem Dr. M. Winternitzem a přednášku („Aryan Conception of God-realization“) proslovil v „Uranii“. Bližší informace bychom našli v BON MAHARAJ, Gedanken über den Hinduismus, Berlin, 1935; informace pochází z elektronické pošty, dopis Bhugumuniho dáse (mbroo@abo.fi) Janu Marešovi 31. 7. 2000.

2 Bhaktisiddhánta Sarasvatí (1874-1937) byl velký učenec a kazatel gaudíja-vaišnavské tradice v Indii. Byl synem Bhaktivinóda Thákura a jeho žák Bhaktivédanta Svámí se stal zakladatelem ISKCONu, Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny.

3 Tajga blues (1967-1970, 1978).

4 Krišnovi vyznavači si říkají „oddaní“ (z anglického „devotees“ či indického „bhakta“).

Tattva-darší dás (Tomáš Kobes) je praktikujícím oddaným Krišny (vaišnavou) a na svých stránkách www.vaisnava.cz se snaží poskytnout materiály pro inspiraci všem ostatním, které zajímá indická poutní místa a filozofie.

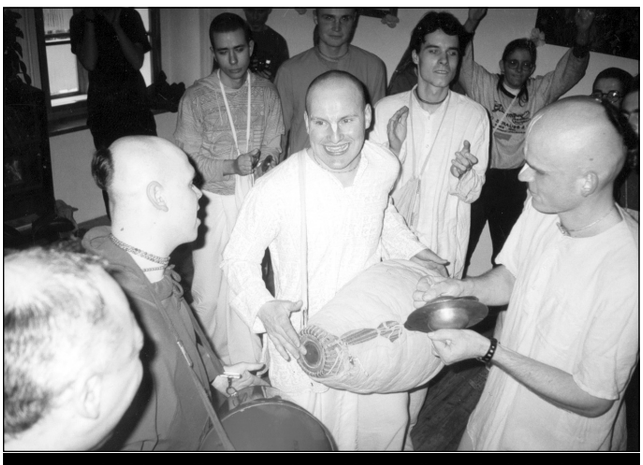

Nadšený kírtan při slavnosti na Krišnově dvoře (90. léta).

Současnost hnutí Hare Krišna

ODDANÍ U NÁS PO ROCE 1989

Trilokátma dás

Mluvčí Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, hnutí Hare Krišna, píše pro Dingir.

Po sedmnácti letech legálního působení hnutí Hare Krišna v České republice se ukazuje, že zájem o ně, tolik zřetelný po roce 1989, nebyl jen dočasnou a módní záležitostí, ale trvá a ještě vzrůstá. Jedním z důvodů je skutečnost, že filozofie a kultura, na nichž je hnutí založeno, jsou nadčasové a mají lidem co nabídnout v kterékoliv době, ať v dávné minulosti, v současnosti, ale i budoucím generacím.

Zakladatel hnutí A. Č. Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda častokrát zdůrazňoval, že knihy, které přeložil ze sanskrtu do angličtiny, se stanou velmi důležitým zdrojem informací na dalších deset tisíc let a distribuci těchto knih považoval za jednu z nejdůležitějších kazatelských aktivit. Také proto se jejich distribuce spolu se zpíváním Hare Krišna mahámantry na veřejnosti staly hlavními činnostmi oddaných v polistopadovém Československu. Kírtirádž, oddaný z USA odpovědný za Československo, vyzval české oddané prakticky hned v prvních dnech listopadové revoluce, aby začali zpívat Hare Krišna na veřejnosti v Praze. Tehdy se scházely na Václavském náměstí téměř každodenně desítky tisíc lidí a Ašvahari, Narakriti, Níla Mádhava, Rádhá Ramana, Rukminí Ramana a Angarapúrna v dhótích a sárí využili této jedinečné příležitosti a s velkým nadšením začali poprvé v Československu veřejně šířit vědomí Krišny.

V revoluční atmosféře bylo poměrně snadné distribuovat knihy Šríly Prabhupády, neboť hlad po tomto druhu literatury byl nesmírný. Oddaní čerpali ze zásob knih propašovaných ze zahraničí ještě v době socialismu a kapesní vydání Bhagavadgíty, Zlatého Avatára, Šrí Išopanišady a životopisu Šríly Prabhupády spolu s Vědeckým poznáním duše rychle nacházely nové čtenáře. Příhodnou atmosféru pro kázání brzy využili oddaní ze zahraničí, Bhaktivaibhava Svámí a Džaj Gurudév, žáci Šríly Prabhupády, kteří prezentovali nauku o vědomí Krišny na veřejných přednáškách, univerzitách i domácích programech. Velký ohlas zaznamenalo několik koncertů mezinárodní rockové skupiny oddaných Gauranga Bhadžan Band v Praze, Brně a Bratislavě.

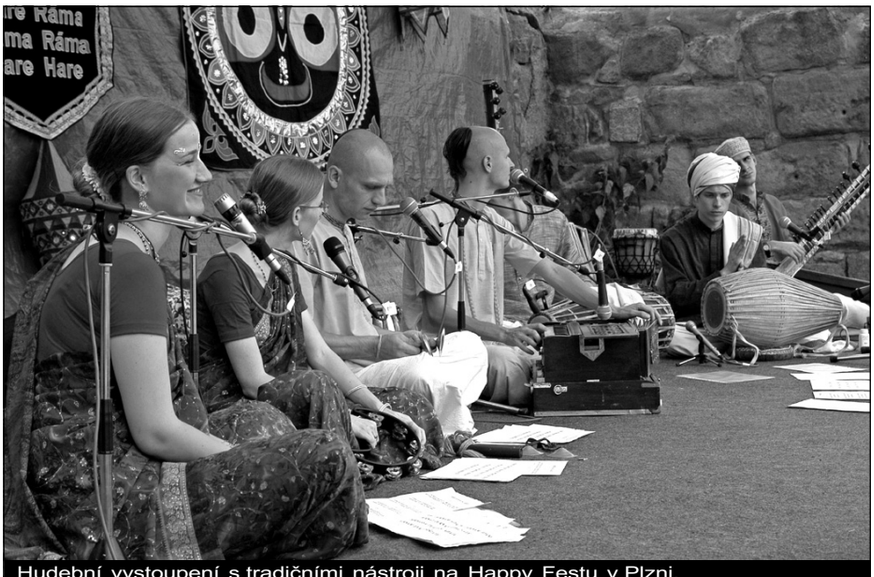

Hudební vystoupení s tradičními nástroji na Happy Festu v Plzni.
Fotografie na této a následujících dvou stranách z archivu Trilokátma dáse.

Slovníček

Bhadžan - devocionální hudba a zpěv.
Brahmačárí - student žijící v celibátu.
Grihasta - osoba v životním stádiu duchovního rozvoje, spojeného s péčí o rodinu.
Harinám - skupinové zpívání svatých jmen Pána Krišny na veřejnosti.
Mahámantra - „velká mantra“: Hare Krišna, Hare Krišna, Krišna Krišna, Hare Hare / Hare Ráma, Hare Ráma, Ráma Ráma, Hare Hare; zpívání této mantry je doporučený proces pro dosažení duchovní seberealizace v současném věku.
Mantra - (*man* - mysl, *tra* - osvobodit), transcendentální zvuk či védský hymnus, který osvobozuje mysl od iluze.
Prasádam - vegetariánské jídlo, které je obětováno Pánu Krišnovi; Boží milost.
Šástra - zjevené písmo.
Vaišnava - oddaný Pána Krišny, Višnua.

Počet oddaných rychle narůstal a bylo třeba hledat další prostory pro kázání a bydlení oddaných. Na jaře 1990 se vrátil z emigrace ze Švédska Turíja, další z českých žáků Šríly Prabhupády, s touhou založit farmu na duchovních principech nauky o vědomí Krišny. Po usilovném hledání se podařilo najít polorozbořený statek na Benešovsku, jejž původní majitelé právě získali nazpět. Myšlenka obnovení přirozeného hospodaření se jim zamlouvala. Proto souhlasili s prodejem statku a pronájmem přilehlých pozemků. Tak vznikl v Městečku u Benešova další projekt, farma Krišnův dvůr.

Přestože na počátku devadesátých let bylo možné skoro všechno, bylo třeba hnutí legálně zastřešit. Tehdejší zákon o církvích však registraci hnutí jako náboženské společnosti prakticky neumožňoval, a proto nezbývalo, než se registrovat na Ministerstvu vnitra jako občanské sdružení. Pod touto hlavičkou působilo hnutí až do roku 2002, kdy byl přijat nový zákon o církvích a hnutí bylo zaregistrováno jako náboženská společnost.

Nadšené zpívání oddaných na veřejnosti kolemjdoucí často nechápali, a tak vznikaly různé fámy. Například o přidávání drog do jídla nebo tajné konzumaci alkoholu. Pro člověka zvenku mohlo být těžké pochopit, že samotné zpívání mahámantry může být příčinou spokojenosti. Postupně se ve společnosti vytvořilo několik táborů lidí s různým postojem vůči harinámům a dalším

veřejným aktivitám hnutí. Jedni byli zvědaví, o co vlastně jde a toužili se dozvědět něco víc. Jiní považovali setkání s oddanými za zajímavé zpestření jinak všedního dne. Další nás alespoň tolerovali s postojem, že každý má právo zařídit si svůj život, jak sám chce. A poslední skupinka lidí byli zarytí odpůrci, kteří si při zaslechnutí Hare Krišna zacpávali uši a vykřikovali něco v tom smyslu, abychom šli raději poctivě pracovat. Tento druh lidí byl čas od času „povzbuzován" některými sdělovacími prostředky, které šířily velmi zkreslené informace. Jelikož v té době o hnutí téměř nikdo nic nevěděl, přibývalo různých fám a pomluv. Někdy stačilo použít fotografii oddaných v článku o nebezpečných sektách, jindy v rádiu nebo v televizi vystrašit rodiče tím, že pokud se jejich děti zajímají o Hare Krišna, tak je mohou definitivně ztratit. Samozřejmě že některé rodiče to vyděsilo a snažili se svým dětem jejich „nebezpečný" zájem rozmluvit. Dlužno říct, že napětí v některých rodinách často vyhrocovali sami začínající oddaní svým nezralým chováním vůči rodičům. Bylo vidět, že oddaní mají před sebou ještě hodně usilovné práce, nejen ve vztahu k veřejnosti, ale také v rámci výchovy a vzdělávání nových oddaných.

Přesto všechno zájemců neustále přibývalo a bylo zřejmé, že farma a dva pronajaté byty v Praze a později ani pronajatý rodinný domek nestačí pokrýt zájem. Tak se postupně rozvinul kazatelský program pro kongregační členy zvaný Náma Hatta. Účelem tohoto programu bylo podpořit všechny zájemce o vědomí Krišny, jimž rodinná situace nebo jiné důvody nedovolovaly život s oddanými. Všichni kongregační členové se postupně učili základní principy vědomí Krišny, zásady čistoty, vaření vegetariánských jídel a jejich obětování Krišnovi. Někteří pokročilejší oddaní začali ve svých domovech pořádat jednoduché nedělní programy, jejichž hlavní náplní bylo zpívání Hare Krišna mahámantry a vegetariánská hostina. V roce 1994 oddaní z pražského centra zorganizovali pro kongregační členy letní soustředění na Lazech u Mariánských Lázní, kde bydlel Šjámánanda se svou rodinou. Další rok se soustředění opakovalo v Praze a pro velký ohlas bylo nutné v následujících letech pronajmout rekreační středisko v Protivanově u Prostějova, kde se od té doby každoročně pořádají oblíbené letní tábory. Od roku 1999 významným způsobem pomáhá všem kongregačním členům na Moravě středisko Čakra v Lutotíně u Prostějova.

Vegetariánská restaurace Góvinda v Soukenické ulici v Praze.

Jedním z velmi účinných způsobů šíření vědomí Krišny je distribuce prasádam. Šríla Prabhupáda se několikrát zmínil, že hnutí Hare Krišna vejde po podvědomí jako „náboženství kuchyně". Vegetariánské jídlo připravené s láskou a oddaností a obětované Krišnovi je chutné a výživné a prospívá nejen tělu, ale i duši. S touto myšlenkou vznikla první restaurace Góvinda v ulici Na hrázi, jejíž obliba rychle rostla především díky

Rozhovor s Narakritim, chrámovým prezidentem v Praze

Mohl bys popsat, co dělali oddaní v listopadu 1989?
Ani jsem netušil, že 17. listopadu je nějaká demonstrace. Zrovna v ten den jsme spolu s Rádhá Ramanem převáželi do naší garáže Prabhupádovy knížky, které byly po propašování ze zahraničí dočasně uschovány u chartistů. Následující den jsme se dozvěděli, co se stalo, a již dopoledne na setkání jóginů v Planetáriu jsme začali knihy veřejně nabízet.

Oddaní už tehdy působili v Praze?
Většina oddaných bydlela společně v Lanšperku nedaleko Ústí nad Orlicí, aby nebyli tolik na očích Státní bezpečnosti. V revoluční atmosféře už nebylo co skrývat, a tak se týden po 17. listopadu celá skupinka oddaných přesunula do Prahy, do mého pokoje v rodinném domku v Dejvicích, kde jsem bydlel spolu s otcem, nevlastní matkou a dvěma sestrami.

Jaký byl váš hlavní program?
V té době se konaly každý den na Václavském náměstí demonstrace. Hned ráno po snídani chodili oddaní pravidelně do podchodu metra na Můstku, kde zpívali Hare Krišna, rozdávali prasádam a knihy. Já jsem mezitím doma připravoval prasádam a když jsem byl hotov, přidal jsem se k nim. V centru Prahy jsme zpívali každý den asi do pěti hodin odpoledne.

Jak reagovala na vaše zpívání veřejnost?
Lidé byli velice zvědaví, včetně pánů v šedivých oblecích vybavených kvalitními fotoaparáty. Možná ty fotografie stále ještě někde leží ve svazcích StB a bylo by zajímavé je získat. Později jsme byli pozváni stávkovým výborem, abychom se přidali se svým zpíváním k oficiální části programu „U koně". Po čase se k našemu zpívání a tancování přidávaly větší skupinky převážně mladších lidí, což bylo pro nás velmi povzbudivé.

Co jste dělali poté, co se situace uklidnila a mezi lidmi vyprchala revoluční euforie?
Stále jsme pokračovali v harinámech a distribuci knih a prasádam. Tyto tři činnosti tvoří dodnes naše nejdůležitější kazatelské aktivity. Situace se uklidnila i u mě doma, neboť jsme našli byt k pronájmu v Libni, v ulici Na hrázi 5, z něhož se později stalo první centrum hnutí s pravidelnými nedělními přednáškami a vegetariánskými hostinami.

Připravil Trilokátma dás.

kuchařskému umění Krišna Čaitanji. On se také zasloužil o získání prostor v Soukenické ulici k vybudování další restaurace, která zahájila provoz v květnu 1995.

Kromě již uvedených základních činností - veřejného zpívání mahámantry, distribuce knih a prasádam - mohli oddaní i příznivci hnutí zapojit své talenty a dovednosti v celé řadě dalších projektů určených pro představení védské kultury a filozofie široké veřejnosti. Vedle občasných programů na středních a vysokých školách měly stovky a tisíce lidí téměř ve všech větších městech v Čechách a na Moravě možnost navštívit „Indický festival" nebo „Happy fest", kulturní pásmo s tradiční vaišnavskou hudbou, klasickým tancem Bharata Nátjam, přednáškou, multimediální projekcí, ochutnávkou prasádam a oblíbeným společným zpíváním a tancováním, při kterém často mizí hranice mezi jevištěm a hledištěm. Velmi pozitivní ohlas těchto festivalů se stal podnětem k účasti na hudebních festivalech. Prvním z nich byl Open Air Music Festival v Trutnově v roce 1999 věnovaný hnutí Hare Krišna hlavním organizátorem Martinem Věchetem. Od té doby patří každý rok jedna z vedlejších scén nejen na Trutnově, ale později i na Sázava Festu pestré, téměř dvacetičtyřhodinové Hare Krišna extázi, kde jsou klasické bhadžany střídány transcendentálním rockem, jazzem a nejrůznějšími hudebními jamy, divadlem či tancem Bharata Nátjam.

Od poloviny devadesátých let prochází každé léto českými a moravskými vesničkami pěší mírový pochod Padajátra. Vůz s ozdobenými Božstvy a podobiznou Šríly Prabhupády je tažen mohutným a majestátním volským spřežením a oddaní za celodenního zpěvu kolemjdoucím nabízejí literaturu a prasádam. Každý večer Padajátra přenocuje v jiném městě nebo vesnici a v podvečer pořádá malý kulturní pořad pro veřejnost. Tradice těchto pěších poutí byla převzata z Indie a jejím cílem je kromě propagace ochrany krav přiblížit radostný a jednoduchý vesnický život spojený s hlubokou filozofií.

Jedním z nejnovějších programů je Šástra Dána, sponzorovaná distribuce knih Šríly Prabhupády do škol, knihoven, čajoven a dalších veřejně přístupných míst.

Mimo výše uvedené činnosti pro veřejnost má nepostradatelné místo v hnutí vzdělávání oddaných. Od roku 1998 systematicky rozvíjí Centrum pro védská studia v Praze pětiletý vzdělávací systém, kde vedle komplexní výuky vaišnavské filozofie a kultury si mohou studenti osvojit tradiční duchovní vlastnosti a hodnoty popsané v Bhagavad-gítě a Šrímad Bhágavatamu, jako je nenásilí, pravdomluvnost, čistotnost těla i ducha, snášenlivost, sebeovládání, atd.

Védská svatba s obětním ohněm v chrámové místnosti na farmě.

Přesto, že má hnutí Hare Krišna jednoznačně kazatelský charakter, jeho cílem není za každou cenu zvyšovat počet stoupenců. Hlavním smyslem je nabídnout duchovní alternativu dnešní zmaterializované společnosti, tolik připoutané ke smyslovému požitku. Stále víc se ukazuje, že vaišnavská tradice je přitažlivá i pro dnešního člověka ve střední Evropě a není nějakou suchou filozofickou spekulací nebo náboženským dogmatem či přežitkem, ale praktickou ukázkou, jak zaměstnat své přirozené vlastnosti a schopnosti ve službě Bohu, a tak dosáhnout skutečné spokojenosti a duchovní seberealizace.

■

Více na internetových stránkách
http://www.harekrsna.cz
http://www.govinda.cz
http://www.krisnuvdvur.cz

Trilokátma dás (Antonín Valer, *1960) je členem hnutí od roku 1990 a působí v něm jako mluvčí. Kromě jiného usiluje o rozvoj mezináboženského dialogu v České republice.

Rozhovor s Varnášramem, hospodářem na Krišnově dvoře

Jak dlouho na farmě působíš a co všechno jsi dělal?
Poprvé jsem navštívil farmu v prosinci 1990 a v květnu 1991 už jsem přišel nastálo. Od té doby jsem prošel snad všechny služby. Od úklidu, umývání nádobí, bourání sutin, zedničení, uctívání Božstev až po práce v zemědělství. Kromě toho od roku 1997 zastávám všechny povinnosti chrámového prezidenta.

Mohl bys stručně charakterizovat farmu před těmi šestnácti lety a teď?
Především se změnila sociální struktura obyvatel farmy. Na začátku tady byl pouze jeden manželský pár a jinak převládali svobodní brahmačáríni. Dnes tady žijí čtyři manželské páry s dětmi. Stručně vyjmenovat všechny změny snad ani nejde. Jenom namátkou, celá budova bývalého statku prošla mohutnou rekonstrukcí, vybudoval se mlýn, stáje pro koně a krávy, čistička odpadních vod a úroda z polí je nesrovnatelně vyšší než na začátku.

Co považuješ za největší úspěch tohoto projektu?
Hlavně to, že jsme přes všechny potíže a překážky vytrvali v původní myšlence závislosti na půdě a ochraně krav a postupně uzavřeli okruh od pěstování zemědělských plodin až po jejich zpracování, spotřebu a prodej produktů.

Jaké jsou plány a přání do budoucna?
Kromě soběstačnosti v základních plodinách je mým přáním, aby se farma stala vhodným zázemím pro grihasty a modelem alternativního jednoduchého způsobu života v souladu s přírodou a s Bohem ve svém středu pro další generace.

Připravil Trilokátma dás.

Narozeniny Šri Čaitanji na Kršnově dvoře slavili nejen oddaní

DEN NA ROZEZPÍVANÉ EKOFARMĚ

Martin Kořínek

Za hluboké předjarní noci roku 1486 mohli lidé sledovat podivuhodný nebeský úkaz - zatmění Měsíce. A právě této noci se v Bengálsku inkarnoval nejvyšší bůh Kršna. Narodil se jako dítě a po zasvěcení získal jméno Šrí Čaitanja. Zjevení, tedy narozeniny zakladatele, slaví oddaní Kršny svátkem Gaura Púrnimá. Letošní kršnovské „vánoce" připadly na 3. března a shodou okolností právě toho dne bylo lze na noční obloze spatřit neobvyklý jev - úplné zatmění Měsíce.

Všechny cesty vedou na farmu

Na návštěvu Kršnova dvora jsme vyrazili ranním autobusem z Prahy. Jestliže letošní zima byla tou nejteplejší a nejpřívětivější za mnoho uplynulých desetiletí, onu sychravou březnovou sobotu jako by si chtěla vše vynahradit. V Chotýšanech - obci ležící asi deset kilometrů za Benešovem směrem na Vlašim - nás přivítal vítr a mrznoucí déšť. Na farmu by to měly být asi dva kilometry, na cestu jsme se chtěli optat v restauraci, ale personál, k našemu překvapení, o místní „atrakci" skoro nic nevěděl. Nechali jsme se tedy nasměrovat do nedaleké vesnice Městečko, od tamní železniční stanice by to, dle oficiálního webu (www.krsnuvdvur.cz), ke statku mělo být, co by kamenem dohodil. V Městečku nebylo živáčka, všichni ještě spali nebo byli za pecí, vyšplhali jsme se tedy k dráze na svahu nad obcí a doufali, že uvidíme zastávku, jenže nádraží nikde…

Vše nakonec zařídil sám Kršna, na narozeniny jeho inkarnace Čaitanji se sjížděli sympatizanti z celé republiky. Ukázalo se, že všechny cesty vedou na farmu - naše dilema, zda jít po trati doprava, či doleva, vyřešil řidič přijíždějícího auta. Mířil rovněž na slavnost, jelikož však byl také cizincem (přijel až ze Znojma), neznal cestu ani on, měl však kontakt. Po několika telefonátech, s typickým úvodním oslovením „Hare Kršna", přijelo auto ze statku, aby nás navigovalo.

Byli jsme přizváni do „kršnovské" oktávie, kterou řídil asi pětadvacetiletý oddaný. Na první pohled nás zaujala výzdoba vozu - palubní deska polepená obrázky posvátných krav. Náš šofér se příliš nevěnoval řízení a hned se rozšafně rozpovídal o hnutí Hare Kršna. Brzy se ukázalo, jak může být misie nebezpečná. Oddaný nepřizpůsobil rychlost jízdy stavu polní cesty a náš vůz v nekontrolovatelném smyku asi dvacet metrů klouzal po podmáčené svažité louce směrem k nedalekému hvozdu. Z přednášky o vegetariánství se tak rázem mohla stát pěkná jatka. Krkolomný manévr naštěstí skončil pár metrů od prvních stromů. Po několika dalších metrech autokrosu potkaly oktávii obutou nalehko jen v letních pneumatikách další komplikace - zabředla do bahna, z něhož se vlastními koňskými silami nebyla schopna vyhrabat. Redaktoři Dingiru byli jedinými, kdo mohli pomoci a tlačit… Na ekologickou farmu tak dorazili „nahozeni" hlínou, jakoby právě pracovali u hrnčířského kruhu.

Farma a ášram

Na samotě poblíž Městečka hospodaří bhaktijógini z hnutí Hare Kršna již od roku 1990. Tehdejšímu restituentovi, jenž nemovitost přebral ve značně zubožením stavu, se zamlouvala spolupráce na ekologickém projektu. Nakonec statek občanskému neziskovému náboženskému sdružení ISKCON (zkratka oficiálního názvu hnutí Hare Kršna) prodal.

Na Kršnově dvoře nyní trvale žije dvacet až pětadvacet lidí (ptali jsme se více oddaných, sami se neshodnou), tento počet zahrnuje i tři rodiny a čtyři děti.

Přibližně třicet hektarů polností, z nichž většinu mají v ekonomickém pronájmu na symbolických sto let od obce Chotýšany, obhospodařuje asi pětice z usedlíků ze statku „na plný úvazek". V letní sezóně přiloží ruku k dílu i ostatní. Na 70-80% procentech pozemků pěstují především obilniny, dále pak brambory a zeleninu. Louky kolem dvora spásají čtyři voli a devět krav. První jmenovaní bývají k práci zapřaženi do jóginských povozů, druhé oddaným poskytují mléko. Ekologická farma produkuje nejen potraviny pro své stálé obyvatele: mouku „mletou přírodním kamenem" polnohospodáři prodávají do tří pražských Hare Kršna restaurací Góvinda a do chrámu hnutí na Zličíně, při dobré úro-

Kršnův dvůr. Fotografie Vojtěch Tutr.

K oslavám svátku patří divadlo. Fotografie Vojtěch Tutr.

dě se dostane i na bioobchody ve Vlašimi, Benešově a v Praze. Farma ovšem ani tak není soběstačná a zbylí obyvatelé dvora proto dojíždějí do civilních zaměstnání.

Letem kršnovským světem

Zabláceni vystupujeme z auta na zatravněném rozlehlém dvoře usedlosti. Nejprve obhlížíme terén. Hospodářské budovy jsou navzdory šestnácti letům práce stále ještě dosti zanedbané, zato hlavní dvoupatrový obytný dům je pěkně opraven.

Vstupujeme, hned v předsíni neunikneme pozornosti, a do pěti minut je o neohlášené „pány nováře z Prahy“ postaráno. Komunikací s veřejností pověřený oddaný Priya-kírti dás, nás zavede do malé útulné „úřadovny“ a věnuje nám asi hodinu času. Civilní jméno tohoto třiatřicetiletého jógina, oděného v typické bílé dhotí, je Pavel Vojkovský, inženýr, jak doplní. Kršnu vyznává již od počátku 90. let minulého století. Pochází z křesťanské rodiny, ale k víře nebyl nijak cílevědomě veden. Otázky po smyslu života jej tak zaskočily až na střední škole. Četl Moodyho knihy, například „Život před životem“, zabýval se reinkarnací, naopak četba bible jej neuspokojovala. Pak se mu do rukou dostalo „Vědecké poznání duše“ - pojednání od zakladatele ISKCONu Prabhupády - a o směřování jeho dalšího života bylo rozhodnuto.

Náš rozhovor rychle plyne po tématech. Priya-kírti ve stručnosti charakterizuje filosofii svého hnutí. První a hlavní zásadou je dennodenní zpívání mahamantry (šestnáctkrát uchopit do ruky růženec zvaný *mala* a při každé z jeho stoosmi kuliček pronést známé: „Hare Kršna, Hare Kršna, Kršna Kršna, Hare Hare, Hare Ráma, Hare Ráma, Ráma Ráma, Hare Hare.“ Jde vlastně o radostnou oslavu boha opakovanou 1 728 krát denně). Jóginům jde o rozvinutí čistého duchovního vědomí. „Nejsme toto tělo, ale čistá duše spojená s bohem. Hmota je iluzorní,“ líčí Priya-kírti dás. Na dotaz, zda hmota tedy skutečně neexistuje, je jen zdáním - *majou*, jak tvrdí hinduistická tradice, odpovídá sice kladně, pak ale doplňuje: „Hmota je reálná, je to materiální energie a má jen dočasný charakter. Jen vypadá jako nezávislá na bohu. Je chybou říkat ’jsem toto tělo‘, správně je ’mám toto tělo‘. Vnitřně jsme věční, kvalitativně jsme stejní s bohem, rozdíl je jen v kvantitě. Bůh je oceán, my jsme jen kapky. Naším úkolem je tedy uspokojit Kršnu, tak budu automaticky spokojen i já,“ dokončuje Priya-kírti dás filosoficko-náboženský exkurs.

Pak vyjmenovává základní regulativy pro život oddaných: „Žádné maso, ryby ani vajíčka, žádná intoxikace - drogy, kafe, alkohol, žádný hazard, žádný mimomanželský sex.“ Je vidět, že pravidla opakuje už po „ix-kráte“, takto rychle přeříkaná pak jakoby ztrácejí obsah i věrohodnost.

Místo abychom se ptali na podrobnosti života na farmě, narážíme na obvyklou spornou otázku výprav na Měsíc. Když Američané poprvé dobyli našeho souputníka, Prabhupáda se nechtěl dívat, držel se védského pojetí, že Měsíc je obydlen, a proto se mu pohled na pusté krátery jevil jako podvod. Priya-kírti dás soudí podobně jako jeho učitel, vypočítává argumenty proti vesmírné misi a odvolává se na autoritu svatých Písem: „Védy nemají materiální původ, jejich autorem je bůh. V pátém zpěvu je detailně popsán život na jiných planetách. Živé bytosti jsou všude, třeba i v ohni.“

Ještě krátce narazíme na petici, která roku 2000 kritizovala poměry v českém ISKCONu a na čas hnutí zneklidnila. Je vidět, že se Priya-kírti dásovi o této kapitole příliš nechce mluvit. Dle našeho názoru poněkud bagatelizuje, když tvrdí: „Pokud vím, ti, kteří tehdy odešli, přestali zpívat mahamantru,“ jinak řečeno tedy odpadli. Čas běží a Priya-kírti dás musí o patro výš, má přednášku o oslavenci Čaitanjovi.

Oslava v chrámové místnosti

Hlavní program oslavy 521. narozenin Šri Čaitanji probíhá v prvním patře v chrámové místnosti s Kršnovým oltářem. Není tu k hnutí, jizba je zcela obsazena asi padesáti na podlaze sedícími posluchači. Většina z přítomných jsou oddaní odění v indických šatech - holohlaví muži v bílém, ženy v pestrobarevném, s dlouhými vlasy upravenými do copu.

Priya-kírti dásova zajímavá historicko-cestovatelská přednáška o Čaitanjovi je doplněna promítáním fotografií a videosekvencí na zeď, mezi malby s výjevy z Kršnova života. Pohled na promítané obrazy zobrazující tančícího Čaitanju a jeho oddané, i na video, které ukazuje podobné křepčení dnes, nás inspiruje k neodbytnému pocitu: oddaní jsou vlastně šťastní blázni, kteří zpívají a tančí pro Kršnu.

O přestávce rozezní chrámovou místnost v sanskrtu zpívané písně. Nasládlá, někdy až těžká vůně zápalných tyčinek, často monotónní, stále se opakující popěvky a samozřejmě mahamantra na sto melodických způsobů, to vše za doprovodu různých exotických nástrojů, hlasitého předzpěvování do reproduktorů a především rychlého rytmického bubnování… Atmosféra prožitá na vlastní kůži a pohled do tváří kolem nás přivádí k rozšíření dojmu z minulého odstavce: někteří jógini během kolovrátkového zpěvu pravděpodobně dobrovolně zaplouvají do lehkém transu podobnému opojení.

Na programu je dětská divadelní hra, líčící jednu z Kršnových milostných avantýr z dob, kdy tento modrý bůh pobýval na Zemi. Představení nijak nevybočuje z úrovně školní besídky, oddaní se baví výkony svých ratolestí. Největší úspěch ovšem sklidí nechtěný okamžik: zatím ještě nešťastně zamilovaná ženská osůbka volá marně svého miláčka Kršnu, jenže lkaní není tak marné jak by se mohlo zdát, ze zákulisní jizby vychází dějem zjevně zcela nezasažený starší jógin a poněkud nechápe důvod hlasitého smíchu.

Denní řád oddaných

Na dnešní svátek se na Kršnův dvůr sjelo asi čtyřicet návštěvníků, pamětníci tvrdí, že v letech porevolučních, kdy byl „hlad po duchovnu“, Gaura Púrnimá oslavovalo přes pět stovek hostů. Jak ale vypadá obyčejný den na farmě? Denní řád se částečně mění dle ročního období, má mnoho společného s klášterním životem. Oddaní se budí asi

⇨ *Dokončení vpravo dole v rámečku.*

Rozhovory s Kršnovými oddanými mimo ISKCON

O DŮLEŽITOSTI GURUA

Martin Fárek

Dva následující rozhovory přibližují svět oddaných, kteří se rozhodli věnovat se duchovnímu životu mimo hnutí Hare Kršna, tedy Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny (ISKCON).

Miroslava D. je studentkou husitské teologie v kombinaci s religionistikou na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Jak ses dostala k oddanosti ke Kršnovi?

Už od dětství jsem si kladla otázky: co je po smrti, nebo co se stane s člověkem, když zemře? Narodí se znovu, nebo skutečně přijde do nebe? Nějak mi nedávala smysl křesťanská představa, že když zemře dítě, tak tím, že je bez hříchu, automaticky přijde do nebe. Ale jaká byla vlastně zásluha toho človíčka, že se dostal do nebe? To mi vrtalo hlavou, když mi bylo jedenáct nebo dvanáct.

Později se tátovi zalíbil na stánku časopis Návrat k Bohu, a když jsem se do něj začetla, říkala jsem si, že to je to, co jsem hledala. A to mě vlastně inspirovalo k dalšímu hledání a ke studiu podobných materiálů. V okolí nebo uvnitř hnutí Hare Kršna jsem se pak pohybovala sedm nebo osm let. Ale připadalo mi to, že v něm záleží na jiných věcech než na osobních duchovních zájmech člověka. Třeba zasvěcení je skutečně spíš záležitostí autorit chrámu, a ne člověka samotného. Ta možnost byla prostě zhoršená, zejména pro lidi, kteří žijí mimo chrám.

Jakou možnost máš na mysli?

Možnost dosažení určitého postupu - najít si duchovního mistra a dostat zasvěcení. Pro toho, kdo se skutečně zajímá o bhaktijógu, je to zásadní záležitost. A jestliže člověk po šesti nebo sedmi letech pořád ještě nemá ani gurua, je to velmi složitá situace. Říkala jsem si: s kým to budu konzultovat, když budu mít nějaký duchovní problém? Proto jsem asi od roku 1998 začala hledat, jak dál.

Dozvěděla jsem se, že existují i jiné vaišnavské organizace, a také, že i spolubratři slavného zakladatele ISKCONu Prabhupády zasvěcují žáky i na Západě. V roce 1999 jsem během prázdnin ještě s jednou kamarádkou odjela do Holandska a setkala jsem se s Bhaktivédántou Nárájanem Maháradžem. Jeho osobnost mě oslovila tím, že je velice otevřený - není pro něj důležitá instituce a skutečně mu záleží na osobním přístupu. Podle něj by každý měl opravdu vědět, proč chce gurua, proč chce zasvěcení, a toto vědomí by v tom člověku skutečně mělo uzrát.

Můžeš nám povědět víc o svém učiteli?

Nárájana Maháradža se narodil v roce 1921 a v roce 1947 se poprvé setkal se svým du-

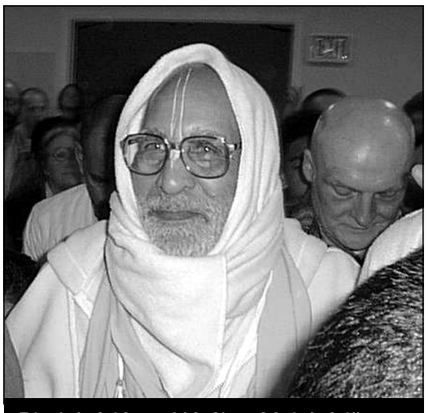

Bhaktivédánta Nárájan Maháradž.
Foto: http://www.purebhakti.com.

⇨ *Dokončení článku z předchozích stran.*

hodinu a půl před svítáním, v tu dobu je totiž prý vysoká „kvalita dobra“, vhodná k „poznání transendence“. Obřadně se očišťují vodou, zpívají specifické mantry. Zpravidla mezi sedmou a osmou probíhají přednášky, předčítá se z Bhagavadgíty, poté je čas na snídani. Hodinu až dvě věnují jógini přezpívání výše zmíněného penza mahamantry (v Indii prý této činnosti věnují i deset hodin). Program přes den je velmi rozličný podle zaměstnání jednotlivce. Společné večerní modlitby bývají od sedmi, spát se chodí kolem deváté nebo desáté.

Komunitní život v českých zemích praktikuje celkem asi stovka bhaktijóginů, mimo farmu je to v pražském chrámu na Zličíně, v Brně, a v malých skupinkách u Prostějova, na Ostravsku a Klatovsku. Mimo společenství kršnovskou praxi aktivně žijí asi tři stovky oddaných. Jógini z farmy hovoří ještě o další tisícovce příznivců „neaktivních“.

Věda a védy

Na „druhé kolo rozhovorů“ se nám sám nabízí jeden z nejstarších oddaných, třiapadesátiletý Jaromír Němec. Žije s rodinou mimo komunitu, jeho „řádové“ jméno je Džaja Gurudéva. Během komunistické totality žil v zahraničí a Kršnovi byl zasvěcen samotným Prabhupádou ve Francii. Podle jeho zkušeností má ISKCON velmi dobré jméno u Indů žijících v cizině. Mnozí hindové nepatřící k hnutí navštěvují prý s oblibou bohoslužby v kršnovských chrámech. Oceňují „řemeslnicky propracované“ rituály bhaktijóginů.

Jestliže z Priya-kírti dáse byla zprvu cítit obava, „co že zas ti novináři provedou“, Džaja Gurudéva působí uvolněněji a i jeho názory znějí pro ucho moderního člověka přijatelněji, a to přesto, že neopouští kršnovskou ortodoxii. Chválí indickou liberální mentalitu: „Pokud nikomu neubližuješ, dělej si, co chceš.“ Tvrdí, že Indové nedokáží pochybovat o věcech své víry. Tuto mentalitu jim prý západní lidé zasažení karteziánským myšlením mohou závidět. Ani Prabhupáda o védách nepochyboval, proto jeho skepse k astronautům. Sám Džaja Gurudéva přiznává, že si s rozporem véd a vědy neví úplně rady. Nesnaží se ale védy vědecky vysvětlit a poukazuje na to, že neempirické nazírání má starší tradici než samotný empirismus.

Džaja Gurudéva už musí přednášet a nás čeká cesta domů (zameškáme tak bohužel „transcendentální hostinu“, kterou po celodenním půstu vrcholí oslava svátku Gaura Púrnimá).

Vlaková zastávka skutečně leží hned ve stráni naproti farmě. Lokálka míří do Benešova a z pastviny nám nashledanou dává kršnovské „hovězí“ stádo v čele s majestátním maďarským býkem. ■

Martin Kořínek (*1971) je publicista.

chovním mistrem Bhakti Pradžňána Kéšavou Maháráždžem. V roce 1952 od něj obdržel sannjás, to znamená, že od té doby žije ve stavu odříkání.

S ním mohu být skutečně v osobním kontaktu. Když přijedu na místo, kde právě pobývá, není problém si s ním promluvit bez zbytečných formalit. To je myslím velmi důležité. Jeho učení mi pomohlo, protože mi umožnilo i jiný pohled na věc. Dozvěděla jsem se spoustu věcí, které bohužel tady nebyly ani publikovány.

V čem je rozdíl? O čem hovoří Nárájana Maháráždža a guruové ISKCONu ne?

Určitě o klasickém ezoterním díle, na němž Čaitanja Maháprabhu lpěl. Můj učitel rozebírá témata, o nichž se v ISKCONu nemluvilo, protože prý jsou příliš ezoterní. Svého učitele se můžu zeptat i na velmi interní duchovní záležitosti. Odpovědi jsou tradovány linií učitelů a žáků, podle učení Rúpy a Sanátany Gósváminů (Čaitanjových předních žáků), v náladě odpovídající mystickému jádru jejich učení.

Dále mě velmi oslovilo, že mám určitým způsobem volnou ruku, že můžu praktikovat doma. Nejsem odkázána jen na chrám - mohla jsem si zbudovat chrám doma.

Odnesla sis něco z ISKCONu, co je pro tebe důležité?

Určitě, není možné ISKCON jenom negativizovat. Pamatuji ještě začátky v 90. letech, kdy atmosféra byla spontánnější. Spontaneita se trochu vytratila a nastoupila spíše organizace a hierarchie. I když jsem se s ISKCONem rozešla, pořád si samozřejmě vážím jeho zakladatele, který byl ostatně blízkým přítelem Nárájana Maháráždže. Myslím si, že hnutí má stále svůj potenciál, ale jsem dnes už někde jinde a hledám něco jiného. Určitě je tam spousta úžasných lidí. Ale jak říkám, pro každého je něco jiného.

Jak často vídáš Nárájana Maháráždže?

Asi tak jednou za dva roky, což je dáno také tím, že nejbližší centrum organizace Nárájana Maháráždže je ve Vídni. Tam on jednou za čas přilétá. Pro žáka je velmi důležité se setkat s ním i s ostatními vaišnavy.

Setkáváš se tady se svými přáteli, kteří jsou také žáky Nárájana Maharadže?

Pravidelně se scházíme u příležitosti větších oslav, jako jsou Gaura Púrnimá nebo Džanmáštamí, tedy v den příchodu Šrí Čaitanji Maháprabhua a příchodu Šrí Kršny. Během roku se také samozřejmě setkáváme, když je problém, který je nutno prokonzultovat.

Je možné se dostat k literatuře nebo k přednáškám Nárájana Maháráždže?

Dnes je díky Bohu možnost stáhnout si vlastně cokoliv z internetu. Přednášky Nárájana Maháráždže jsou dostupné třeba z adresy www.purebhakti.com. Pro tištěnou literaturu si musíme dojet do Vídně. Tady v Čechách nemáme stálé centrum, kde bychom měli nabídku knih.

Uvažujete, že byste centrum založili?

Většinou studujeme nebo nejsme moc při penězích, takže založit centrum je těžké.

Co bys, Mirko, ještě chtěla říci o Nárájanovi Maháráždžovi a o svém duchovním životě pod jeho vedením?

Bylo by to na dlouhé povídání, kdybych měla popsat celý vývoj, kterým jsem prošla. Ale některé věci jsou mi dnes jasnější. Například teď skutečně chápu význam duchovního vedení. Vnímám také rozdíl mezi chápáním sádhany* v ISKCONu a u následovníků Nárájany Maháráždže. V ISKCONu je sádhána spíš lpěním na čtyřech regulativních principech (žádný nedovolený sex, žádný hazard, nejezení masa, žádné omamné látky) a k tomu denní meditace na růženci. To je samozřejmě důležité, ale mezi žáky Nárájana Maháráždže je to především věc zamyšlení se nad sebou. Nejde jen o to oddrmolit každý den šestnáct kol na růženci. Stačí i méně, třeba čtyři kola, ale skutečně upřímně a se soustředěním. Sádhanu už nevnímám jako něco, co musím, ale jako formu, ke které si sama nacházím vztah. ■

* sádhana - denní duchovní disciplína.

Anasúja dévi dási a Mádhavéndra dása jsou manželé. Anasúja pracuje v městské galerii ve Vysokém Mýtě, její muž v grafickém studiu. Mádhavéndra navíc někdy dělá osobního asistenta kamarádovi na vozíčku. V současné době žijí ve vsi Libecina nedaleko Vysokého Mýta.

Prosím, abyste se nejprve čtenářům krátce představili.

A: Jmenuji se Anasúja dévi dási, to je duchovní jméno, které jsem dostala od svého učitele. Je mi 33 let a vědomí Kršny se věnuji asi deset roků.

M: Svým duchovním jménem jsem Mádhavéndra dása, toto jméno jsem dostal při zasvěcení do zpívání svatých jmen - Hare Kršna mahámantry od svého učitele. Můžu na sebe prozradit, že celý svůj život stojím spíš v pozadí všeho, co se děje. Nesnažil jsem se nikdy vynikat, neměl jsem na to dostatek inteligence. To ovlivňovalo celý můj život a dovedlo mě tam, kde jsem dnes.

Jak jste se dostali na cestu oddanosti Kršnovi?

A: V době po ukončení střední školy jsem měla vnitřní rozpoložení takové, že jsem se nějak nechtěla zařadit do běžného života, jehož náplní a cílem je chození do práce, založení rodiny a podobně. Hledala jsem něco víc, nějaký vyšší cíl, v podstatě jsem hledala sama sebe. Četla jsem mnoho knih, žila alternativním životem; také jsem vyzkoušela psychedelické látky, díky nimž jsem měla mimosmyslové zážitky. Ty byly natolik intenzivní, že jsem se zaměřila na hledání skutečné pravdy o duši, o vesmíru, o Bohu. Věděla jsem, že tyto věci jsou podrobně vysvětleny v ezoterických knihách z Indie. Pokoušela jsem se praktikovat i buddhistické meditace, ale pořád to pro mne bylo jen hledání... Pak se mi však dostaly do rukou knihy o vědomí Kršny, konkrétně Bhagavad-gítá od Šríly Šrídhara Maháráždže, a knihy od Šríly A. Č. Bhaktivédánty Svámina Prabhupády. Tam byla zcela odlišná koncepce, než jakou nabízely ezoterické knihy. Byla to konkrétní, velice teistická a osobní filosofie, kde Bůh nebyl jen jakési světlo nebo duch. Bylo tam řečeno, že se jmenuje Kršna, a že s Ním lze prostřednictvím oddanosti navázat vztah.

Zajímavé je, že jakmile jsme společně s manželem přijali Kršnu jako Nejvyšší Božskou Osobu, začaly se dít věci. Získali jsme kontakt na oddané z ISKCONu, dost snadno jsme se stali vegetariány a vzdali se všech

toxických látek a jiných špatných návyků. Mohli jsme vnímat, že to spojení s Kršnou je živé, že si nás všiml a pomohl nám změnit naše životy. To živé spojení vnímám pořád, v různých životních situacích, a to se mi na praktikování vědomí Kršny nejvíc líbí. Když jsme se spojili s oddanými z ISKCONu, začali jsme podle jejich instrukcí řádně praktikovat a zhruba po dvou letech jsme získali kontakt na Šrí Čaitanja Sárasvat Math. Nakonec jsme se rozhodli přijmout zasvěcení od našeho současného duchovního učitele, Šríly Góvindy Mahárádže.

M: Řekl bych, že hlavní byla touha či zvědavost poznat něco víc, než nám nabízel svět. To, co lze poznat našimi smysly, jsme už měli snad „probádáno“, a chtěli jsme vědět, co za tím vším je. Nikdy jsme nebyli přesvědčeni, že toto je všechno, co existuje. Zkoušeli jsme různé způsoby: skrze drogy, skrze manželství a jiné věci, až jsme dospěli k názoru, že za vším musí být přítomná láska. Pak jsme začali číst duchovní literaturu a dospěli jsme k procesům, jako byla meditace a džňána. Až jsme dostali do rukou knížky Prabhupády a tam to všechno začalo.

Mohli byste představit svého nynějšího duchovního učitelele?

A: Šríla Bhakti Sundar Góvinda Dév-gósvámí Mahárádža je prezidentem-áčárjou Šrí Čaitanja Sárasvat Mathu, svatého chrámu v Navadvípu v Indii, a celé mise s mezinárodními pobočkami. Je žákem a nástupcem Jeho Božské Milosti Šríly Bhakti Rakšak Šrídhara Dév-gósvámina Mahárádže, zakladatele Šrí Čaitanja Sárasvat Mathu, který ho vybral za pokračovatele své mise.

Náš duchovní učitel se narodil v roce 1929 ve vesnici Bamunpara v Západním Bengálsku. Ve svých osmnácti letech se připojil ke svému duchovnímu učiteli, jemuž věrně slouží až dodnes. Je představitelem a učitelem lásky k Bohu podle Gaudíja-vaišnavské tradice. Napsal mnoho devocionálních děl, které byly přeloženy i do angličtiny a některé jeho přednášky i do češtiny. Pravidelně cestuje po celém světě, aby poskytl útočiště všem, kdo touží po duchovním životě. Navzdory svému pokročilému věku je neustále aktivní ve své misi a milostivě dává svou společnost svým oddaným i poutníkům, kteří za ním přicházejí.

Co vás na něm zaujalo a proč jste si vybrali právě jeho?

A: Osobnost duchovního učitele neboli gurua má mnoho aspektů. To, co mě na něm zaujalo, je jeho milostivá a laskavá povaha. Je velice přístupný a jeho shovívavost mi dává naději, že setrvám v procesu praktikování vědomí Kršny, což může být pro začátečníka v tomto prostředí západní kultury dost obtížné. Náš učitel nehledí na vnější nedokonalosti, ale oceňuje hlavně naši upřímnost a snahu. Sám svým vlastním příkladem nás učí pokoře, toleranci a vzdávání úcty druhým. Jeho osobnost tím přímo vyzařuje. Existuje jedna modlitba, kterou se oddaný modlí k Pánu: „Z hlediska spravedlnosti nemám žádnou naději. Své štěstí mohu hledat jen v milosti, kde nejsou měřítka dobra či zla, zásluh nebo provinění. Když analyzuji a studuji vlastní srdce, zjišťuji, že neznám své vlastní já. Jsem tak bezmocný a ubohý, že neznám dokonce ani sám sebe. Jak bych pak mohl vkročit do oblasti, kde mi bude něco uděleno až po zvážení mých zásluh a provinění? Nechci to, nechci žádné rozhodnutí, jenž je založeno na posuzování...“ Chtěla jsem tím říct, že se necítím kvalifikována řádně praktikovat vědomí Kršny a závisím jen na milosti shora. Myslím, že o tom je hnutí Šrí Čaitanji Maháprabhua, a právě tato milost a náklonnost našeho duchovního učitele mě přitáhla a přitahuje.

M: Nejprve jsem sloužil v organizaci ISKCON, ale později jsem ji musel z osobních důvodů opusit. A pak jsem se octl „sám“ a hledal jsem, jak pokračovat. Věděl jsem o jisté slečně, Malátí, která měla kontakt na oddané z jiné skupiny, než byl ISKCON. Svému současnému učiteli jsem napsal a on mi poslal pěkný dopis. Nejlepší na něm bylo, že na konci napsal: s láskou, váš Góvinda Svámí. To mě ohromilo, do té doby jsem takto učitele neznal; guru byl někdo nedotknutelný, nedostupný, někdo, ke komu se citově nedalo přiblížit.

Později jsem byl pozván do Londýna a po příjezdu jsem byl překvapený přijetím v tamním chrámu. Komunikace mezi oddanými byla velmi osobní. A pak dorazil gurudéva. Když jsem ho viděl poprvé, to byl zážitek na celý život. Bylo to, jako když slunce vychází zpoza horizontu. Bylo v něm něco krásného, a já už jsem věděl, že tady mé hledání končí, že to je má rodina a jsem tu doma.

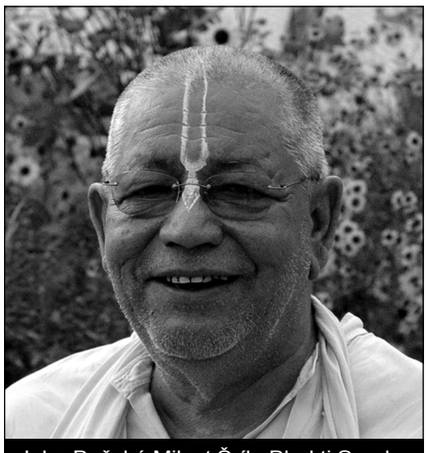

Jeho Božská Milost Šríla Bhakti Sundar Góvinda Dév-Gósvámí Mahárádža.

V čem je pro vás vztah s vaším učitelem důležitý?

A: Pro mne je duchovní učitel představitelem Boha. Jak si člověk může představit Boha samotného? I když se o něm v písmech hodně píše, ale to přímé spojení s Bohem je z mého současného postavení velice těžké. A tak pro mne je duchovní učitel určitým zosobněním něčeho božského. Je to jako když chce člověk zkoumat slunce, musí je zkoumat zdálky, protože zblízka by se spálil. A Kršna je něco jako slunce, které nemůžeme zkoumat zblízka, a duchovní učitel je tak pro nás přístupnou formou, jak skrze něj, jeho vlastnosti a osobu, bychom mohli pochopit něco o Bohu. Proto je v duchovním životě učitel velmi důležitý: abychom ke Kršnovi přistoupili správným způsobem.

M: Řeknu k tomu jednu důležitou věc, která je charakteristická pro každý vztah: jde o komunikaci mezi srdci. Nejedná se o vztah

⇨ *Dokončení rozhovoru na 3. straně obálky.*

Šrí Čaitanja Sárasvat Math, hlavní chrám v Navadvípu, v Indii.

Hnutí za obrodu ISKCONu vyzývá současné vedení organizace

KDO NÁSLEDUJE PRABHUPÁDU?

Martin Fárek / Václav Dvořák

Hnutí za obrodu ISKCONu (ISKCON Revival Movement, IRM) je známé také jako hnutí „rtvik“. Sanskrtský pojem označuje obecně obětníka, v některých tradicích pak člověka, který provádí rituály v zastoupení svého učitele. Podle druhého významu je označováno reformní hnutí, které původně nepovažovalo žádného z žáků zakladatele ISKCONu za dostatečně kvalifikovaného na roli duchovního učitele. Podle hnutí „rtvik“ zůstává skutečným učitelem všech dalších generací Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda a jeho žáci zasvěcují do čaitanjovské linie v jeho zastoupení.

Počátky takového pojetí se odvíjejí od negativní zkušenosti s řadou lidí, kteří se ujali role duchovních učitelů a vůdců organizace po smrti zakladatele. Další Bhaktivédántovi žáci tehdy začali hledat v korespondenci a nahraných rozhovorech, zda starý učitel skutečně jmenoval svých jedenáct pokračovatelů v tom duchu, jak to tito prezentovali celé organizaci. Mezi prvními propagátory učení „rtvik“ byli Karnámrta dása a Rúpa-vilása dása, kteří pro své pojetí našli argumenty i v historii čaitanjovské tradice. Kritické skupinky se postupně spojily do organizovanějšího hnutí, které v roce 1996 předložilo své pojetí GBC (řídící radě ISKCONu). Návrh přijat nebyl, ale hnutí „rtviků“ získává další stoupence z řad bývalých i současných členů organizace.*

Kršnakant dása, jedna z vůdčích postav reformního hnutí, vydal knihu „Poslední pokyn“. V ní předkládá několik argumentů pro trvání doslovné platnosti dopisu zakladatele ISKCONu z července 1977. V něm se hovoří o zástupcích, kteří v té době zasvěcovali Prabhupádovým jménem. Kršnakant rovněž kritizuje interpretaci tzv. jmenovacích pásků předkládanou vedením ISKCONu. Nahrávky obsahují rozhovor Bhaktivédánty Svámina s několika jeho vedoucími žáky z května 1977, týkající se právě postavení jeho nástupců. Kršnakant mimo jiné poukazuje na různé verze onoho rozhovoru, které byly v průběhu času vydány. Selhání řady učitelů - nástupců připisuje především tomu, že údajný „poslední pokyn“ z července 1977 nenásledovali, a tak se protivili vůli svého učitele.

* Více viz na http://www.iskconirm.com

Následuje příběh bhakty Václava Dvořáka, který k „rtvikům“ našel cestu v ČR. Jedná se o mírně upravenou verzi článku publikovaného v časopise Hnutí za obrodu ISKCONu v prosinci 2006. ■

Martin Fárek

•

Poprvé jsem potkal oddané Kršny v roce 1990 na zakládajícím sjezdu české vegetariánské společnosti. Komunistický režim skončil, já jsem studoval na střední škole a aktivně jsem se zajímal o vše, co se týkalo vegetariánství, ekologie a duchovna. Koupil jsem si tehdy malou kuchařku a Šrí Išopanišadu od Šríly Prabhupády.

Oddané jsem pak začal občas navštěvovat na farmě Kršnův Dvůr, která je blízko mé rodné vesnice. Rodiče měli hospodářství, takže jsem se odmala staral o krávy a pomáhal jim i na poli. Tehdy začali obchodovat s nábytkem a postupně vybudovali velkou firmu. Zpočátku jsem jim pomáhal, ale uspěchaný život v honbě za ziskem mne neuspokojoval a hledal jsem něco jiného.

Život oddaných se mi velmi líbil. A v knihách Šríly Prabhupády jsem našel naději, že mohu i po opuštění tohoto těla dál žít, a navíc v duchovním světě, kde jsou krávy a přátelé a vesnický život, který mám velmi rád. V té době chtěl nastoupit na civilní službu. Od oddaných jsem věděl, že se civilní služba může vykonávat na Kršnově dvoře. Vedoucí farmy Turíju dás ale namítl, že tato možnost je pouze pro oddané. Přesvědčil jsem ho, že už jsem v podstatě oddaný, a po vyřízení všech formalit jsem v březnu 1993 s nadšením nastoupil na šest měsíců civilní službu na farmě.

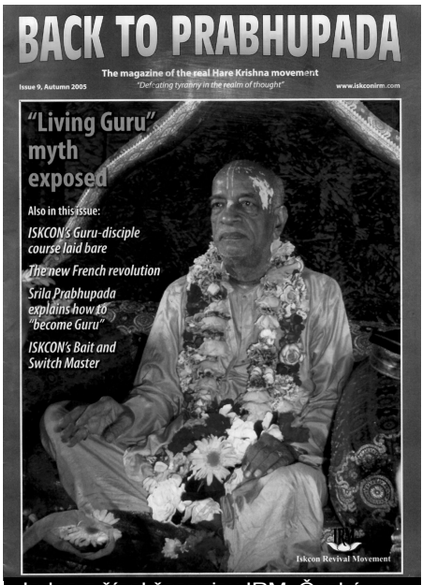

Jedno z čísel časopisu IRM. Česká verze tohoto časopisu s názvem „Zpět k Prabhupádovi“ vyšla poprvé loni.

V průběhu této doby jsem si tak oblíbil společnost oddaných a přirozený vesnický život, který jsem znal již z dětství, že jsem se rozhodl na farmě zůstat, a prožil jsem zde další tři šťastné roky. Během měsíce jsem začal recitovat 16 kol Hare Kršna mahámantry a postupně jsem si zcela osvojil život oddaných. Na farmě jsme si žili sami pro sebe, pěstovali jsme si jídlo, starali se o krávy a jiná centra ISKCONu některé z nás příliš nezajímala. Neznali jsme ani rezoluce GBC (zákony ISKCONu) a ani nás nezajímaly.

Zpočátku jsem se hlavně staral o krávy. Také proto, že jsem dvě krávy - Sarasvatí a Sítu - získal od rodičů (původně je chtěli dát na jatka). A také proto, že jsem se jako jeden z mála uměl o krávy starat a dojit. Učil jsem krávy tahat vůz, chodil jsem s nimi do lesa tahat stromy, pracoval na poli. Bylo úžasné džapovat (recitovat mantru) s odpočívajícím stádem na pastvině, sedět na zemi a opírat se o záda přežvykující krávy. Nebo vidět Sarasvatí, jak přichází z pastviny sama v čase dojení. Byly to šťastné dny.

Později jsem také vařil pro naše božstva Šrí Šri Gaura Nitáje, staral se o zpodobnění Šríly Prabhupády a provázel hosty, kteří se přijížděli na farmu podívat. V té době byla farma velice známá, přijížděli i novináři a televize. Na farmu přijíždělo hodně hostů, některou neděli v létě i 150. Odpovídal jsem na jejich dotazy o soběstačném zemědělství a také o naší filosofii. Získal jsem tak první zkušenosti z kázání. Hosté nás obdivovali a myslím, že někteří nám i záviděli náš klidný život. Hodně jich také na farmě na

nějaký čas zůstávalo a z některých se stali oddanými.

Turíja dás - zakladatel farmy a žák Šríly Prabhupády - byl přijímán skupinkou oddaných jako duchovní učitel a protože se mi líbila jeho služba Šrílovi Prabhupádovi, přidal jsem se ke skupince čekatelů na to, až Turíja získá povolení GBC dávat zasvěcení žákům. Mohl jsem tedy dál uctívat Šrílu Prabhupádu a říkat jeho pranáma-mantru (uctivou formuli používanou při rituálech apod.). Turíja měl přirozenou autoritu, byl výborným organizátorem a také skvělým obchodníkem. Tím, že prakticky z ničeho vybudoval známou Hare Kršna farmu a dvě restaurace Góvinda v Praze, inspiroval mnoho oddaných, a tak se skupinka čekatelů zvětšovala. Avšak v roce 1997 po oslavách narození Šrí Čaitanji vyšlo najevo, že Turíja měl v průběhu budování farmy vztah snad s několika dívkami, a dokonce s jednou vdanou ženou. Po tomto odhalení místní zástupci GBC rozhodli, že Turíja musí i s rodinou z farmy odejít.

Pro mě i pro mnoho dalších to bylo šokující. Oddaní začali z farmy odcházet. Roku 1996 jich na farmě žilo asi 40, dnes asi dvanáct. V té době byli také dva guruové ISKCONu - Harikéša Mahárádža a Džagadíša Mahárádža - přistiženi při zakázaných aktivitách. Začal jsem se proto více zajímat o jiné duchovní učitele. Viděl jsem, že učení současných guruů se neshoduje s učením Šríly Prabhupády. Všiml jsem si také, že se knihy Šríly Prabhupády postupně mění. Tomu jsem nerozuměl.

Nejvíce mne v té době inspiroval Kundalí dása, který byl tehdy velmi populární - jeho knihu *Nektar rozlišování* znali v českém ISKCONu snad všichni. Kundalí přijížděl od roku 1994 pravidelně do ČR a získával následovníky. Na podzim roku 1996 jsem se zúčastnil jeho přednášek, tehdy již mimo chrámy ISKCONu. Nerozuměl jsem tomu, proč je někdo v ISKCONU jeden rok tak populární a druhý rok nesmí ani vstoupit do chrámu. Poklesávající guruové, zakázané knihy, změny v knihách… cítil jsem, že něco je v ISKCONu špatně, ale nevěděl jsem, co. Kundalí říkal, že chyba je v nekvalifikovaných učitelích. Souhlasil jsem s jeho analýzami, a tak jsem se stal navzdory varování místních autorit následovníkem Kundalí dáse.

Po návratu z Kundalího semináře jsem již nebyl na farmě vítaný. Asi 3 měsíce jsem bydlel u rodičů a poté se mi podařilo koupit část opuštěné vesnice v jihočeském pohraničí. Postavil jsem si zde na jaře roku 1997 domek z kamenů a nepálené hlíny a prezentoval tento projekt jako novou Hare Kršna vesničku - Kršnovy domky. Organizoval jsem zde permakulturní - soběstačné semináře a v blízkých Českých Budějovicích jsem pořádal pravidelné přednášky z Bhagavadgíty. Napsal jsem dvě knihy o soběstačnosti a publikoval jsem několik článků a rozhovorů v českých ekologických časopisech.

V roce 1998 jsem pomáhal organizovat Kundalího seminář. Ale protože jsem přirozeně zvídavý, ptal jsem se také Kundalího na jeho filosofii a na jeho postavení gurua. Po této akci mi Kundalí napsal, že nejsem jeho žákem, protože moje otázky nejsou dostatečně pokorné. Později jsem pochopil, že to byl Kršnův plán, jak mě zachránit před dalším neautorizovaným guruem. Přijal jsem tedy opět útočiště přímo u Šríly Prabhupády; ale stále jsem si myslel, že potřebuji „žijícího“, fyzicky přítomného duchovního učitele tak, jak nás to učili na farmě.

Po dvou letech poustevnického života uprostřed lesů jsem začal pociťovat potřebu založit rodinu, a tak jsem přijal nabídku pracovat v nové vegetariánské restauraci Avatár v Brně. Restauraci Avatár založil pan doktor Kobzík, úspěšný obchodník se sojovým masem, který pomáhá propagovat vegetariánství v České republice. Pan doktor je zároveň velkým příznivcem Šríly Prabhupády. Pomáhal hnutí Hare Kršna již od samého začátku jeho působení v Československu v roce 1990. V Avatáru jsem začínal jako kuchař. Po šesti měsících mi však pan Kobzík nabídl, zda bych od něj Avatár na splátky koupil. Souhlasil jsem a v květnu 2001 jsem se stal vlastníkem této restaurace.

V roce 2001 jsem se také seznámil s milou učitelkou jógy Madhu deví, která pravidelně chodila do Avatáru. V roce 2003 jsme se vzali a v únoru 2004 se nám narodil syn Michael. V roce 2004 už jsem tedy měl úspěšnou restauraci, hodnou ženu a krásného syna, ale cítil jsem, že pokud má být můj život úplný, potřebuji ještě duchovního učitele. Stále jsem si myslel, že Šríla Prabhupáda jím nemůže být. Začal jsem se tedy někdy koncem roku 2004 velmi upřímně a vážně modlit ke Kršnovi, aby mi poslal pravého duchovního učitele.

Myslím, že Kršna odpověděl téměř okamžitě. Začátkem roku 2005 jsem obdržel e-mail, který mi nabízel zaslání časopisu „Back to Prabhupada“ (Zpět k Prabhupádovi). Souhlasil jsem a asi za týden jsem obdržel první výtisk. To, co jsem se dozvěděl z jeho obsahu, bylo velmi překvapující. Zjistil jsem, že Šríla Prabhupáda může být ve skutečnosti můj duchovní učitel, a že ve skutečnosti vždycky byl! Rozhodující byl pro mne dokument Šríly Prabhupády z 9. července 1977, kde se jasně říká, že všichni členové ISKCONu mají být jeho žáci a že jedenáct „rtviků“ má být pouze jeho reprezentanty, a nikoliv jeho nástupci.

Začal jsem pravidelně komunikovat s editorem časopisu Kršnakantem dásou, začal jsem plně podporovat IRM (ISKCON Revival Movement) a organizovat pravidelné nedělní programy IRM v Avatáru. Pozval jsem Kršnakanta do České republiky a v srpnu 2005 se nám podařilo připravit a zorganizovat v Avatáru úspěšný seminář. Asi třicet oddaných z celé ČR se tak dozvědělo o posledních pokynech Šríly Prabhupády.

Vydali jsme překlad Kršnakantovy knihy „Poslední pokyn“ a připravili jsme také speciální shrnující české vydání časopisu „Zpět k Prabhupádovi“. Takže milostí Šríly Prabhupády a oddaných mám mnoho plánů, jak rozšířit misi IRM v České republice.

Vinou zklamání při hledání duchovního učitele jsem postupně ztratil nadšení pro zpívání 16 kol mahámantry na růženci. Jedním z velkých požehnání, které jsem získal poté, co jsem se dostal do kontaktu se skutečnou pravdou o Šrílovi Prabhupádovi prostřednictvím IRM, bylo to, že jsem nyní znovu inspirován recitovat 16 kol každý den. Byla to jedna z prvních věcí, v nichž mne Kršnakant povzbuzoval prostřednictvím naší korespondence.

Jsem velmi šťastný, že jsem se dozvěděl o IRM a že můžu spolupracovat se skutečnými žáky Šríly Prabhupády. Jsem šťastný, že mohu Kršnovi sloužit v naší krásné restauraci, rozdávat prasádam (rituálně posvěcené jídlo) a vařit pro naše božstvo Šrí Góvindy ve společnosti oddaných. Velmi inspirující je také šířit informace o skutečných přáních našeho společného duchovního učitele Šríly Prabhupády a podílet se tak na obnově ISKCONu. Stále jsem s oddanými v ISKCONu v kontaktu a těším se, až se ISKCON znovu sjednotí pod vedením svého zakladatele a jediného duchovního učitele, jeho božské milosti Šríly Prabhupády. ■

bhakta Vašek

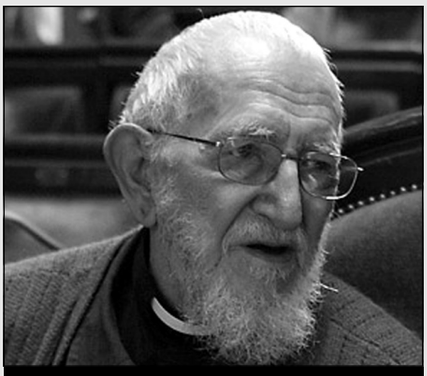

Abbé Pierre (1912-2007). Foto: http://www.fondation-abbe-pierre.fr

ZEMŘEL POPULÁRNÍ FRANCOUZSKÝ HUMANITÁRNÍ AKTIVISTA ABBÉ PIERRE

Paříž 22. ledna - Ve věku 94 let zemřel dnes nad ránem v pařížské nemocnici Val de Grâce francouzský katolický duchovní abbé Pierre, který si mezi Francouzi získal nesmírnou popularitu a úctu svým úsilím o pomoc chudým a bezdomovcům. Nad úmrtím vyslovili zármutek přední francouzští představitelé v čele s prezidentem Jacquesem Chiracem, podle něhož „Francie ztratila ztělesnění dobroty". Bývalý prezident Valéry Giscard d'Estaing navrhl, aby byl abbému uspořádán státní pohřeb.

„Abbé Pierre zemřel tuto noc v 5:25 ve Val de Grâce obklopený několika blízkými osobami," oznámil úmrtí Martin Hirsch, prezident humanitárního sdružení Emmaüs, které abbé založil. Příčinou smrti byl zápal plic, kvůli němuž byl abbé Pierre 14. ledna hospitalizován. Abbé Pierre, jehož skutečné jméno bylo Henri Groues, založil první komunitu Emmaüs v roce 1949. O pět let později přišel na vlnách rozhlasové stanice Radio-Luxembourg s burcující výzvou k pomoci lidem bez přístřeší. Výzvu, která se stala slavnou, opakoval jinými slovy o čtyřicet let později, protože problém bezdomovců zůstal nevyřešen.

Podle komentátorů si abbé Pierre získal srdce Francouzů i tím, že se nebál říkat nahlas, co si myslí, byť si tím proti sobě občas poštval množství lidí a někdy musel uznat, že chyboval. Do problémů se dostal v polovině 90. let, kdy podpořil filozofa Rogera Garaudyho, autora kontroverzní knihy zpochybňující holocaust. Abbé Pierre později od svého prohlášení ustoupil a požádal všechny, jichž se dotkl, o odpuštění.

Ani toto klopýtnutí mu však neubralo na oblibě. V letech 1989 až 2003 skončil sedmnáctkrát na prvním místě žebříčku nejpopulárnějších Francouzů, který dvakrát ročně zveřejňuje nedělník Le Journal du Dimanche, a patrně by zůstal na čelném místě i dál, kdyby nepožádal, aby ho už do hlasování nezařazovali.

Angažovanost abbého Pierra začala už za války, kdy pomáhal Židům a podílel se na založení partyzánských oddílů v pohoří Vercors. Po válce byl nějakou dobu i poslancem.

Na veřejnosti se naposledy objevil začátkem ledna při přijetí význačných zástupců společenského života u prezidenta Chiraca. Ten mu v roce 2004 udělil nejvyšší z pěti stupňů nejvyššího francouzského vyznamenání - velký kříž Řádu čestné legie.

Velkodůstojníkem řádu se abbé Pierre stal už v roce 1992, ale po devět let odmítal toto vyznamenání nosit na protest proti tomu, že stát odmítá přidělit bezdomovcům prázdné byty. K oficiálním poctám, které mu byly prokazovány, byl vůbec celkově skeptický - podle jeho názoru to byl způsob, jakým se politici chtějí vyvléci ze své odpovědnosti.

Problém, jehož ulehčení abbé Pierre věnoval svůj život, nebyl stále vyřešen. Ve třiašedesátimilionové Francii žije podle různících se údajů 70 až 100 tisíc lidí na ulici, svůj byt nemá asi milion lidí a tři miliony jsou v obtížné bytové situaci.

Právě tuto zimu se bezdomovci znovu dostali do centra pozornosti. Tentokrát to bylo díky sdružení, které si říká Děti dona Quijota a které začalo bezdomovcům rozdávat stany. Napomohly tomu asi ale i blížící se prezidentské a parlamentní volby. Většina prezidentských kandidátů přišla se sliby řešení, o nutnosti problém urychleně odstranit mluvil v novoročním projevu i Chirac a premiér Dominique de Villepin řekl, že od roku 2012 bude v zemi v plné míře možné uplatňovat soudně vymahatelné právo na byt.

Ze zpravodajství ČTK.

ZAKLADATELKA SDRUŽENÍ PRO BÝVALÉ MUSLIMY ČELÍ HROZBÁM

Zakladatelka *Zentralrat der Ex-Muslime*, organizace sdružující ty, kteří se rozhodli opustit islám, Mina Hadi, požádala policii o ochranu poté, co jí začaly přicházet výhružky. Hadi je íránského původu a žije v Kolíně nad Rýnem. „Narodila jsem se v muslimské rodině, ale rozhodla jsem se nebýt muslimem," sdělila časopisu Focus. Organizaci založila proto, aby hájila zájmy bývalých muslimů. Provokativně zvolila název připomínající jméno největší muslimské organizace v Německu *Zentralrat der Muslime in Deutschland,* která má asi 800 tisíc členů. Žena tvrdí, že ona i další členové jsou „terorizováni" a poštou jim dochází množství výhrůžek smrtí.

KARDINÁL VARUJE: ANTIKRIST JE BLÍZKO A BUDE TO PACIFISTA, EKOLOGISTA A EKUMENISTA

Konzervativní osmasedmdesátiletý kardinál Giacomo Biffi, který má vysoké postavení ve Vatikánu, při nedávné postní meditaci určené dalším vatikánským hierarchům vyslovil své obavy, že čas příchodu Antikrista je blízko. Uvedl také jeho ideové zaměření: „Bude to pacifista, ekologista a ekumenista." Biffi je ovlivněný významným ruským myslitelem Vladimírem Solovjevem (1853-1900), který v jedné ze svých knih popisuje příchod obávaného falešného Krista, tedy Antikrista. Přijde jako ten, který vyřeší politické problémy celého světa včetně náboženských svárů. Bude vypadat jako mírumilovný a citlivý člověk včetně toho, že bude vegetarián, ale ve skutečnosti půjde o veskrze zlou bytost. „Masy" jej budou následovat, zatímco zbytky pravých křesťanů - katolických, pravoslavných i protestantských - mu společně budou vzdorovat. Podobnou vizi tedy předestřel při své meditaci kardinál i Biffi a způsobil tím jistý rozruch mezi svými posluchači. Nebylo to však poprvé, co vystoupil s podobným tématem. Podle Biffiho nemusí být Antikrist pouze konkrétní jedinec, ale možná i ideologie, která přetvoří křesťanství v pouhý systém hodnot a odstraní z jeho středu to podstatné: setkání s živým Kristem.

CÍRKVE PROHRÁLY SPOR O ADOPCI DĚTÍ

Britské církve neuspěly ve snaze prosadit výjimku z nově prosazeného zákona o rovnosti (*The Equality Act*). Tato výjimka měla umožnit, aby dětské domovy, které jsou

zřizovány církvemi, neměly povinnost vydávat k adopci děti homosexuálním párům. Zákon prosazený v dubnu minulého roku zakazuje odmítat v procesu osvojování dětí gaye a lesbičky. Vláda na konci ledna tohoto roku rozhodla, že výjimku, kterou požadovaly církve katolická a anglikánská, neudělí. Přitom se zdálo, že snahy církví mají podporu ministerského předsedy T. Blaira. Důvody vlády shrnul ministr školství A. Johnson, který pro BBC uvedl: „*Rozhodnutí neudělit výjimku je velmi výmluvné. Síla jeho argumentu spočívá v tom, že nemůžeme zavést legislativu ochraňující gaye a lesbičky před diskriminací a současně dovolit, aby diskriminace pokračovala.*“ Církevním agenturám byla dána lhůta 21 měsíců, aby se na novou situaci připravily.

Kardinál Cormac Murphy-O'Connor hovoří o nevyhovění žádosti jako o „*neodůvodnitelné, zbytečné a nespravedlivé diskriminaci katolíků*“. Katolickou hierarchii v této záležitosti podpořil i anglikánský arcibiskup Rowan Williams. Poté, co žádost byla zamítnuta, O'Connor prohlásil, že jde o akt, který vylučuje katolickou církev včetně její užitečné charitativní činnosti z veřejného života, protože pro katolické agentury je lepší, aby svou činnost ukončily, než aby musely porušovat církevní učení. „*Zdá se, že je to první krok a budou následovat další,* “ řekl kardinál.

Paradoxem je, že za diskriminační považují nový zákon i provozovatelé hotelů značky *Gay Only*, které jsou určeny pouze pro homosexuály.

Všechny výše uvedené zprávy podle: http://www.wwrn.org s přihlédnutím k jiným zdrojům

ELTON JOHN POŽADUJE ZRUŠENÍ NÁBOŽENSTVÍ

Na podzim minulého roku média přinesla zprávu, že známý britský zpěvák Elton John prohlásil, že je potřeba zrušit náboženství, protože „z lidí činí zlé lumíky plné nenávisti“, a dodal, že „v současném světě už náboženství prostě nefunguje“. Populární umělec, který na sebe v polovině minulého roku upozornil uzavřením legálního homosexuálního svazku, poukazuje na to, že náboženství bylo vždy nástrojem k potlačování lidí s netradiční sexuální orientací. John hovoří obecně o náboženství, ale má na mysli především katolickou církev, kterou už několikrát ostře slovně napadl. Terčem jeho útoku však není pouze ona. Velmi ostře hovoří také o těch, kteří se „neustále šťourají v jeho životě“, tedy o novinářích, které po příletu na tchaiwanské letiště v roce 2004 označil za „sprostá a bídná prasata“. Před časem média uveřejnila také jeho výrok, že je „naprosto nezbytné zastřelit všechny fotografy.“

Podle: http://www.portal-credo.ru

ZNÁMÝ ČESKÝ MUSLIM OPUSTIL ISLÁM

Známý český konvertita k islámu Lukáš Lhoťan, který po řadu let představoval a bránil islám v četných médiích (dva články publikoval také v *Dingiru*), oznámil před nedávnem na vlastních internetových stránkách *Islámské noviny* svůj rozchod s muslimskou komunitou. Poté poskytl rozhovor také protiislámsky zaměřeným stránkám euRABIA.cz.

V něm vyjádřil nespokojenost s jednáním představitelů muslimské komunity v ČR, ale i ve světě. Hovoří o tom, že islám „unesli šílení muslimové“, kteří jej ideologicky znetvořili. Je jich sice menšina, ale *„ti, kdo nejsou stoupenci této násilné ideologie, ale patří mezi muslimské představitele, nemají odvahu nebo nechtějí s těmito 'únosci' bojovat.“*

I nadále podle svých slov chce udržovat dobré vztahy s liberálně smýšlejícími muslimy, jichž je kolem islámské mešity v Brně hodně. *„Zůstali jsme přátelé, to je všechno. Co se týká ostatních představitelů, nevím, nebavím se s nimi. Ale je možné, že by mě někteří po vzoru některých českých muslimek viděli raději viset.“* K tomu dodává: *„Muslimové nejprve hovoří o míru a pak by člověka zabili za jeho svobodné rozhodnutí. V takové pojetí božského práva jsem nikdy nevěřil a je smutné, že se najdou muslimové, kteří jej přijali. Bojovat s lidskou blbostí je unavující. Navíc nestojím o to, aby mě někdo spojoval se 'správnými' muslimy a jejich nadšením pro nastolení totálního ráje již na zemi. Toto byl také jeden z podnětů mého rozhodnutí.“*

Lhoťan však neopouští pouze komunitu, ale islámskou víru samotnou: *„Nesouhlasím s většinou představitelů islámu a také s teology a jejich interpretací pojetí Boha, humanity i proroctví.“*

Podle: http://www.eurabia.cz.

Vybral, přeložil a zkrátil Miloš Mrázek.

RUSKO: USKUTEČNÍ SE HROZBY DEMOLICE KOSTELŮ A MEŠIT?

Místní úřady v různých oblastech Ruska požadují demolici několika protestantských kostelů a mešit. Dokládá to neobvykle silný zájem o protipožární bezpečnostní opatření a technický stav těchto budov v posledních měsících. Ale například „Oslavná letniční církev“ ve městě Abakanu na střední Sibiři zpochybňuje oprávněnost mnoha nalezených závad, například zanedbání povinnosti udržovat prostor pod schody prázdný, protože „jediná věc, která byla v prostoru pod schodištěm v době protipožární inspekce, byla sklenice okurek“. Mezi muslimské komunity, které čelí problémům, patří mešita č. 34 v Astrakanu na jihu země. Mešita byla prohlášena za „neschválenou stavbu“, a tak by měla být odstraněna. Evropský soudní dvůr pro lidská práva ve Štrasburku se rozhodl projednat tento případ poté, co ruský Nejvyšší soud potvrdil demoliční příkaz. Naopak jako pozitivní vývoj můžeme uvést případ v Samaře, kde místní obec staroobřadníků získala zpět kostel, postavený již před rokem 1917.

UZBEKISTÁN: PASTOROVI LETNIČNÍ CÍRKVE V ANDIJANU HROZÍ SOUDNÍ PROCES

Pastor uzbecké letniční církve Dmitrij Šestakov čelí nebezpečí soudního procesu. Je obviněn z podněcování mezináboženské nenávisti, z vedení „ilegální“ náboženské organizace a z distribuce extremistických náboženských nahrávek. Bude-li uznán vinným, hrozí mu až 20 let vězení. Obžaloba je především obranou uzbecké vládní politiky a útočí na „náboženstvo-politické extremistické organizace, které pod záminkou uspokojování náboženských potřeb začaly usilovat o uchopení moci“; jmenovitě se hovoří o islámských skupinách a letničních a charismatických křesťanech. Tyto organizace údajně chtějí prosazovat „skutečný islám“ a jednotlivce měnit v manipulovatelné „zombie“. Zdá se, že úřady začaly obtěžovat pastora Šestakova v reakci na to, že několik etnických Uzbeků přijalo křesťanskou víru.

Podle http://www.forum18.org, přeložila a upravila Jana Jindrová.

ESOTERICKÁ VÝSTAVA Z POHLEDU SKEPTIKA

Miluj svůj život: 17. mezinárodní esoterický festival, 27. 10. - 29. 10. 2006, areál základní školy, Na Okraji 43, Praha 6 - Petřiny.

Esoterické festivaly, veletrhy, prodejní výstavy, doprovázené poradnami a přednáškami, se stávají dobovým koloritem. V Praze lze navštívit snad každý měsíc nejméně jednu. Jsou si podobné, liší se hlavně rozsahem, pravidelný návštěvník tu hledá „staré známé". Odnést si můžeme ledacos, od módního doplňku až po zázračný lék nebo předpověď budoucnosti. A také dojmy, které závisí na úhlu pohledu.

Festivaly „Miluj svůj život" pořádá Agentura ANO z Rokycan alespoň dvakrát ročně, střídavě v Praze a v Plzni. Informace lze získat několik týdnů až měsíců dopředu na adrese www.ezotera.cz. Sympatickým rysem bývá dobrovolné vstupné na samotnou výstavu. Účast na doprovodných přednáškách přijde již na několik stokorun.

Skeptici z klubu SISYFOS mají kritické výhrady k takovým akcím, protože se tu zhusta nabízejí a propagují sporné (falešné, podvodné) služby a výrobky, založené na iracionálních, pseudovědeckých principech. Festivaly „Miluj svůj život" jsou problémové rovněž tím, že se zpravidla provozují ve školách. V době, kdy se nevyučuje, o prázdninách, svátcích a víkendech, zaplní většinu školních prostor. Cožpak není skandální, když škola, které leží na srdci rozumová výchova, pronajme své prostory šarlatánům a profituje tak na lidské hlouposti? Skeptický klub SISYFOS na tuto praxi marně poukazuje. Jde tu ovšem o peníze, účel světí prostředky! Pokud škola dá na skeptiky a přestane mít o esoterické akce zájem, najdou si pořadatelé jinou školu. Obracet se v této záležitosti na nadřízené školní instituce nemá smysl. Dnešní školy jsou soběstačné, mají větší práva i odpovědnost, než tomu bývalo donedávna. Mělo by se tu uplatnit veřejné mínění, měli by se ozvat rodiče nebo kantoři. Bohužel je dnešní veřejnost, včetně inteligence, k šíření iracionality téměř lhostejná.

Kritika skeptiků neznamená, že vše, co se při podobných příležitostech ukazuje nebo říká, je zavrženíhodné. Lze tu rovněž nalézat zajímavé podněty rozvíjející pohybové a tvůrčí aktivity nebo zdravou životosprávu. Bývají sice doprovázeny evidentně nadnesenými až klamavými reklamami, ale ty jsou dnes obecným jevem.

Festival „Miluj svůj život" jsem navštívil za doprovodu přítele - novináře v pátek 27. 10. 2006 odpoledne. Prohlédli jsme si pouze výstavu. Doprovodné přednášky známe jen z publikovaného programu: plánovalo se jich během tří dnů 129!

Hezké dívky od Alfa-Omega před vesmirnou tabulí

Výstava byla situována na chodbách a také v některých učebnách. Nespočítali jsme stánky, odhadem jich bylo kolem 40.

S nezájmem jsme minuli nabídky běžného prádla a oděvů. Radostněji jsme uvítali stánky s občerstvením. Dostal jsem notnou žízeň a zakoupil láhev „pí-piva". A jsme u esoteriky. „Pí-pivo" vaří pivovar Litovel z „pí-vody", což je všelék - životabudič, vzniklý z obyčejné vody tajnou technologií, která má nějak souviset s elementárními částicemi, pí-mezony. V informačním letáku píší: *„Podstata úpravy spočívá ve změně vlastní frekvence vody. Voda se na jednotlivých úrovních základních stavebních částic hmoty harmonizuje. Pravotočivá a levotočivá složka se vyrovnají. Dochází tak ke změně množství informací vodou přenesených."* Je to jasné? Pokud ne, máme tu webovou stránku www.pi-voda.cz. Licenci pro výrobní technologii u nás vlastní firma SAFFRON z Olomouce, což je zásluha, která neunikla skeptikům: firma obdržela v roce 2005 cenu Stříbrný Bludný balvan. (SISYFOS udílí každoročně šestici Bludných balvanů - cen za matení české veřejnosti.) Z „pí-vody" se vyrábějí desítky rozmanitých „pí-výrobků". Alespoň některé nalezneme na každé esoterické výstavě.

Čtenáři Dingiru by dali nejspíš přednost jinému zázraku - „diamantové vodě". Její původ je totiž o poznání více spirituální, je to dar andělů. Tahle voda prý dokáže navyšovat vibrace těla, zbavovat je jedů, opravovat poškozené buňky a napojovat člověka na vyšší úroveň vědomí. To proto, že *„diamantová voda obsahuje přes 900 informačních kódů, a některé z nich mají souvislost se souhvězdími ORION a PLEJÁDY, ale rovněž s egyptskými či mayskými pyramidami".* Diamantová voda se neprodává, zájemce dostane trošku zdarma. To postačí, protože tahle voda je samoreprodukovatelná, neomezené množství získáte opakovaným ředěním. Zajímavé je, že použitá voda, končící kdesi ve výlevce, vlastně „diamantizuje" kanalizaci, vodní toky i oceány, takže se záhy stanou léčivými. Tato logická, optimistická teorie byla prý již empiricky ověřena na Brněnské přehradě. Pravé požehnání pro planetu! Diamantovou vodu propaguje brněnská záhadologická společnost Agartha, články o ní naleznete v časopisech Medium a Meduňka nebo na stránkách www.agartha.cz/diamantova voda/.

Sláva obou zmíněných vod bledne srovnáním s nejnovějším objevem, „vodou světla". Ta má posilovat každou ze 100 biliónů buněk v těle i celý imunitní systém. Má dokonce jít o nejsilnější léčivo na zemi, pracující bez vedlejších účinků. Vyléčí spolehlivě rakovinu i ptačí chřipku! Voda světla se získá z obyčejné vody opět tajnou technologií, založenou na poznatku, že *„voda je vynikající nositelkou informací, počínaje na kvarkové, předkvarkové úrovni, následně pak i na úrovni bytostné a také úrovni duchovní".*

Uvedené tři příklady zázračných vod splňují sen starých alchymistů, jímž byla panacea, všelék. Jejich hodnověrnost se zdůvodňuje duchovními principy, ale jak jsme ukázali, také jakýmisi bláboly tvořenými z vědeckých termínů. Věda má přece jen dosud jakousi autoritu.

Na příkladu „vody světla" je zjevný konkurenční boj mezi distributory produktů. V letáčku se totiž praví, že uživatel „pí-výrobků" může užívat „vodu světla" teprve 16 dnů poté, co s pí-výrobky skončil. Více viz www.vodasvetla.cz.

Za „vodou světla" stojí duchovní společnost „AΩ - Český institut pro rozvoj a ochranu díla Ve světle pravdy" (www.ao-institut.cz). Institut je podle své internetové prezentace jakousi odštěpeneckou aktivitou hnutí Grálu. „Obohacuje" křesťanství reinkarnacemi a obydleným vesmírem. Vesmírné souvislosti byly na výstavě demon-

Příspěvky v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.

strovány na velkých barevných tabulích. Zaujala mě jejich fantastická myšlenka, že ač se pozemšťané s mimozemšťany osobně nestýkají, dochází k vzájemným výměnám duší při reinkarnacích. Lidstvo tím čerpá dobré i zlé z jakési kosmické databanky.

Zvláštní stánek zval na pouť pro daršan (jakési požehnání) k Matce Lasaně, útlé dívence z Jičínska, k níž se jako k duchovní bytosti sjíždějí lidé z tuzemska i zahraničí (www.matkalasana.cz).

Rozhovor s vyslancem Matky Lasany přerušila nedočkavá mladá paní: tázala se, zda bychom měli zájem o bezplatné testování stresu. Dovedla nás k „dianetickému" stánku. Usedl jsem, vzal do rukou kovové válečky připojené na přístroj se stupnicí. Byv dotázán, co mě stresuje, rozhovořil jsem se otevřeně o svých příbuzných. U některých jmen ručička přístroje živě reagovala, u jiných nic. Bylo jasné, že tohle „měření" s mými stresy sotva souvisí. Na závěr mi byla vemlouvavě nabízena kniha ke koupi. Odpověděl jsem (s nadsázkou) že Hubbardovo dílo dobře znám, načež jsem se od scientologů odpoutal.

Letos jsem marně pátral po Vesmírných lidech Ivo Bendy, takže jsem si neodnesl portrét krásné mimozemšťanky Semjase ani neznám čerstvé informace o připravované evakuaci lidstva do kosmu.

Postrádal jsem rovněž příslušníky alternativní medicíny, lékaře, kteří pohrdli školní (vědeckou) medicínou a přiklonili se ke sporným, často historickým, alternativám. Neviděl jsem tu homeopata MUDr. Jana Miklánka, ani detoxikující lékaře z týmu MUDr. Josefa Jonáše. Že bychom se s nimi nějak minuli? O „královně alternativní medicíny", homeopatii, tentokrát přednášeli nelékaři, čímž ji jakoby degradovali na pouhou léčitelskou praktiku.

Autor článku testovaný scientology (v pozadí stěna třídy s dětskými kresbami).

Svéráznou skupinou jsou jasnozřiví hvězdopravci, numerologové a další vykladači minulosti i budoucnosti. Ti často spojují svoje schopnosti s léčitelstvím. Na naší výstavě byli zastoupeni převážně kartáři a kartářkami, připravenými odlehčit důvěřivce o nějakou tu stokorunu. Známý, charismatický pan Jiří Sehnal, mezi nimi nechyběl.

Shodou okolností jsem byl požádán regionální rozhlasovou stanicí, abych pomocí mobilu vstoupil do živého vysílání relace s jistým kartářem z Jihlavy, a to právě v době, kdy jsem dlel na výstavě. Uchýlil jsem se s mobilem do kouta, a inspirován pohledem na pana Sehnala přenesl svoji mysl i mluvu do jihlavského studia. (Žasněme nad kontrastem mezi tím, o čem je tu řeč a úrovní dnešní vědy a techniky!) Jihlavský kartář úvodem zabodoval, když nechal moderátora sejmout karty, načež úspěšně vystihl jeho osobnost. Na to jsem vysvětlil posluchačům, že použil psychologického triku, tzv. barnumského efektu, kdy charakteristika je podána natolik obecně, že se v ní až na nějaký detail najde prakticky každý. Kartář to odmítl, nadále hájil svoji jasnovidnost a vyzval mne k pokusu: předpoví mi budoucnost na půl roku dopředu, předpověď uložíme v zalepené obálce u notáře, po půl roce obálku otevřeme a uvidí se. Opáčil jsem, že takhle jednoduše se nelze dobrat pravdy. To bychom musili přesně definovat, co je úspěšná předpověď, vyloučit náhodu a možnost, že si kartář předem o mně zjistí informace. Potom by šlo o velice náročný kontrolovaný experiment. Pokud se takové experimenty prováděly, žádnou jasnovidnost nepotvrdily. Kartář byl dobře připraven: připomenul stanovy klubu SISYFOS, podle nichž máme zkoumat sporné jevy. Podle mého nejde v jeho případě o sporný jev, ale o evidentní podvod (pokud se to bere vážně), i když připustíme, že kartář sám nemusí být podvodníkem, může být obětí sebeklamu.

Podobnou debatu jsem mohl vést i s některým kartářem přítomným na výstavě. Nejde tu o plodný dialog, ale o prezentaci předem známých, mimoběžných stanovisek. O smyslu takových debat lze pochybovat, snad mohou poučit nezaujaté pozorovatele. Záhy se dostavila únava a výstavu jsme opustili. Je možné, že nám leccos zajímavého ušlo. Odnesli jsme si informační letáčky, kde jsme si mohli připomenout, s čím jsme se ještě setkali nebo co jsme přehlédli, např. regresní terapii, kineziologii, léčivé mandaly, odrušování škodlivých zón atd. Hlavně se tu propagovaly mnohé další esoterické akce - výstavy, kurzy, zájezdy, ordinace léčitelů, poradny, knihkupectví. Rozmanitá a rozsáhlá nabídka by nebyla myslitelná bez odpovídající poptávky. Otázku po její příčině ponechme v tuto chvíli bez odpovědi, nebyla by jednoduchá. ■

Doc. RNDr. Čeněk Zlatník, CSc.,
učitel Strojní fakulty ČVUT, matematik, předseda Českého klubu skeptiků SISYFOS.

SCIENTOLOGICKÁ CÍRKEV OTEVŘELA V BERLÍNĚ NOVOU BUDOVU

Scientologická církev v Berlíně otevřela v sobotu 13. ledna 2007 svojí novou budovu v městské části Charlottenburg. Slavnostnímu otevření přihlížely více než 4 tisíce návštěvníků - členové církve a další významné osobnosti, např. prof. Jurgen Redhardt, čestný profesor Univerzity v Giessenu; dr. Hubertus Mynarek, teolog a sociolog; a Almog Burstein, zakládající člen Evropské nadace pro lidská práva a toleranci, který na tuto akci přiletěl až z Izraele. Mezi účastníky bylo také cca 200 scientologů z Čech a ze Slovenska.

Šestipodlažní budova ze skla a oceli o rozloze 4 000 metrů čtverečních zahrnuje také rozsáhlé audiovizuální informační centrum pro veřejnost, kterým může kdokoli projít a dozvědět se více o scientologické víře, jejích praktikách a také církevních aktivitách v Berlíně i v dalších částech světa. Na obrazovkách je možné shlédnout život a dosažené úspěchy zakladatele scientologie L. Rona Hubbarda či mezinárodně uznávané programy, které využívají jeho objevů při úspěšném boji s drogami, negramotností, kriminalitou, úpadkem morálky či porušováním lidských práv.

„A právě to je důvod, proč tady ta církevní organizace existuje, aby si kdokoli mohl zodpovědět otázku *Co je scientologie*," řekla prezidentka berlínské církve Sabine Weberová. „Naše dveře jsou otevřeny pro kohokoli. Chceme, abyste zjistili sami pro sebe, kdo *skutečně* jsme. Chceme, abyste sami pro sebe zjistili, co *skutečně* děláme."

Příspěvky v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.

Nová budova Scientologické církve v Berlíně je odrazem dnešního světového rozmachu scientologie, jenž zahrnuje 7 500 církevních či misijních organizací a skupin ve 163 zemích. A každá z nich tvrdě pracuje na dosažení cílů scientologie, mezi které patří svět bez válek, bez šílenství a kriminality, kde schopní lidé mohou prosperovat, a kde mohou být *všichni* svobodní, aby dosáhli vyšších úrovní. Jen za loňský rok bylo na celém světě otevřeno 1 500 nových církevních či misijních organizací a skupin a růst během posledních 5 let byl větší než za předchozích 50 let dohromady.

V samotném Německu jsou organizace Scientologické církve registrovány jako náboženské spolky (podobně jako většina menšinových církví). Německé soudy uznaly scientologii jako důvěryhodné (*bona fide*) náboženství ve více než 40 případech. Rozsudek jednoho z nich také jasně vyvrací všechny pomluvy a útoky ze strany některých politiků, které proběhly německým (a následně také českým) tiskem. Správní odvolací soud v Bádensku-Württembersku rozhodl v prosinci 2003, že „na základě posledních vědeckých šetření ohledně cílů scientologické organizace nebyly nalezeny žádné hmatatelné náznaky, které by podpořily tvrzení, že učení zakladatele scientologie L. Rona Hubbarda je používáno jako zástěrka pro komerční aktivity". Přes tyto pozitivní soudní výroky však přetrvávají v některých zemských oblastech diskriminační opatření vůči církvi nebo jejím členům - například v Bavorsku. ■

Jiří Voráček,
mluvčí scientologické cíkve v ČR a SR
j.voracek@scientologie.cz

Další informace o berlínské organizaci naleznete na http://www.scientology-berlin.org.

Na 4 000 lidí se sešlo na slavnostním otevření nové budovy Scientologické církve v Berlíně. Foto: Scientologická církev.

SPOR O DVĚ PÍSMENKA

Jedno staré židovské vyprávění líčí, jak jistého obchodního cestujícího přepadla nečekaně v cizím štetlu (židovském městečku) choroba. Protože se zdravotní problémy stále zhoršovaly, rozhodl se, že musí navštívit lékaře. Zastavil tedy na ulici starého Žida a požádal ho, aby mu doporučil nějakého dobrého a zkušeného lékaře, který by mu zaručeně pomohl.

Onen Žid se chvíli zamyslel a pak povídá: Myslím si, že byste měl vyhledat dr. Epsteina, to je velice zkušený lékař. Ostatně, léčil všechny důležité muže našeho štetlu - rabína Kohna z'l, klenotníka Goldsteina z'l, obchodníka Rosenzweiga z'l i kantora Katze z'l.

Menachem Mendel Schneerson (1902-1994). Foto: http://studentorgs.utexas.edu/cjso/Chabad

Ten, kdo neví, co znamenají ona dvě písmenka za každým jménem, nejen, že nepochopí tento vtip, ale také nepochopí ani podstatu sporu v ústředí chasidské větve Chabad v Brooklynu, která je asi dnes vůbec nejaktivnější židovskou skupinou s tisíci misionářů po celém světě, včetně České republiky. Tento spor je znovu aktuální v těchto dnech, protože se právě dostal před newyorkský nejvyšší soud.

Ona dvě záhadná písmenka jsou zkratkou dvou hebrejských slov: Zichrono Livracha, která znamenající „Jeho památka ať je požehnaná". A tato větička se v židovském prostředí přidává povinně za jméno každého, kdo zemřel. Proto se také tato dvě písmenka stala jádrem sporu v ústředí Chabadu.

Nedlouho poté, co v roce 1994 zemřel poslední rebe tohoto hnutí, Menachem Mendel Schneerson, byla na budovu ústředí v Brooklynu umístěna plaketa připomínající, že právě Schneerson položil její základní kámen. Za jeho jménem se automaticky objevilo z'l.

Tato dvě písmenka však velice pobouřila tu část hnutí Chabad, která prohlašuje, že M. M. Schneerson je mesiáš, a proto nikdy nezemřel.

Spor se vyhrotil tak, že v průběhu let docházelo až k nejrůznějším násilným sporům a půtkám okolo této plakety i k jejímu tajnému či násilnému snímání a znovuumísťování.

Situace je natolik kuriózní, že se zdá, že když v těchto dnech Nejvyšší newyorský soud řeší spor dvou frakcí hnutí Chabad o vlastnické právo na budovu ústředí, jedná se z velké části právě o to, kdo z nich bude moci umístit tabulku se svojí verzí nápisu. Bude to původní vedení, které chce napsat za jménem z'l a které ovládá vrchní budovu, nebo nově zvolení představitelé, kteří tato dvě písmenka nechtějí a ovládají synagogu v suterénu?

Nejde tedy jen o běžný vlastnický spor. A celá kauza je značně složitá a spletitá. Chvílemi se zdá, že se jedná o to, zda získá v celém Chabadu navrch směr, který hlásá, že Schneerson byl mesiáš, nebo ten, který ho za mesiáše nepovažuje. Pak se ale ukazuje, že spor je vlastně daleko teologičtější a že jde o to, zda Schneerson zemřel, aby vstal z mrtvých jako mesiáš (a má mít z'l), anebo jenom na čas odešel, aby se jako mesiáš vrátil. A v současné době se dokonce zdá, že nakonec spor je jenom o to (protože všichni stejně Schneersona za mesiáše považují), zda se o jeho mesiášství má veřejně mluvit, nebo ne.

Není tedy divu, že minulý týden soudce Nejvyššího soudu prohlásil, že není schopen v této kauze rozhodnout a celý případ odročil. ■

Tomáš Novotný

Redakční poznámka
Naposledy vyšel obsáhlejší referát o hnutí lubavičských chasidů Chabad v časopisu Dingir v čísle 3/2004.

Příspěvky v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.

DINGIR 2006 9. ročník

Úvodníky

Mrázek Miloš, *Jeden národ pod ochranou Boží*, 2/06, s. 37. **Štampach Ivan**, *Polarita, nebo paleta náboženských postojů*, 3/06, s. 73. **Vojtíšek Zdeněk**, *Čeští muslimové v Dingiru*, 1/06, s. 1; *Konec světa a budoucí blaženost*, 4/06, s. 109.

Články

Barša Pavel, *Nová xenofobie*, 1/06, s. 2-5. **Bezděk Robert**, *Ve znamení filadelfické kultury*, 4/06, s. 110-113. **Črnič Aleš**, *Religiozita popkultury*, 3/06, s. 76-78. **Kvasnička Daniel**, *Šifra postmoderní spirituality*, 1/06, s. 6-7. **Ostřanský Bronislav**, *Univerzální súfismus*, 3/06, s. 74-75. **Pijáček Miroslav**, *Bůh v životě Romů,* 2/06, s. 38-39.

Z domova

Duchková Anna, *Mistr v roli zkoušeného*, 1/06, s. 10-12. **Hanych Pavel**, *Skutečně uzavření*, 4/06, s. 120-121. **Kyša Leoš**, *Boží muž Ulf Ekman*, 4/06, s. 118-119. **Mrázek Miloš**, *Časopis pro rebely*, 3/06, s. 81-83. **Smolen Štěpán**, *Tovaryšstvo včera a dnes*, 2/06, s. 40-42. **Vojtíšek Zdeněk**, *Polévka, mýdlo, spása*, 1/06, s. 8-9.

Zahraničí

Ber Viktor, *Moc a víra v Salemu*, 1/06, s. 42-43. **Spal Karel**, *Ruská pravoslavná církev v zahraničí*, 4/06, s. 114-116. **Velechovský Petr**, *Vedení svědků Jehovových*, 3/03, s. 78-80. **Vojtíšek, Zdeněk**, *Špatný zákon kazí dobré mravy*, 4/06, s. 116-118.

Téma

Čikeš Radovan, *Odluka štátu a cirkví v USA*, 2/06, s. 48-49. **Fárek Martin**, *Kasty v Indii: Ideál bráhmana*, 3/06, s. 98-99. **Fišer Adam**, *České muslimky*, 1/06, s. 24-26; *Jsou adventisté ještě adventisté?* 4/06, s. 129-131. **Hanuš Jiří,** *Objev ortodoxie*, 3/06, s. 87-88. **Hošek Pavel**, *Kdo jsou evangelikálové*, 2/06, s. 50-51. **Landres Shawn** a **Bolger Ryan**, *Objevující se duchovní paradigma*, 2/06, s. 56-58. **Lhoťan Lukáš**, *Česká muslimská komunita*, 1/06, s. 22; *Muslimové a média*, 1/06, s. 27. **Mendel Miloš**, *Muslimové v českých zemích a na Slovensku,* 1/06, s. 16-18. **Motl Jiří** a **Novák Martin**, *Náboženský rozměr kontrakultury*, 2/06, s. 52-54. **Mrázek Miloš**, *Muslimská unie*, 1/06, s. 23; *Americký svatý experiment*, 2/06, s. 44-48. **Noble Ivana**, *Dědictví reformních idejí*, 3/06, s. 89-91. **Ostřanský Bronislav**, *Odraz islámu v českém písemnictví*, 1/06, s. 14-16. **Pargačová Viola**, *Šíʼa, heterodoxní proud islámu*, 3/06 s. 96-98. **Remeš Prokop**, *Hlubinně analytický výklad Apokalypsy*, 4/06, s. 127-128. **Sadek Vladimír**, *Falešný mesiáš Šabtaj Cvi*, 4/06, s. 132-133. **Smolen Štěpán**, *Amerika očima aristokrata*, 2/06, s. 54-55. **Štampach Ivan**, *Islám a evropská kultura,* 1/06, s. 12-13; *Konzervativní a progresivní podoby náboženství*, 3/06, s. 84-87; *Konce a začátky v náboženstvích světa*, 4/06, s. 122-123. **Vojtíšek Zdeněk**, *Český boj o mešity*, 1/06, s. 19-21; *Tři komunitní experimenty*, 2/06, s. 58-60; *Nadcházející věk blaženosti*, 4/06, s. 124-126. **Vymětal Mikuláš**, *Mezi liberalismem a ortodoxií*, 3/06, s. 92 -95.

Rozhovor

Vojtíšek Zdeněk, *Muslimem díky Koránu. Rozhovor s Muhamedem Ali Šilhavým*, 1/06, s. 28-29. **Kořínek Martin**, **Mrázek Miloš** a **Tutr Vojtěch**, *Po velkém trápení přijde šťastná epocha. Rozhovor s Františkem Mráčkem*, 4/06, s. 134-136.

Recenze

Dušek Pavel, *Brainwashing - vymývání mozku* (K. Taylorová: Brainwashing, Praha 2006), 4/06, s. 142-143. **Hošek Pavel**, *Barša a Kropáček proti střetu civilizací,* (P. Barša: Západ a islamismus, Brno 2001; L. Kropáček: Islám a Západ, Praha 2002), 1/06, s. 32-33; *Výzva sektobijcům* (Z. Vojtíšek: *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*, Praha 2005), 2/06, s. 64-65; *Průvodce krajinou nových náboženství* (C. Partridge, ed.: Encyklopedie nových náboženství, Praha 2006), 4/06, s. 142. **Kalač Petr**, *Učení mistrů* (Josef Veselý, Praha 2005), 2/06, s. 62. **Kořínek Martin**, *Nepovedená učebnice „sektologie"* (H. O. Wiebeus: Sekty a lovci duší, Plzeň 2006), 4/06, s. 140-141. **Mrázek Miloš**, *Příběh nelítostné víry* (J. Krakauer: Ve jménu nebes, Praha 2005), 2/2006, s. 61-62. **Sušer Jan**, *Náboženství a jídlo* (T. Bubík a M. Fárek, eds., Pardubice 2005), 2/06, s. 64. **Štampach Ivan**, *Zůstává zamčeno* (B. Cathy, C. Chantal a R. Nicole: Klíč k náboženství, Praha 2006), 2/06, s. 66; *Andělé exaktně dokázáni?* (E. Páleš: Angeologie dějin, Bratislava 2004), s. 106-107; *Syrově o náboženských deziluzích* (P. Dvořáková: Proměněné sny, Brno 2006), 4/06, s. 140. **Vojtíšek Zdeněk**, *Souhrnně o terorismu* (M. Mareš: Terorismus v ČR, Praha 2005), 2/06, s. 63.

Události

Hošek Pavel, *Prolínání světů*, 4/06, s. 138. **Mácha Viktor**, *Požehnání nepomůže*, 4/06, s. 139. **Vojtíšek Zdeněk**, *Róši Kaisen na návštěvě v České republice*, 4/06, s. 139. **Pešta Jaroslav**, *Šerab Gjalcchän v Praze*, 4/06, s. 139.

Zprávy

Mácha Viktor, *„Prach jsi a v prach se obrátíš" na buddhistický způsob*, 1/06, s. 34; *Veletrh Esoterica 2006*, 1/06, s. 35; *Lama Ole Nydahl opet v Praze*, 2/06, s. 67. **Vojtíšek Zdeněk**, *Rosikruciánský Nový rok 3359*, 1/06, s. 34; *Spor o mlčenlivost*, 1/06, s. 35; *Ritvikové také v Praze*, 2/06, s. 103.

Práce studentů

Tůmová Miluše, *Čemu věří svědkové Jehovovi*, 2/06, s. 70-71; *Setkání se svědky Jehovovými*, 3/06, s. 104-105.

V rámečcích

Duchková Anna, *Spor mystických škol*, 1/06, s. 10; *I mistr se může mýlit (z rozhovoru s J. Vackem)*, 1/06, s. 11 (spolu se **Z. Vojtíškem**). **Mácha Viktor**, *Náboženský svět Indiánů*, 2/06, s. 46. **Mrázek Miloš**, *Římskokatolická hnutí prosazující tridentskou liturgii*, 3/06, s. 83; *Tradicionalismus v pravoslaví*, 3/06, s. 85; *Významné postavy ruské exilové církve*, 4/06, s. 115. **Naqvi Zuzana**, *Muslimkou v Česku*, 1/06, s. 24-25. **Smolen Štěpán**, *Rozhovor s P. Františkem Hylmarem, provinciálem jezuitů*, 2/06, s. 41. **Štampach Ivan,** *Občanské náboženství*, 2/06, s. 47; *Implicitní náboženství*, 3/06, s. 77. **Veverková Kamila**, *Jako modernismus označujeme*, 3/06, s. 89. **Vojtíšek Zdeněk**, *Major Pieter H. Dijkastra, národní velitel Armády spásy V ČR*, 1/06, s. 9; *Bill Hybels*, 2/06, s. 42; *Salem Baptist Church*, 2/06, s. 43; *Ulf Ekman (*1950)*, 4/06, s. 119.

Sestavil Miloš Mrázek.

Rudá Dákyně - ženský buddha nejvyšší moudrosti všech buddhů. V pravé ruce drží zahnutý sekáček, kterým protíná všechno malicherné, v levé lebeční misku s nektarem vysvobození. - Z výstavy „Odkaz Tibetu", kterou připravilo plzeňské Západočeské muzeum ve spolupráci s Buddhistickým centrem v Plzni. Více na www.odkaztibetu.cz.

NÁBOŽENSTVÍ JAKO KOLEKTIVNÍ PAMĚŤ

Adela Kvasničková: ***Náboženstvo ako kolektívna pamäť: prípad Slovenska a Čiech,*** Univerzita Komenského v Bratislave, 2005, 122 s. ISBN 80-223-2124-9.

Je známé, že jedním z kulturních rozdílů mezi dnešním územím zemí Koruny české a Slovenskem je odlišná religiozita. Česká republika se podle četných sociologických šetření ukazuje jako jedna ze zemí s nejmenším počtem náboženských společností na světě, pro Slovensko je naopak přítomnost křesťanství ve společnosti poměrně významná. Nicméně studií, zaměřených právě na komparativní sledování religiozity v těchto zemích, není mnoho. Text slovenské socioložky (nejen) náboženství je první monografií tohoto žánru, jež se snaží aplikovat stejné metody a stejná měřítka na sledování přítomnosti náboženství v české a slovenské společnosti, které mají vést k porozumění výše zmíněnému rozdílu.

Rozsahem je to publikace nevelká, ale jde o hutný, informacemi nabitý text. Jak dobře vystihuje její název, je zaměřena na dvě témata. První, jemuž je věnována první ze tří kapitol, se věnuje porovnávání statistických dat ze dvou sledovaných zemí. Druhé téma je věnováno teorii kolektivní paměti, jak ji rozpracovává především francouzská durkheimovská sociologická škola. Třetí, stěžejní kapitola práce A. Kvasničkové obě témata spojuje, a je tedy zaměřena na aplikaci této teorie na interpretaci statistických údajů o náboženství v Česku a na Slovensku. Pojďme sledovat autorčin počin popořadě.

První kapitola („Sociologické zmeny na Slovensku a v Čechách po 'Nežnom rozvode'") zaujme toho, kdo rád sleduje statistická data. Autorka porovnává synchronně i diachronně údaje vzešlé ze sčítání lidu od dob těsně před vznikem společného státu, z dob Československa i po rozdělení republiky. Všímá si odlišné dynamiky v obou zemích, o které tato čísla nějak vypovídají. Autorka se snaží překonat unáhlená hodnocení a generalizace, k nimž při srovnávání takovýchto údajů mnohdy dochází. Tato zjednodušování často nezohledňují rozdíly mezi Českem a Slovenskem v osídelní či na úrovni regionů nebo zjednodušují či přeceňují vliv čtyřiceti let ateistické propagandy. Některé regiony na Slovensku a v ČR vykazují významné podobnosti, např. slovenský západ a východ Moravy, jiné jsou naprosto kontrastní (oravsko-kysucká oblast s 97% obyvateli hlásících se k nějaké církvi a některé lokality na severu Čech, kde se k „bez vyznání" hlásí více než 80% lidí). „Uvedené diferencie asociujú rozdiely medzi ortodoxnými a misijnými krajinami, hoci ide o lokality geograficky nie príliš vzdialené, ktoré boli desaťročia súčasťou jedného malého štátu, s jednotnou ateistickou politikou" (s. 21). Především si ale autorka všímá narůstajících rozdílů po roce 1993. Jedním z nejvýznamnějších je vzrůstající trend pluralizace náboženské scény v Česku směrem k netradiční religiozitě, která je na Slovensku statisticky bezvýznamná (V ČR se v roce 2001 ke kolonce „jiné a nepřesně určené" přihlásilo 2,2% na Slovensku k „iné" 0,0%). Naopak společným trendem je nárůst v kolonce „bez vyznání" (s. 22).

Druhá kapitola knihy („Sociologické prístupy k náboženským zmenám") je svým zaměřením odlišná. Autorka čtenáře seznamuje s u nás ne dostatečně známou sociologickou tradicí navazující na E. Durkheima (konkrétně francouzské badatele M. Halbwachse a D. Hervieu-Légerovou) a s tím, jak se v ní pracuje s pojmem kolektivní paměti v kontextu modernizace a postmodernizace společnosti. Kolektivní paměť je základem sociální identity jedince socializovaného v nějakém společenském prostředí i identity celých sociálních skupin. Zahrnuje nejen společnou minulost, ale i společné vzpomínání na ni. Bez vědomí a připomínání si toho, jaké má společnost dějiny, o jaké historické události společné hodnoty a normy opírají svou legitimitu, je budoucnost této společnosti, a tedy i identita jedinců, kteří v dané společnost nacházejí své bezpečné zázemí, ohrožena. Tato kolektivní paměť určuje i obsahy paměti individuální. Zatímco pro tradiční společnosti byla typická propojenost jednotlivých skupinových pamětí (rodinná, třídní, náboženská, národní aj.) a tyto skupinové paměti vytvářely jednu celkovou kulturní paměť, pro proces modernizace umožňující či nutící jedince mít vícevrstevnou sociální identitu, je typická pluralita takovýchto pamětí, přičemž jednotlivé druhy jsou od sebe oddělené a na sobě nezávislé. Vytrácí se tedy ona společná kulturní paměť spojující všechny jedince v konkrétní společnosti. Subjektivistická, na jedince zaměřená pozdně moderní společnost pak prochází procesem „odlehčování paměti" a dochází až do stavu amnézie (s. 54). Hovoří se také o „vypařování" (s. 52), „instantentizácii" či „pulverizaci" paměti (s. 48). Paměť ztrácí opěrné body a kontinuitu, místo toho je zaměřená na krátké okamžiky, které se rychle střídají bez vzájemného navazování. Svou roli v tom sehrávají prostředky masové komunikace, které příjemce zahlcují informacemi, ale nenapomáhají dávat je do vzájemné souvislosti (s. 46-47).

Autorka sleduje, jak ve světle této teorie její zastánci vysvětlují sociální roli náboženských institucí, projevy sekularizace či naopak návrat náboženství do veřejného prostoru a pluralizaci náboženské scény. Spolu s nimi si všímá dominance subjektivity v náboženském životě současných lidí: „Potvrdzovanie individuálnej subjektivity v duchovnej sfére sa tiež prejavuje v rozvoji náboženskej praxe à la carte - čiže podľa ‚jedálneho lístka', z ktorého si možno slobodne vyberať a ľubovoľne skladať" (s. 52). Na místo tradiční autority vytvářející obsah kolektivní náboženské paměti tedy nastupuje jedinec nucený vybírat si podle vlastního úsudku a vlastních potřeb. Náboženský subjektivismus není vlastní jen jedincům,

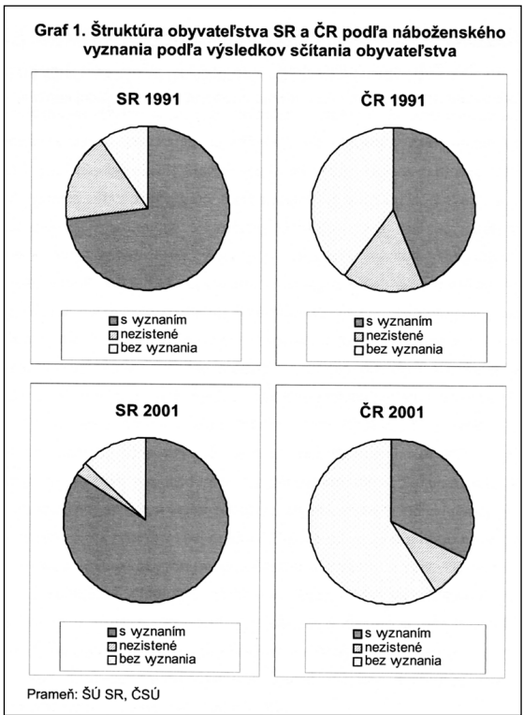

Jeden z grafů v práci Adely Kvasničkové.

vytvářejícím si vlastní spiritualitu („věřící brikolérové“, s. 60), ale i hnutím, které proti proudu sekularizace oživují tradiční náboženské instituce, jakými je např. charismatické hnutí (v katolické církvi a protestantských církvích). D. Hervieu-Léger jako typický příklad subjektivismu předkládá výpověď příslušníka jedné charismatické skupiny: „Všetko, čo sa deje, všetky udalosti majú náboženský zmysel. Lenže je to zmysel len pre mňa. Každý si ho musí objaviť na základe vlastnej osobnej skúsenosti.“ Francouzská socioložka zde hovoří o paradoxním „subjektivním integralismu“ (s. 60).

V závěru této převážně kompilační kapitoly je moderní kultura ve vztahu k náboženství charakterizována právě jako paradoxní (v chestertonovském duchu): Situace náboženství v moderní době neznamená, že lidé nevěří, ale naopak že věří čemukoliv. Moderní lidé jsou méně náboženští (v tradičním smyslu) ne proto, že jsou racionálnější, ale proto, že nedokáží udržet obsahy kolektivní paměti (s. 64). Pro dokreslení je připomenutá známá skutečnost, že tam, kde vyklidila prostor tradiční náboženská témata, nastupuje např. „konzumace horoskopů“ (s. 49).

I když jde o hutný odborný text, je možné říci, že mu nechybí ani moment napínavého očekávání. Týká se vztahu mezi tím, čemu je věnována první a druhá kapitola. V klíčové třetí kapitole („Meniace sa náboženské pamäti na Slovensku a v Čechách“) se autorka snaží číst statistická data prizmatem teorie kolektivní paměti. V úvodu kapitoly se odkazuje na jiné sociology, vlastně socioložky náboženství, které teoretickou perspektivu aplikovaly na interpretaci empirického materiálu z konkrétních geografických oblastí: Polku I. Borowik (Polsko, Rusko a jiné země východní Evropy) a Britku G. Davie (Evropa), jejichž postupem i tříděním různých druhů kolektivní paměti se nechává inspirovat.

Ono očekávání je však naplněné jen z části. Je však pravdou, že vlastně hned v úvodu k celé knize je čtenáři sděleno, že nemá čekat na „hotové odpovědi“, ale pouze představení struktury problematiky skrze výzkumné otázky (s. 6). Jde tedy o cíl spíše skromný, ale můžeme říci, že poctivě splněný. Autorka nás provádí po jednotlivých metodách „vzpomínání si“ společnosti na své náboženské kořeny, a to skrze obřady, symboly, slavení svátků či institucionalizované náboženské vzdělávání a klade především inspirativní otázky pro případné konkrétní výzkumy.

Církve jsou ve světle zmíněné teorie představeny jako institucionalizovaní strážci paměti, která má v různých historických podmínkách různou podobu: oficiální státní paměť či naopak státem zakázanou paměť nebo paměť alternativní. Dnešní církve hrají roli „paměti v zastoupení“, kdy „náboženská pamäť je udržovaná niekoľkými pre všetkých“ (s. 71). Úkolem sociologie pak je zkoumat, jak tito „všichni“ umožňují, aby oni „nemnozí“ udržovali ve veřejném prostoru „vzpomínky“ na náboženské tradice. Jak jsou vnímány a přijímány jejich aktivity, případně jak na nich participují. V této souvislosti nechává A. Kvasničková promlouvat opět statistiku a seznamuje nás s přesnými (v případě Slovenska) či přibližnými (v případě ČR) počty účastníků „rituálů přechodu“ (křest, svatba, pohřeb), při nichž zvláště vyniknou rozdíly mezi oběma sledovanými zeměmi: Kontrastní je např. údaj, že na celém Slovensku je 90% zesnulých pochováno křesťanským obřadem, zatímco v Praze je patrně polovina pohřbů bez jakéhokoliv (nejen náboženského) obřadu (s. 74 a 77). Už i samotný fakt, že na Slovensku statistické ročenky obsahují takovéto údaje, zatímco v ČR nikoliv, je pro sociologa náboženské paměti výmluvný. (Slovenské ročenky mají kapitolu „Kultúra a náboženstvo“, české „Kultura a sport“, s. 75).

Přes všechen svůj zájem o přesná čísla však autorka zdůrazňuje, že takto pojatou sociologii nezajímají ani tak počty modlících se, jako obsahy, formy resp. vzorce modlení: „Ide o otázky, koľkí a ako poznajú kresťanské modlitby, aká je socializácia modlenia.“ (s. 72). Podobnou otázku si autorka klade v souvislosti s nahrazováním starých tradic novými (dříve mocensky prosazovaný Děda Mráz, nyní komerčně atraktivní sv. Valentýn či Haloween): „Celkove v sledovanom kontexte meniacich sa náboženských pamätí je tu sociologicky zaujímavá otázka, kto, ktoré skupiny oživujú a udržiavajú tradície uctievania svätcov/svätíc, patrónov/patrónok, akými spôsobmi, či pri akých príležitostiach.“ (s. 87).

Další vhodné a zajímavé otázky se týkají zprostředkovávání náboženské paměti skrze vzdělávání, a to buď formou konfesního „pěstování“ paměti tradiční, nebo v současné době více odpovídající vzdělávání zaměřené na náboženský pluralismus, jehož cílem je umožnit studentům porozumět a respektovat vícero náboženství, případně si z nich vybrat. Spolu s G. Davie se však naše autorka ptá, zda takováto pluralitně náboženská paměť nemůže vést naopak i k devalvaci náboženství jako takového a nakonec ztrátu autenticky *náboženské* paměti (s. 78-79). K tomu klade několik témat, kterým se sociolog může v tomto kontextu věnovat při srovnávání náboženského vzdělávání a jejich plodů v ČR a na Slovensku.

Již jsme zmínili, že naši autorku zaujalo téma náboženských paradoxů moderní společnosti, které shledává i ve sledovaných oblastech:

> *[Na] jednej strane klesá počet cirkevných obradov, na druhej strane sa stretávame s inou podobou nárastu obradov. Ak na jednej strane je zaznamenaný trend poklesu cirkevných krstov, na druhej strane sa […] rozmáha, ba vlastne uz je štandardom ‚krstenie‘ nejrôznejších artefaktov, zvierat. Ak na jednej strane množstvo heterosexuálnych párov vôbec odmieta rituál sobáša, ako iba ‚zdrap papiera‘, na druhej strane je pre netradičné homosexuálne páry uzákonenie rituálu sobáša priam politická agenda. Ak trend pohrebov bez akéhokoľvek obradu je vzostupný, zároveň nie sú raritou (predtým nebývalé) pohrebné rituály domácich zvierat* (s. 77).

Toto jsou jen některé z oblastí, v nichž si autorka klade výzkumné otázky. Dalšími jsou média, materiální kultura (architektura, viditelné náboženské symboly), legislativa regulující činnost náboženských společností aj.

Pokud budeme mít na paměti (teď nikoliv té kolektivní) vlastně skromný cíl, který si autorka v úvodu své práce vytyčila, a nenecháme se unést očekáváním, že po přečtení této knihy budeme znát všechny podstatné shody a rozdíly české a slovenské religiozity a rozumět jejich příčinám a souvislostem, můžeme text hodnotit jako úspěšný a přínosný. Jde o střízlivý, ideologicky nepředpojatý (což dnes vůbec není samozřejmostí) a metodologicky poctivý text. Snad jen po formální stránce by bylo vhodnější, kdyby autorka pomohla čtenáři v orientaci ve svém hutném odborném textu rozsáhlejším členěním kapitol a podkapitol (zvláště ve třetí části).

Publikace má své místo v knihovnách akademických pracovišť, které se z nějakého hlediska zabývají vědeckým studiem náboženství.

■

Miloš Mrázek

ČO SA STALO V HNUTÍ NAZARET

Neformálne hnutie Nazaret založil saleziánsky kňaz Ján Augustín Beňo (1921-2006) v päťdesiatych rokoch 20. storočia ako reakciu na snahu komunistického režimu zlikvidovať rímskokatolícku cirkev a hodnoty, ktoré prezentovala. Hlavnými cieľmi hnutia bolo pôsobenie medzi mládežou a v rodinách a duchovná príprava na kňazské povolania.

Don Beňo roku 1941 vstúpil do rehole saleziánov a v roku 1951 bol tajne vysvätený za kňaza.V roku 1950, kedy i vznikla myšlienka hnutia bola väčšina rehoľníkov uväznená; po nejakom čase začali rehole vrátane saleziánov pracovať v „podzemnej cirkvi". V r. 1950 prichádzajú saleziáni o všetky rehoľné domy. Preto sa začali stretávať s mládežou a neskôr s rodičmi tajne po bytoch, domoch, chatách... Keďže i náboženská literatúra bola zakázaná, vydávali sa len samizdaty, knihy sa prepisovali v domácnostiach, okrem iných i zošity s meditáciami dona Beňa. Don Beňo so skupinou saleziánov pracovali s rodinami, pripravovali prednášky, duchovné obnovy, cvičenia, usmerňovali výchovu detí.

Hnutie Nazaret bolo rozšírené po celom Slovensku, malé spoločenstvá existovali v takmer každom väčšom meste. Najrozšírenejšie však bolo v Banskej Bystrici a blízkom okolí, kde don Beňo pôsobil. Hnutie a jeho pridružené zložky v rámci podzemnej cirkvi prenikli i do okolitých krajín, najmä Poľska, ale tiež Čiech, Ukrajiny a Maďarska. V roku 2005 patrilo na Slovensku k hnutiu približne 50 kňazov a asi 200 rodín.

Významnú úlohu v hnutí zohrával duchovný vodca, ktorý v pravidelnom kontakte s rodinou usmerňoval život veriacich pomocou tzv. referovania.[1] Spočiatku v spoločenstve vládol radostný a otvorený duch, malo nádherné ideály, ale postupom času sa pričinením niektorých kňazov začali prejavovať charakteristiky sekty.[2]

Sekta - áno či nie?

Uzavretý systém a veľká autorita kňazov viedli k tomu, že si začali nárokovať výhradné právo rozhodovať o členoch spoločenstva vo všetkých oblastiach ich života.[3] Život v hnutí, koncentrovaný okolo osoby a úlohy duchovného vodcu, sa začal podobať životu v sekte. Roky muselo byť od neho prijímané všetko bez námietky alebo skúmania veci. Na prvom mieste nebol Boh, ale hnutie a jeho duchovné vedenie. Pripomienky veriacich boli považované za neschopnosť plniť vôľu Boha. Tá však bola vôľou predstaviteľov hnutia. Tí rozhodovali o všetkom, napr. o tom, čo kúpiť do domácnosti, kde sa zamestnať, kde bývať. Veci ako rádio, televízia či telefón boli zakazované, deti nesmeli chodiť na plaváreň, podanie rúk sa neodporúčalo kvôli vzniku zmyslového pokušenia.

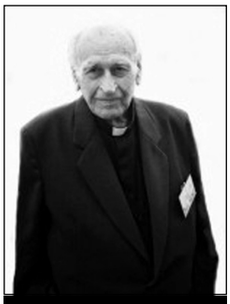

Don Beňo. Foto: http://www.sdb.sk.

U takto vedených ľudí dochádzalo k strate individuality, potláčaniu každej iniciatívy a v konečnom dôsledku úplnej strate ich slobody. Pri riadení života rodín sa kňazi odvolávali na slová z biblie, vytrhnuté z kontextu a interpretované doslova. Nepovoľovalo sa ani samoštúdium pápežských encyklík a sledovanie inej literatúry. Predstavitelia sa odvolávali na cirkevné dokumenty (podávané iba s komentárom Jána Beňa), ale tie, ktoré neboli v ich línii, odmietali.

Psychická manipulácia

Duchovné vedenie systematicky smerovalo k zmene osobnosti človeka cez emocionálne a vieroučne nesprávne naviazanie vedeného. Keď človek urobil zlú vec, nepýtal sa v duchu, čo na to hovorí jeho svedomie, ale čo na to povie duchovný vodca. Svedomie členov bolo formované zásadou, že neposlušnosť voči duchovnému vedeniu je neposlušnosťou voči Bohu. Existovala zásada, že „kde je duchovné vedenie, tam svedomie musí ísť nabok."

Hnutie bolo založené na tvrdej spravodlivosti bez milosrdnej lásky, motivačným prostriedkom bolo šírenie strachu z Boha. Emotívne podčiarkovanie Boha ako spravodlivého sudcu a zdôrazňovanie Božej sudcovskej úlohy viedlo k chápaniu Boha ako vykonávateľa trestu. Hnutie šírilo strach z moci diabla, jeho pôsobenia, vplyvu a pokúšania. Ak niekto z hnutia odišiel, ostatní členovia mali zakázané ho zdraviť, nesmeli sa na neho dokonca ani pozrieť a boli nútení si myslieť, že je v ňom diabol.

Uzavretosť, elitárstvo a výlučnosť

Hnutie sa pokladalo za výnimočnú elitu, jedinú cestu, cez ktorú sa človek dostane k Bohu. V členoch sa pestovala pýcha, vedomie, že ich cesta je správna, spochybňovali sa ostatné hnutia a nekriticky poukazovalo na ich chyby. Duchovné vedenie sa koncentrovalo na moralizovanie zamerané na izolovanie sa od širšej spoločnosti a odcudzenie svetu, pričom svetom ako takým sa opovrhovalo. Citový, kultúrny a spoločenský život považovali za zbytočný, oberajúci o čas na konanie skutkov spásy a slúžiaci len k sebauspokojovaniu človeka. Kňazi viedli separovaný spôsob života od ostatných kňazov, mali k nim rezervovaný a negatívny vzťah. Separovanie bolo vlastné i členom, nezapájali sa do života farnosti, ignorovali a neprijímali iných kňazov. Hnutie nátlakom izolovalo stúpencov od každého kontaktu, ktorý mohol poskytnúť členovi iný pohľad na svet a cirkev. Systematicky pracovalo na odcudzení rodinných príslušníkov. Považovali ich za rušiteľov jednoty s Bohom a obtiaž duchovného rastu.

Hnutie a rodina

Podľa hnutia existuje len manželstvo alebo zasvätený život, slobodný stav hnutie neuznáva. Členovia sa museli neustále skúmať a čo najrýchlejšie rozhodnúť pre jednu z týchto ciest. Na to slúžili duchovné cvičenia, kde boli účastníci vystavovaní silnému psychickému nátlaku zo strany exercitátora.[4] Ten nerozhodnosť člena charakterizoval ako „bránenie sa Božiemu hlasu", preto mnohé rozhodnutia pre kňazstvo, ktoré vzišli z takýchto duchovných cvičení, neboli slobodné. Dievčatám, ktoré videli svoje poslanie v rodine, sa neodporúčalo študovať s odôvodnením, že Boh nepotrebuje diplom.

Hnutie zasahovalo do slobodnej voľby mladých ľudí pri výbere životného partnera - kňazi si vyhradzovali právo povedať, koho si má mladý človek vziať za manžela. Prehnaný dôraz sa kládol na hierarchický rozmer v rodine a extrémne sa zdôrazňovala bezmedzná podriadenosť ženy - manželky, ktorá musí muža vo všetkom poslúchať. Hlavou rodiny však nebol v konečnom dôsledku muž, ale duchovné vedenie, ktoré určovalo i intímny život manželov. Sexualita bola spájaná len s mnohopočetným rodičovstvom, bez ohľadu na fyzické, psychické, ekonomické, či sociálne problémy ženy a rodiny neboli manželia oprávnení oddialiť, či nemať ďalšie dieťa. Manželský život v hnutí bol teda životom nadmernej a zbytočnej zdržanlivosti, alebo životom rezignovanej ženy plodiacej jedno dieťa po druhom. Sexualita bývala hlavnou témou kázní i spo-

vedí, pri ktorých spovedníci kládli intímne otázky, žiadali hovoriť podrobnosti, doslova deptali ľudí, čo spôsobilo zahanbenie, znechutenie a odmietanie ďalšej spovede.

Členovia sa stretávali i pri tzv. referovaní, kde boli nútení verejne hovoriť o súkromných a intímnych veciach. Tento násilný a zahanbujúci spôsob hnutie odôvodňovalo tým, že spoločenstvo musí poznať problémy svojich členov, aby sa mohlo za nich a za vyriešenie ich problémov intenzívnejšie modliť. Tiež to malo prispievať k budovaniu cnosti, pokory a poslušnosti Bohu, no najmä bezvýhradnej poslušnosti duchovnému otcovi.

Problematická bola i výchova detí v rodinách, výchovné problémy mali i učitelia a vychovávatelia v školách, pretože sa ťažko začleňovali do kolektívu. Prirodzené spoločenstvo im bolo cudzie, nechápali jeho význam, nevedeli sa nadchnúť pre spoločnú vec, vyhýbali sa spoločným výletom či táborom. Bývali nervózne, trpeli samotou a ostatní ich odmietali. Spôsoby vedenia členov v hnutí spôsobovali neraz vnútorné zranenia a niekedy i psychické poruchy. Viacerí lekári referovali o prípadoch psychických narušení, ktoré boli spôsobené neľudským vedením v hnutí. Pacienti boli zaťažení rozpoltenosťou, nesústredenosťou, nervozitou a smútkom.

Zákaz činnosti

Hnutie Nazaret niekoľko desiatok rokov existovalo so schválením biskupa banskobystrickej diecézy. Po páde komunistického režimu sa hnutie uchádzalo o cirkevné schválenie. Pri overovaní pôsobenia hnutia sa popri kladnom hodnotení vyskytli i kritické pripomienky, ktoré spísala Teologická komisia Konferencie biskupov Slovenska v roku 2002 v dokumente Výhrady voči hnutiu Nazaret. Hnutiu vyčíta silné autoritatívne prvky, prílišné zdôrazňovanie úlohy duchovného vodcu, selektívny prístup k cirkevným dokumentom, izoláciu od ostatných veriacich.

V auguste 2004 na plenárnom zhromaždení kňazov hnutia Nazaret im dal banskobystrický biskup Baláž usmernenia, podľa ktorých sa malo do 5 rokov uskutočniť vnútorné ozdravenie. Don Beňo však zarážajúcim spôsobom dňa 7. novembra 2004 osobným listom vylúčil z kňazského združenia a z hnutia 14 kňazov vrátane hlavného zodpovedného a dve tretiny hlavnej rady. Boli to práve tí kňazi, ktorí sa snažili realizovať dané usmernenia.

Dekrétmi banskobystrického biskupa Baláža bolo vykonávanie všetkých foriem apoštolátu členmi hnutia, ich zakladateľa a ich vedenia na území Banskobystrickej diecézy zakázané a samostatným dekrétom bolo 17. 1. 2005 hnutie Nazaret zrušené.[5] Biskupi Konferencie biskupov Slovenska na plenárnom zasadaní dňa 9. 11. 2005 vydali vyhlásenie, v ktorom jednohlasne vyjadrujú nesúhlas s činnosťou hnutia Nazaret a Betánia[6] na území katolíckych diecéz.[7]

Napriek týmto skutočnostiam, hnutie i jeho zložky existujú a vykonávajú svoju činnosť naďalej. Podľa rôznych zdrojov, po vydaní zrušujúcich dekrétov hnutie mnoho členov opustilo, prípadne sa skutočne snažia rešpektovať a postupovať podľa doporučení a usmernení biskupa Baláža. Naďalej však existujú skupiny a je ich pomerne stále dosť, v ktorých od kritizovaných praktík neustúpili.

Ako ďalej?

Bol Nazaret hnutím, ktoré prispievalo k formovaniu zrelých kresťanov, alebo spoločenstvom, ktoré malo na svojich členov deštruktívny vplyv? Podľa bývalých členov malo hnutie Nazaret mnoho pozitívnych stránok. Za jeho najväčší prínos považujú nasmerovanie pri hľadaní viery, duchovný program, denné rozjímanie, výchovu k večernému hodnoteniu, spoločné modlitby v rodine. Ďalším pozitívom bolo spoznávanie ľudí s rovnakým zmýšľaním i obetavých kňazov, ktorí rodinám pomáhali a podporovali ich.[8] I kritici priznávajú hnutiu pozitívne pôsobenie a úprimnú túžbu po autentickom kresťanskom živote. Nazaret sa spočiatku snažil uskutočňovať to, k čomu cirkev vyzýva veriacich: osobný vzťah k Biblii, život v spoločenstve, skromnosť, meditáciu, orientáciu na rodinu, ochotu riadiť sa kresťanskými zásadami napriek riziku nepochopenia.[9] Ďalším prínosom hnutia bola duchovná literatúra, ktorej bolo v období jeho vzniku nedostatok. Kolovali po celom Slovensku, formovali rehoľníkov a kňazov v seminároch.[10]

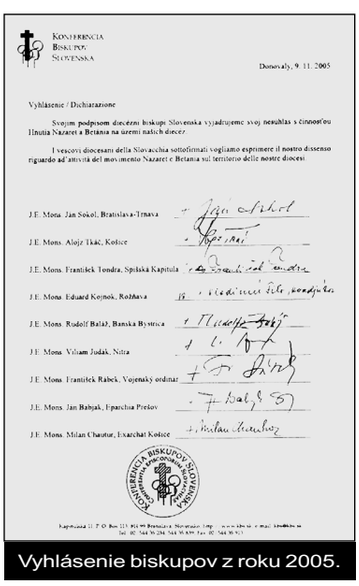
KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA

Dolnovaly, 9. 11. 2005

Vyhlásenie / Dichiarazione

Svojim podpisom diecézni biskupi Slovenska vyjadrujeme svoj nesúhlas s činnosťou Hnutia Nazaret a Betánia na území našich diecéz

I vescovi diocesani della Slovacchia sottofirmati vogliamo esprimere il nostro dissenso riguardo ad attività del movimento Nazaret e Betania sul territorio delle nostre diocesi

J.E. Mons. Ján Sokol, Bratislava-Trnava

J.E. Mons. Alojz Tkáč, Košice

J.E. Mons. František Tondra, Spišská Kapitula

J.E. Mons. Eduard Kojnok, Rožňava

J.E. Mons. Rudolf Baláž, Banská Bystrica

J.E. Mons. Viliam Judák, Nitra

J.E. Mons. František Rábek, Vojenský ordinár

J.E. Mons. Ján Babjak, Eparchia Prešov

J.E. Mons. Milan Chautur, Exarchát Košice

Vyhlásenie biskupov z roku 2005.

Dobre myslená idea stroskotala na konkrétnych ľuďoch. Nemožno tvrdiť, že všetci kňazi hnutia sa dopúšťali všetkých chýb, v hnutí existovala dobrá vôľa i obetavosť. Nedostatky však boli tak rozšírené a vážne, že sa stali charakteristikou hnutia - hnutia s charakteristickými sektárskymi praktikami.

V septembri 2006 zakladateľ a vodca hnutia J. A. Beňo zomrel. Vo svojom testamente prosí o odpustenie všetkých *„... ktorým som nejako, či vedome alebo nevedome ublížil zlým príkladom alebo zlým slovom a takisto prosím, aby aj oni odpustili mne a prosím, aby si spomínali na mňa pred Pánom Bohom, pred ktorého tvár raz všetci prídeme.“* [11] Aké bude hnutie bez svojho vodcu, aká budúcnosť ho čaká, kam bude smerovať? Uvedomí si a napraví svoje chyby a omyly? Dokáže sa vzdať svojich pochybných praktík a vrátiť sa na cestu lásky a pochopenia? To všetko sú otázky, na ktoré dá odpoveď len čas. Možno však dúfať, že tak, ako to býva i v živote, i v tomto prípade koniec bude znamenať nový začiatok... ■

Iveta Husenicová

Edičná poznámka

Článok vychádza z bakalárskej práce „Sekty a kultové závislosti“, obhájenej roku 2006 na Fakulte humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Bol spracovaný podľa dokumentu Teologickej komisie biskupov Slovenska „Výhrady voči hnutiu Nazaret“. Jeho úplná verzia je na adrese http://www.slovanet.sk/integra/clanky/extremyNazaret.pdf.

Poznámky

1 Referovanie - verejné rozprávanie pred všetkými členmi napr. o duchovných zlyhaniach, ich dôvodoch, životnej ceste, ľuďoch, s ktorými sa člen stretáva. V hnutí bolo pociťované ako príliš násilné, členovia boli nútení verejne hovoriť o súkromných a intímnych veciach.

2 Červeň, J. (2005) *Beňovci – hnutie či sekta?*, http://cerven.blog.sme.sk

3 Tamtiež.

4 Exercitator - vedúci kňaz, koordinátor duchovných cvičení, zameraných na prehĺbenie kresťanskej viery, na hlbšie osvojenie si vierouky, náboženského cítenia a cirkevnej disciplíny.

5 http://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=2005012014

6 Betania - združenie slobodných žien pridružené k hnutiu; organizácia pre zasvätené slobodné ženy, ktoré nepôsobia v ruchu, ale v civile.

7 http://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=200511160 10.

8 Kolková T. 2005. Hnutie Nazaret pochovali vlastné extrémy. In: *Rozmer, Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu,* roč. VIII, 2005, č. 2.

9 Gális, V. (2005) *Prípad „beňovci“*. http://tyzden.sk/printart.php?

10 Kolková, T. 2005. Hnutie Nazaret Viac škody ako osohu. In: *Zrno, Kresťanský týždenník pre mladých duchom,* 2005, č. 9.

11 http://www.sdb.sk/?sprava=525.

ČO KAZÍ DOBRÉ VZŤAHY

Reakcia **JUDr. Jána Jurana**, riaditeľa cirkevného odboru MK SR na článok PhDr. Zdenka Vojtíška „Špatný zákon kazí dobré mravy“ v časopise Dingir 4/2006.

PhDr. Zdenka Vojtíška si vysoko vážim. Jeho prítomnosť na podujatiach v Slovenskej republike je vždy významnou udalosťou pre našu odbornú verejnosť. Dňa 18. 9. 2006 som využil stretnutie s ním na krátku osobnú konzultáciu, týkajúcu sa návrhu na registráciu Ateistickej cirkvi neveriacich. Keďže v tom istom čase prebiehala aj podpisová kampaň Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní, spomenuli sme v rozhovore aj túto tému. Trochu ma zarazilo, keď pán PhDr. Vojtíšek vyslovil názor, že formulácia uvedená v záhlaví ich podpisového hárku nebude pre účely registrácie dostačujúca. Ešte viac ma však prekvapil - a musím žiaľ konštatovať, že veľmi negatívne - jeho článok „Špatný zákon kazí dobré mravy“, zverejnený v časopise Dingir číslo 4, ročník 2006. Pri jeho písaní nepochybne vychádzal z ohováračských, konšpiratívne teórie rozvíjajúcich internetových článkov Karola Nagya, na ktoré sa aj vo svojom článku odvoláva. Skutočnosť je oveľa prozaickejšia. Nakoľko naozaj nemáme čo tajiť, pokúsim sa uviesť jasne a stručne moje vysvetlenia a uviesť tak veci na pravú mieru.

Zákon číslo 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov, ktorý PhDr. Vojtíšek označuje ako „slovenský“ a „zlý“, vznikol na Úrade vlády ČSFR v Prahe a schválilo ho Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky dňa 4.7.1991. Ako je známe, v Českej republike platil až do roku 2002. Podľa tohto zákona bola v roku 1995 registrovaná ako samostatná cirkev Luterská evangelická církev a. v. v České republice, ktorá sa odštiepila od Slezské církve evangelické augsburského vyznání. Podľa dostupných údajov sa k spomínanej cirkvi hlási 5412 vericich a má 5 farských zborov. Ak teda predložila k návrhu na registráciu 10 000 podpisov podľa vtedy platnej legislatívy, v nijakom prípade nemohlo ísť o riadnych členov cirkvi. Podľa mojich informácií sa k tejto cirkvi „prihlásili“ okrem jej členov aj členovia iných cirkví a osoby bez vyznania. Pri jej registrácii sa preto muselo nepochybne vychádzať zo širšej interpretácie pojmu „hlásiť sa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti“. Napokon, iný výklad je podľa môjho názoru ťažko možný, nakoľko samotný zákon tento pojem nikde bližšie nedefinuje. Cirkevný odbor Ministerstva kultúry Slovenskej republiky vždy zastával toto stanovisko. V našom liste číslo MK - 529/2001 - CO zo 7. 6. 2001 uvádzame:

„Zákony regulujúce registráciu cirkví a náboženských spoločností prirodzene nestanovujú, aká smie a aká nesmie byť vnútorná motivácia osôb pre podpísanie hárku deklarujúceho ich hlásenie sa k cirkvi či náboženskej spoločnosti, preto nemusí nevyhnutne znamenať členstvo v nej podľa vnútorných predpisov danej cirkvi či náboženskej spoločnosti. Vnútornou motiváciou pre podpis takéhoto hárku môže byť aj sympatia k nej alebo iný dôvod“.

V období od roku 2000 sme na cirkevnom odbore MK SR konzultovali problematiku registrácie cirkví s približne dvanástimi subjektmi, vrátane Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní. Táto cirkev predložila ministerstvu svoj návrh na registráciu 26. 9. 2006. Ešte predtým, 14. 9. 2006 predložila návrh na registráciu Ateistická cirkev neveriacich, ktorá však na rozdiel od iných subjektov nezbierala podpisy verejne a s cirkevným odborom MK SR okolnosti registrácie nekonzultovala. Podľa vyjadrenia splnomocnenca prípravného výboru tejto cirkvi zbieranie podpisov im trvalo štyri mesiace, čiže museli s ním začať aspoň o tri mesiace skôr ako Cirkev Ježiša Krista svätých neskorších dní. Návrh na registráciu Ateistickej cirkvi neveriacich MK SR odmietlo rozhodnutím z 18. 12. 2006. Práve okolnosti týkajúce sa návrhu na registráciu tejto cirkvi ukázali v celej šírke nedostatky zákona číslo 308/1991 Zb. v oblasti registrácie cirkví a náboženských spoločností, čo viedlo dvoch poslancov Národnej rady Slovenskej republiky k podaniu poslaneckého návrhu na novelizáciu tohto zákona. Cieľom návrhu je spresnenie podmienok registrácie. Návrh na registráciu bude možné predložiť, ak cirkev preukáže, že sa k nej hlási najmenej 20 000 jej plnoletých členov. V návrhu sa tiež presnejšie vymedzujú náležitosti, ktoré majú obsahovať podpisové hárky a základný dokument zakladanej cirkvi. Týmito opatreniami by sa malo čiastočne zamedziť registrácii tých subjektov, ktoré by chceli zneužívať postavenie a práva plynúce z registrácie.

Ministerstvo kultúry SR si samozrejme vie predstaviť aj lepší zákon ako je terajší a vie ho aj vypracovať. Zatiaľ však musíme rešpektovať ten súčasný. Ako štátni zamestnanci môžeme robiť len to, čo nám zákon dovoľuje. Registrácia Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní bola dôsledkom striktného dodržiavania zákona a nie jeho obchádzania. Taktiež nepovažujeme za nemorálne informovať o podmienkach registrácie. Sme naopak presvedčení, že ako registrujúci orgán sme povinní takéto informácie poskytnúť každému subjektu, ktorý o ne prejaví záujem.

Dúfam, že uvedené skutočnosti vniesli svetlo do posudzovania procesu registrácie Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní a pomôžu rozptýliť všetky temné podozrenia.

■

Ján Juran

NA PŘÍŠTĚ **2/2007**

Tématem příštího čísla Dingiru je **česká mystika 20. století**, od Weinfurtera po manžele Tomášovi.

DINGIR

časopis o současné náboženské scéně

10. ročník
Číslo 1/2007 vychází 30. března 2007.

Vydává DINGIR, s. r. o.,
Černokostelecká 36, 100 00 Praha 10
tel.: 274 820 884
e-mail: dingir@dingir.cz
internet: www.dingir.cz

Šéfredaktor:
Zdeněk Vojtíšek

Redakční rada:
Pavel Hošek, Andrea Hudáková, Martin Kořínek, Jiří Koubek, Miloš Mrázek, Prokop Remeš, Ivan O. Štampach.
Grafický návrh: Richard Bobůrka
Zlom: Zdeněk Vojtíšek
Osvit: CDS - Petr Jandík
Tisk: VS ČR, Praha 4

Cena: 39,- Kč

Objednávky a urgence:
SEND - předplatné
P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
tel: 225 985 225
e-mail: administrace@send.cz
http://www.send.cz

Registrace:
MK ČR 7943 z 30. 3. 1998.
ISSN: 1212-1371

Příspěvky v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce. Příspěvky v této rubrice procházejí jen minimální stylistickou a pravopisnou úpravou.

PROČ DINGIR

Některé starověké jazyky měly zajímavý zvyk, který spočíval v tom, že do psaného textu vkládaly tzv. ideogramy. Byly to značky, které předjímaly vlastnosti následného slova. A tak se např. v klínopisných textech vkládal před každou věc ze dřeva (např. strom, ale i stůl nebo židli) znak pro dřevo. Před rybníky, řeky apod. se vkládal znak pro vodu atd. Podobně existoval i zvláštní znak, který se musel napsat před jméno jakékoli božské bytosti nebo boha. Této značce, upozorňující na božskost toho, co bude následovat, se většinou říká podle starého sumerského označení pro boha, DINGIR. Toto slovo je pak zároveň i pravděpodobně vůbec nejstarším označením pro božskou bytost, jaké známe.

Zajímavé je, že klínový znak, který se jako označení DINGIR používá, je ve skutečnosti obrázkem hvězdy, která představuje směr, k němuž člověk hledí a k němuž se upíná. Znak DINGIR se tak může pro nás stát symbolem jistě nezanedbatelného rozměru lidství, který hledá něco, co ho přesahuje, na čem se může orientovat a k čemu může směřovat. Tato lidská touha nachází nejrozmanitější podoby v nejrůznějších kulturách a sociálních skupinách. A tak i v naší současné společnosti se setkáváme s desítkami nejrůznějších náboženských a pseudonáboženských skupin, jež jsou výrazem tohoto rozměru člověka.

Chtěli bychom se tedy rozhlížet kolem sebe, pozorovat tuto náboženskou scénu a zamýšlet se nad tím, kdo nebo co je DINGIRem těch, kdo se k těmto skupinám hlásí, jak právě jejich DINGIR ovlivňuje jejich život a jaké formy jejich cesta za tímto cílem nabývá. Časopis DINGIR by tak měl pomoci porozumět oblasti, která je od pradávna neodmyslitelnou součástí života lidstva, a přesto zůstává pro mnohé nezmapovanou krajinou.

tn

POZVÁNÍ A KONTAKTY

Knihovna a poradna se zaměřením na nová náboženská hnutí: Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, Husníkova 2075 (budova Fakulty humanitních studií UK), 158 00 Praha 13, **návštěvní hodiny** v úterý a ve čtvrtek od 15,30 do 17,30, e-mail: info@sekty.cz, http://www. sekty.cz, telefon 257 31 46 46. Data pravidelných **seminářů pro veřejnost** Společnosti pro studium sekt: 12. dubna (téma: druidství a keltské novopohanství) a 31. května 2007 vždy od 17 do 20 h v posluchárně Evangelické teologické fakulty UK, Černá 9, Praha 1.

Na titulní straně: harinám, průvod oddaných se zpěvem Hare Kršna mantry, v Praze na Václavském náměstí.

Na protější straně: svatba v českém Kršnově společenství.

Obě fotografie i fotografie na zadní straně obálky: ISKCON, laskavě poskytl Trilokátma dás.

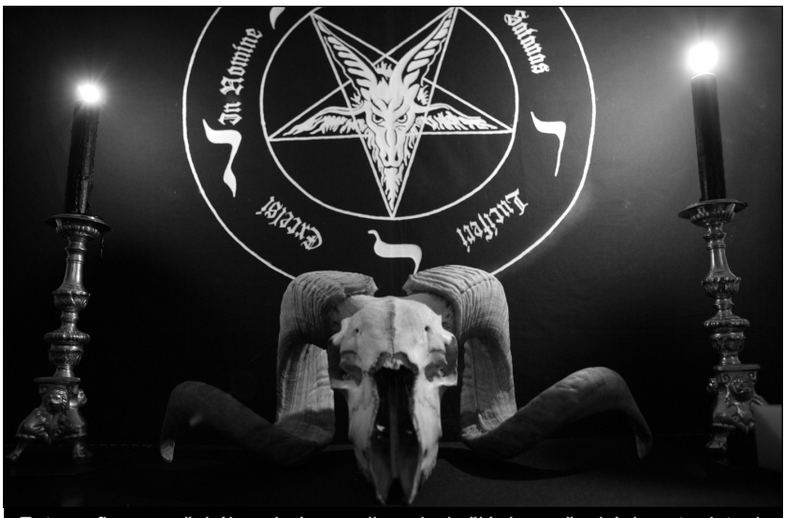

Fotografie z pražského chrámu odkazuje k článku o českých satanistech na str. 6-7. Foto: Luboš Wišniewski - MF Plus.

Hnutí Hare Kršna je tématem tohoto čísla časopisu Dingir. Snímek z ekologické farmy Kršnův dvůr z poloviny 90. let je pozváním k reportáži z oslav svátku Gaura Púrnimá na této farmě. Foto: Ivan Rigel.

Snímek ze čtvrti Crown Heights v newyorském Brooklynu, obývané mnoha příslušníky židovského hnutí Chabad, se vztahuje k události, o níž na str. 30 referuje Tomáš Novotný. Fotografie: Adam Fišer.

ŠRÍ KRIŠNA

Krišna je Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství. *Šrímad Bhagavátam* (1.3.27), hlavní písmo vaišnavské školy, odhaluje Krišnovu totožnost: „Krišna je samotný Bůh“ (*krišnas bhagaván svajam*) - není jen částí nebo projevem Boha jako mnoho jiných božstev v Indii. Je původním zdrojem všech projevů, dokonalý Bůh. Před zhruba 5 000 lety předvedl na zemi svoji věčnou *lílu,* neboli duchovní činnosti. Vaišnavská tradice nám sděluje, že Krišna se těmto činnostem věnuje věčně, ale na naší planetě je projevil jen tehdy.

Mezi různými Krišnovými zábavami tvoří ty následující jádro indické kultury - Jeho narození v Kánsově vězení, hravé a neposedné dětské činnosti coby syna Nandy a Jášódy, zabíjení různých démonů, laškování se Šrí Rádhou a *gópími,* srdcervoucí odchod z Bradži do Manhury, Jeho činnosti krále v království Dvárace, schůzka s Rádhou na Kurukšétře a vyslovení *Bhagavad-gíty.*

Několik Krišnových zábav odráží ušlechtilost, a dokonce odplatu, jako v případech, kdy zbavuje svět zlých sil. Přesto však Krišnovo zjevení zdůrazňuje převahu lásky nad mocí apřívětivosti nad majestátem. Zatímco většina pojetí Boha vyvolává pocity úcty a bázně, Krišna navozuje důvěru a osobní vztah. Vaišnavští básníci naznačují, že Jeho nádherné vzezření - tmavě modrá barva pleti, velké oči podobné lotosu a dlouhé havraní vlasy - jako by vyzývá duši a volá po vzájemném vztahu. Říká se, že když někdo zaslechne Krišnovu flétnu, nezbývá mu nic jiného, než se za Ním rozběhnout ve stavu božského šílenství.

Z knihy Stevena J. Rosena „Skrytá sláva Indie“, BBT 2006

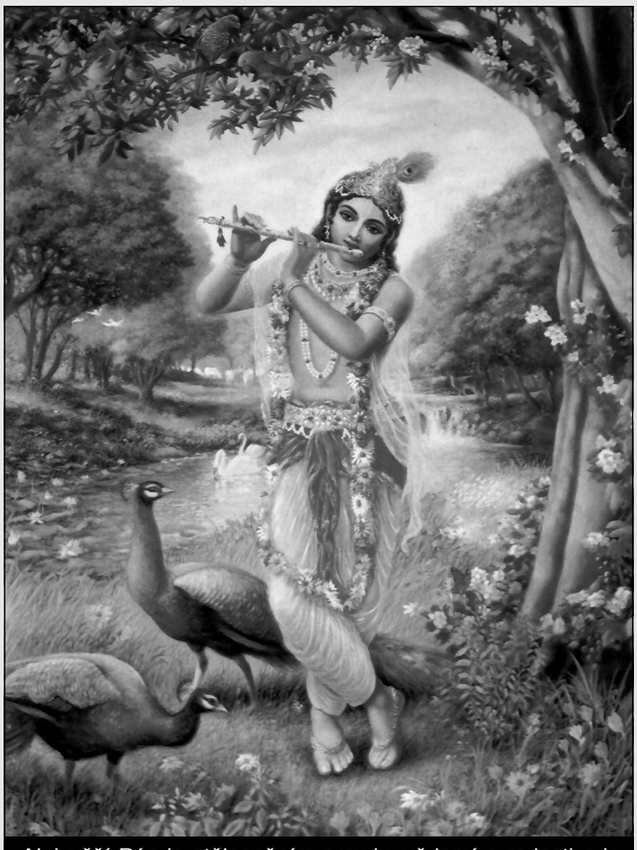

„Nejvyšší Pán je ztělesněním pravdy, vědomí a radosti a je známý jako Góvinda, Krišna. Nemá počátek, je původem všeho a příčinou všech příčin.“ *Brahma-sanhitá 5.1*

⇨ *Dokončení rozhovoru ze stran 21-23.*

založený na nějakém tělesném pojetí. Vztah musí být založen na výměnách srdce, tak tomu říkáme. A takový vztah, doufám, se svým duchovním učitelem mám. Na tom je založený celý duchovní pokrok. Já při zasvěcení slibuji, že budu následovat svého učitele, a on, že mne bude chránit a dovede mne. Jak jinak by to mohlo fungovat? Tak může učitel předat žákovi své poselství, které realizoval skrze srdce. Musíme jednat ze srdce, jinak to není vztah. A tento vztah v nás probouzí chuť věnovat se duchovním praktikám.

Chrámová místnost v českém centru Šrí Šrídhar-Govinda Sangha v Libecině.
Fotografie manželé Anasúja a Mádhavéndra.

Co byste řekli o činnosti jeho žáků v ČR a také o vašem centru v Libecině?

A: Snažíme se být otevření každému, kdo má zájem o kontakt, a za tímto účelem udržujeme centrum Šrí Šrídhar Góvinda Sangha, které je v Libecině u Vysokého Mýta. Není nás mnoho a jsme roztroušení po Čechách, dokonce k nám přijíždějí i oddaní a zájemci ze Slovenska a Polska. Pravidelně organizujeme oslavy vaišnavských svátků a vážní zájemci se k nám mohou i přistěhovat. Máme internetové stránky, vydáváme časopis a přeložili jsme do češtiny i několik knížek.

M: Dům v Libecině byl pořízen proto, aby mohlo vzniknout centrum Šrí Čaitanja Sárasvat Mathu u nás. Podařilo se to díky tomu, že jsme se setkali s Bilvalamangalem dásem, holandským žákem Šríly Šrídhara Mahárádže. On měl peníze, já zase čas. Tehdy jsme ještě se ženou bydleli na Slovensku. Hledali jsme dům, až jsme v roce 2003 našli a zakoupili dům v Libecině. Dům byl spíš zříceninou. Do léta loňského roku se nám podařilo vybudovat chrámovou místnost. V současné době se chystáme dostavět střechu. V podkroví by vznikly další místnosti. Mohli bychom nabídnout lepší ubytování pro více lidí. ■